

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
University of Eastern Finland
Інститут модернізації змісту освіти МОН України
Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України
Національний університет «Одеська політехніка»
Академія економічних наук України
Спілка економістів України
Міжнародна академія морських наук, технологій та інновацій
Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку
Торгово-промислова палата України
Миколаївський обласний фонд підтримки підприємництва

СТАЛИЙ РОЗВИТОК В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
наукових економічних читань,
присвячених пам'яті першого декана
Інженерно-економічного факультету НУК
професора В. Ч. Лі

2–3 грудня 2024 року

ВИДАВНИЦТВО
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ІМ. АДМІРАЛА МАКАРОВА

2024

УДК 332.012
С76

ОРГАНІЗАТОРИ:

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
University of Eastern Finland
Інститут модернізації змісту освіти МОН України
Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України
Національний університет «Одеська політехніка»
Академія економічних наук України
Спілка економістів України
Міжнародна академія морських наук, технологій та інновацій
Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку
Торгово-промислова палата України
Миколаївський обласний фонд підтримки підприємництва

Відповідальна за випуск:
Циганова Олександра Сергіївна

Матеріали публікуються за оригіналами, наданими авторами.
Претензії до організаторів не приймаються.

Сталий розвиток в умовах цифрової трансформації економіки : збірник матеріалів наукових економічних читань (2–3 грудня 2024 р., м. Миколаїв). – Миколаїв : НУК, 2024. – 140 с.

ISBN 978-966-321-480-1

У збірнику подані матеріали наукових економічних читань «Сталий розвиток в умовах цифрової трансформації економіки».

Висвітлено інноваційні підходи до управління економічними системами, вплив цифрових технологій на екологічну відповідальність та соціально-економічний розвиток, сучасний стан фінансової безпеки в епоху діджиталізації. Обговорено нові можливості цифрової трансформації приморських регіонів для сталого зростання та перспективи міжнародної співпраці в цифровій економіці для інноваційних екосистем. Розглянуто сучасні парадигми обліку, аналізу, аудиту, контролю, звітності та оподаткування в умовах сталого розвитку.

Збірник може бути корисним для науковців, державних службовців, підприємців, професорсько-викладацького складу закладів вищої освіти, аспірантів, магістрантів та студентів.

УДК 332.012

*Наукові економічні читання,
присвячені пам'яті першого декана
Інженерно-економічного факультету НУК
(нинішнього Факультету економіки та екології моря)
доктора економічних наук, професора Василя Чангіровича Лі*

***Лі Василь Чангірович (1937–2003)**
доктор економічних наук, професор,
декан Інженерно-економічного факультету (1991–1996)*

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Голова:

Вячеслав Івата – к.е.н., доцент, в.о. декана Факультету економіки та екології моря НУК (UA)

Вчений секретар:

Олександра Циганова – к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і економічного аналізу (UA)

Члени оргкомітету:

Олена Погорєлова – к.е.н., професор, завідувачка кафедри обліку і економічного аналізу (UA)

Олена Котикова – д.е.н., професор, професор кафедри обліку і економічного аналізу (UA)

Микола Бабич – д.е.н., професор, професор кафедри обліку і економічного аналізу (UA)

Світлана Бурлан – к.е.н., доцент, професор кафедри обліку і економічного аналізу (UA)

Сергій Шевчук – к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і економічного аналізу (UA)

Катерина Бурунсуз – к.т.н., доцент, доцент кафедри обліку і економічного аналізу (UA)

Олена Баланенко – старший викладач кафедри обліку і економічного аналізу (UA)

СЕКЦІЯ 1

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМИ СИСТЕМАМИ: РОЛЬ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ

УДК 658

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РИНКУ ХЛІБОПРОДУКТІВ

Аліна Асауленко

*магістрантка кафедри інтелектуальної цифрової економіки
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова
м. Миколаїв, Україна
alina.av2509@gmail.com*

Науковий керівник: Оксана Корнієнко

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри інтелектуальної цифрової економіки
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова, м. Миколаїв, Україна*

Анотація. Досліджено проблемні аспекти маркетингової діяльності на ринку хлібопродуктів. Підкреслено, що попри стабільність попиту на хліб, ринок характеризується високою конкуренцією та постійною еволюцією споживчих вподобань. Обґрунтовано, що успіх на ринку хлібобулочних виробів в умовах кризи залежить від здатності підприємств гнучко реагувати на зміни та ефективно використовувати маркетингові інструменти.

Ключові слова: конкурентоспроможність, маркетинг, маркетингова діяльність, ринок хліба, споживання.

Ринок хліба та хлібопродуктів є одним з найстабільніших і водночас конкурентних сегментів харчової промисловості. При цьому, з одного боку, хлібобулочні вироби є базовим продуктом харчування, що споживається щоденно великою кількістю населення. З іншого боку, спостерігається постійна еволюція споживчих вподобань, зростання конкуренції та зміна макроекономічних умов. Це вимагає від виробників постійного моніторингу ринку та адаптації своєї маркетингової діяльності.

Мета роботи – дослідити проблемні аспекти маркетингової діяльності на ринку хлібопродуктів.

Особливістю маркетингу в контексті підприємницької діяльності є два ключових аспекти: він слугує інструментом для ведення справ та філософією управління. Згідно із філософським аспектом, маркетинг ставить за мету максимально задовольнити потреби клієнтів для кожного працівника підприємства [1, с. 53]. Як інструмент бізнесу, маркетингова діяльність використовується для досягнення цілей підприємства з максимальною ефективністю, зважаючи на обмеженість ресурсів. Її використання дозволяє вносити зміни й удосконалювати діяльність організації, приймати обґрунтовані інвестиційні рішення та отримувати заплановані економічні й соціальні ефекти в майбутньому.

Специфіка маркетингу хлібобулочних виробів полягає в тому, що цей продукт є базовою потребою людини. Однак, незважаючи на це, конкуренція на ринку хліба дуже висока.

Щоб виділитися серед інших виробників, необхідно створити унікальний образ бренду та запропонувати споживачам щось більше, ніж просто хліб.

Для цього варто врахувати особливості ринку хлібу, а саме [2; 4; 5; 6]:

- значну конкуренцію, бо на ринку діє велика кількість як великих, так і малих виробників;
- широкий асортимент. Асортимент продукції представлений хлібними продуктами (хлібами, батонами, багетами тощо), солодкою й солоною випічкою з листового та здобного тіста (круасанами, булочками, піцою та ін.), борошняними кондитерськими виробами (пряниками, печивом, тортами, рулетами, кексами й подібними виробами);
- появу нових форматів продажів, такі як спеціалізовані хлібні магазини та онлайн-продажі;
- зростання попиту на хліб з цільнозернового борошна, безглютеновий хліб та інші здорові альтернативи.

За останні 25 років натуральні обсяги спожитого хліба знизилися втричі, а середньорічні темпи падіння складали 5–10 %. Споживання хліба на душу населення демонструє негативну динаміку з 9,6 кг на місяць у 2021 р. воно знизилося до 7,6 кг у 2021 р. [7]. Нами було проаналізовано місткість ринку хліба за 2021–2023 рр. у натуральному та грошовому вираженні (табл. 1).

Таблиця 1

Місткість ринку хліба в Україні у натуральному та грошовому вираженні 2021–2023 рр. [3]

Показники	2021	2022	2023
Обсяги реалізації хліба, тис. т	845,1	541,7	600,2
Темпи зростання ринку, тис. т	–	-35,87 %	10,80 %
Обсяги реалізації хліба, млн грн	53161,7	39658,7	43545,2
Темпи зростання ринку, млн грн	–	-25,40 %	9,81 %

Аналіз табл. 1 свідчить, що за обсягами в тоннах на ринку хлібу спостерігається спад виробництва у 2022 р. на 35,87 %, а потім невелике зростання у 2023 р. на 10,80 %. За обсягами в гривнях у 2022 р. відбувся спад на 25,40 %, а потім зростання у 2023 р. на 9,81 %. Такі зниження пов'язані з початком повномасштабної війни в Україні та ускладненням логістичних ланцюгів.

При цьому значною проблемою ринку наразі вважається підвищення тенденції до тінізації, що лише зростає в умовах триваючої війни. Згідно з експертними оцінками, «сіра зона» займає близько 70 % ринку, що свідчить про масштабні проблеми на цьому ринку. Корінь проблеми лежить у прямому державному регулюванні цін та прибутковості в галузі [8, с. 22]. Додатково, більшість великих легальних хлібозаводів мають значно зношене обладнання, що стримує їхню здатність до модернізації. Актуальними проблемами ринку на найближчу перспективу залишаться й потенційні удари по енергетиці та зменшення підтримки партнерів нашої країни.

В сукупності, перераховані ускладнення умов на ринку хлібу і хлібопродуктів стали причиною таких змін:

- скорочення обсягів виробництва та реалізації продукції;
- виробники стали шукати альтернативні джерела сировини (нових постачальників сировини або альтернативні види борошна);
- для зменшення витрат підприємства впроваджували нові технології та оптимізували виробничі процеси;
- виробники збільшили виробництво соціальних сортів хліба, щоб зробити його доступним для більшої кількості населення;
- для зменшення залежності від великих торгових мереж виробники почали активніше розвивати власні торгові марки.

Можна стверджувати, що ринок хлібобулочних виробів в Україні переживає складний період. Виживання та розвиток підприємств у цій галузі залежить від їхньої здатності адаптуватися до нових умов, ефективно використовувати маркетингові інструменти та будувати довгострокові відносини зі споживачами.

Література

1. Абрамович І. А., Воловик Д. В. Маркетингова діяльність підприємства та контроль за її реалізацією. *АГРОСВІТ*. 2020. Вип. 10. С. 52–56.
2. Бондаренко-Берегович В. В. Дослідження сучасного стану, особливостей і тенденцій розвитку економічної безпеки підприємств хлібопекарської галузі. *Вісник ХНАУ. Економічні науки*. 2019. № 2. С. 199–208.
3. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 11.10.2024).
4. Дурбалова Н. І. Інноваційно-інвестиційний вектор розвитку хлібопекарських підприємств. *Економіка харчової промисловості*. 2019. № 11 (3). С. 66–72. URL: <http://doi.org/10.15673/fe.v11i3.1463>
5. Кійко В. Хлібопекарська галузь України в умовах воєнного часу. *Товари і ринки*. 2023. № 1. С. 27–40.
6. Кондіус І. С., Радчук Ю. Л. Тенденції розвитку хлібопекарської галузі в Україні. *Економічний форум*. 2019. № 2. С. 47–56.
7. Середня ціна хліба за кілограм. Мінфін: вебсайт. URL: https://index.minfin.com.ua/ua/markets/product-prices/bread_wheaten_from_flour_of_the_first_grade/. (дата звернення: 21.10.2024).
8. Соколова Н. Ю. Аналіз проблем хлібопекарської галузі, стан ринку та актуальні шляхи розширення асортименту. *Зернові продукти і комбікорми*. 2018. Т. 18, № 3. С. 20–24.

PROBLEM ASPECTS OF MARKETING ACTIVITIES IN THE BREAD PRODUCTS MARKET

Alina Asaulenko

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Abstract. The problematic aspects of marketing activities in the bread market are investigated. It is emphasized that despite the stability of demand for bread, the market is characterized by high competition and constant evolution of consumer preferences. It is concluded that success in the bakery market in times of crisis depends on the ability of enterprises to flexibly respond to changes and effectively use marketing tools.

Keywords: competitiveness, marketing, marketing activities, bread market, consumption.

УДК 654:338.4

РОЗВИТОК ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ НА МИКОЛАЇВЩИНІ

Оксана Бродель

здобувач освіти

Вищого професійного училища № 21 м. Миколаєва,

м. Миколаїв, Україна

brodel_o@mk.vpu21.com.ua

Науковий керівник: Надія Галата

викладач професійно-теоретичної підготовки,

майстер виробничого навчання

Вищого професійного училища № 21 м. Миколаєва,

м. Миколаїв, Україна

Анотація. Забезпечення інформаційної безпеки, розвиток телекомунікацій, цифровізація освіти та впровадження електронного управління – це лише частина напрямків, які активно розвиваються на Миколаївщині. У цей складний період вони відіграють важливу роль у забезпеченні сталого розвитку і життєздатності регіону. Дослідження цих аспектів дозволяє зрозуміти, як цифрові технології допомагають справлятися з викликами воєнного стану та забезпечувати майбутнє.

Ключові слова: інформаційна безпека, розвиток телекомунікацій, цифровізація освіти, кібербезпека.

У період воєнного стану питання інформаційної безпеки набули критичного значення. Основні заходи включають:

- захист державних інформаційних систем: встановлення додаткових систем кіберзахисту для запобігання кібератакам на урядові та військові ресурси.
- підвищення безпеки приватних компаній: інвестування у кібербезпеку приватних підприємств, особливо тих, що мають стратегічне значення для економіки та обороноздатності.
- навчання спеціалістів: організація курсів з кібербезпеки для державних службовців, військових та представників бізнесу [5].

Надійний зв'язок є основою для ефективної координації та управління під час воєнного стану. Основні напрямки розвитку включають:

- покращення інфраструктури: будівництво та модернізація базових станцій мобільного зв'язку, прокладання нових оптоволоконних ліній;
- запуск мобільних мереж 5G: Впровадження новітніх технологій мобільного зв'язку для забезпечення високошвидкісного інтернету та стабільного зв'язку навіть у віддалених районах;
- підтримка безперебійного зв'язку: створення резервних каналів зв'язку для запобігання перебоєм у разі атаки на основні комунікаційні мережі [6].

В умовах воєнного стану традиційна освіта стикається з численними викликами, тому впровадження цифрових технологій стає життєво необхідним:

- онлайн-навчання: запровадження онлайн-платформ для дистанційного навчання, що дозволяє продовжувати освітній процес навіть у найскладніших умовах;
- цифрові ресурси: розробка та впровадження цифрових підручників, відеолекцій та інтерактивних курсів, які можуть бути доступні у будь-який час;
- підтримка вчителів і студентів: навчання педагогів роботі з цифровими інструментами та забезпечення студентів необхідною технікою [3].

Забезпечення ефективного державного управління та надання послуг громадянам у період воєнного стану вимагає використання сучасних цифрових технологій:

- державні послуги онлайн: впровадження електронних сервісів для надання адміністративних послуг громадянам та бізнесу без необхідності фізичного відвідування установ;
- система електронного урядування: використання цифрових платформ для управління державними органами, що забезпечує прозорість і ефективність;
- моніторинг і аналіз: застосування великих даних та штучного інтелекту для аналізу ситуації в регіоні та прийняття оперативних рішень [4].

Розвиток цифрових технологій у період воєнного стану на Миколаївщині є невід’ємною частиною адаптації регіону до нових реалій. Забезпечення інформаційної безпеки, покращення телекомунікацій, цифровізація освіти та впровадження електронного управління – це основні напрямки, які сприяють стабільності та розвитку регіону в умовах воєнного стану. Вони забезпечують можливість ефективного управління, безперебійну комунікацію та продовження освітнього процесу, незважаючи на складні обставини.

Багато аграрних компаній на Миколаївщині застосовують цифрові технології для управління виробництвом та агрономічними процесами. Використання датчиків, дронів для моніторингу стану полів, а також систем для управління поливом і внесенням добрив є частиною сучасних цифрових рішень.

Наприклад, такі компанії, як «Нібулон», активно використовують цифрові платформи для моніторингу стану врожаю, контролю транспорту та логістики, що дозволяє знижувати витрати і підвищувати ефективність [2].

Миколаїв має розвинуту ІТ-спільноту, яка також активно розвивається і в умовах воєнного стану. Місцеві ІТ-компанії, такі як «SoftServe» або стартапи, створюють цифрові рішення для підприємств різних секторів, включаючи автоматизацію, впровадження ERP-систем для управління бізнесом, а також розробку продуктів для електронної комерції.

Також багато ІТ-компаній стали волонтерами і створюють цифрові платформи для збору допомоги, моніторингу ситуації на фронті, а також для підтримки організацій та людей, які постраждали від війни [1].

Отже, у період воєнного стану підприємства Миколаївщини активно впроваджують цифрові технології для збереження та розвитку своєї діяльності. Це дозволяє їм не лише ефективніше працювати в умовах нестабільної ситуації, а й зберігати конкурентоспроможність на внутрішньому та міжнародному ринках. Підприємства з різних галузей – від агробізнесу, суднобудування до ІТ-сектора – використовують сучасні цифрові рішення для автоматизації виробничих процесів, управління ресурсами, моніторингу та логістики.

Література

1. Загальні відомості про компанію «SoftServe» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.softserveinc.com/>. – Заголовок з екрана.
2. Загальні відомості про підприємство «Нібулон» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.nibulon.com/>. – Заголовок з екрана.
3. Загальні відомості про цифрову освіту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: osvita.diia.gov.ua. – Заголовок з екрана.
4. Загальні відомості про «ІТ Україна» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://itukraine.org.ua/>. – Заголовок з екрана.
5. Миколаївська обласна державна адміністрація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.mkrda.gov.ua/>. – Заголовок з екрана.
6. Новини Миколаївщини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.niknews.mk.ua/>. – Заголовок з екрана.

DEVELOPMENT OF DIGITAL TECHNOLOGIES DURING MARTIAL LAW IN MYKOLAIV REGION

Oksana Brodel

Higher Vocational School No. 21 of Mykolaiv

Abstract. Information security, telecommunications development, digitalization of education and implementation of e-governance are just some of the areas that are actively developing in Mykolaiv region. In this difficult period, they play an important role in ensuring the sustainable development and viability of the region. The study of these aspects allows us to understand how digital technologies help to cope with the challenges of martial law and secure the future.

Keywords: information security, telecommunications development, digitalization of education, cybersecurity.

УДК 330.341

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМИ СИСТЕМАМИ: РІЛЬ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ

Єлизавета Брошевецька

студентка групи 6451

Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,

м. Миколаїв, Україна

77132.lb@gmail.com

Науковий керівник: Ганна Єфімова

доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економічної політики та безпеки

Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,

м. Миколаїв, Україна

Анотація. Досліджено вплив цифрових технологій на управління економічними системами, визначено основні бар'єри та стимули їх впровадження, а також розроблено рекомендації для бізнесу щодо використання інноваційних інструментів для досягнення сталого розвитку. Особлива увага приділяється гармонізації економічних, соціальних та екологічних аспектів у процесі цифрової трансформації підприємств.

Ключові слова: інноваційні підходи, управління економічними системами, цифрові технології, сталий розвиток бізнесу, цифрова трансформація.

У сучасному світі глобалізація, стрімкий розвиток інформаційних технологій та зростаючі вимоги до сталого розвитку змінюють підходи до управління економічними системами. Ефективне використання цифрових технологій стає ключовим фактором успіху бізнесу, адже вони дозволяють адаптуватися до динамічних умов ринку, оптимізувати внутрішні процеси та мінімізувати негативний вплив на навколишнє середовище.

Сталий розвиток бізнесу – це концепція, яка передбачає досягнення економічної ефективності, соціальної відповідальності та екологічної стійкості. Цифрові інструменти, такі як штучний інтелект, великі дані, Інтернет речей, хмарні обчислення та блокчейн, відкривають нові можливості для інтеграції принципів сталого розвитку в управлінські процеси.

Водночас, впровадження цифрових технологій супроводжується викликами, серед яких необхідність адаптації організаційних структур, недостатність кваліфікованих кадрів та високі

витрати на цифрову трансформацію. Таким чином, дослідження ролі цифрових технологій у забезпеченні сталого розвитку є актуальним і стратегічно важливим для майбутнього бізнесу.

Метою даного дослідження є визначення ролі цифрових технологій у забезпеченні сталого розвитку бізнесу та розробка інноваційних підходів до управління економічними системами, які дозволяють досягти балансу між економічною ефективністю, соціальною відповідальністю та екологічною стійкістю.

Для досягнення цієї мети в роботі ставляться такі завдання:

- аналіз сучасних інноваційних підходів до управління економічними системами;
- дослідження впливу цифрових технологій на ефективність управління бізнесом;
- визначення ключових бар'єрів та стимулів до впровадження цифрових рішень;
- оцінка перспектив використання цифрових інструментів у контексті сталого розвитку.

Основні результати дослідження

1. Аналіз інноваційних підходів до управління економічними системами

Сучасне управління економічними системами базується на інтеграції цифрових платформ, що забезпечують автоматизацію бізнес-процесів, моніторинг показників у режимі реального часу та прозорість діяльності. Наприклад, ERP-системи (Enterprise Resource Planning) дозволяють компаніям координувати всі аспекти своєї діяльності, від управління запасами до фінансового аналізу.

Серед нових підходів слід виділити:

- Data-driven management – ухвалення рішень на основі аналізу даних;
- Agile-підходи – гнучке управління, яке дозволяє швидко адаптуватися до змін ринку;
- Екосистемний підхід – співпраця між підприємствами для створення спільних цифрових платформ.

2. Вплив цифрових технологій на сталий розвиток бізнесу

Впровадження цифрових рішень сприяє досягненню таких результатів:

- Економічна ефективність: автоматизація процесів дозволяє скоротити витрати, підвищити продуктивність і зменшити ризики помилок.
- Соціальна відповідальність: цифрові технології сприяють покращенню умов праці, підвищенню прозорості діяльності та залученню клієнтів до сталих ініціатив.
- Екологічна стійкість: інструменти моніторингу допомагають знижувати споживання ресурсів і скорочувати викиди CO₂.

Наприклад, компанії, які впроваджують блокчейн, забезпечують прозорість ланцюгів постачання, що дозволяє відстежувати екологічний слід продукції.

3. Ключові бар'єри та стимули до впровадження цифрових технологій

Попри очевидні переваги, багато компаній стикаються з труднощами:

- Високі початкові витрати на цифровізацію;
- Недостатній рівень підготовки кадрів;
- Ризики кібератак та втрати даних.

Водночас на розвиток цифрових технологій впливають такі стимули:

- державна підтримка та грантове фінансування;
- зростаючі вимоги споживачів до сталих продуктів;
- можливість отримання конкурентних переваг.

Отже, цифрові технології відіграють ключову роль у трансформації управління економічними системами, сприяючи сталому розвитку бізнесу. Інноваційні підходи, засновані на автоматизації, аналітиці великих даних та інтеграції цифрових платформ, дозволяють досягати економічної ефективності, соціальної відповідальності та екологічної стійкості. Разом з тим, впровадження цифрових інструментів вимагає подолання низки бар'єрів, пов'язаних із фінансовими та організаційними аспектами. Для подальшого розвитку необхідно підтримувати дослідження нових технологій, розширювати освітні програми у сфері цифрової трансформації та стимулювати партнерства між бізнесом, державою та громадськими організаціями.

Література

1. Бабін, Е. І. Цифрова трансформація бізнесу в умовах глобалізації. Київ: Видавничий дім «Академія», 2021.
2. Зінченко, В. М. Інноваційні моделі управління підприємствами. Львів: Науковий вісник, 2022.
3. Schwab K. The Fourth Industrial Revolution. Crown Business, 2017.
4. OECD. Digital Economy Outlook 2020. OECD Publishing, 2020.
5. UNDP. Sustainable Development Goals Report 2023. United Nations, 2023.
6. Porter M., Kramer M. Creating Shared Value. Harvard Business Review, 2019.

INNOVATIVE APPROACHES TO THE MANAGEMENT OF ECONOMIC SYSTEMS: THE ROLE OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN ENSURING SUSTAINABLE BUSINESS DEVELOPMENT

Elizaveta Broshevetska

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Abstract. This work examines the influence of digital technologies on the management of economic systems was studied, the main barriers and incentives for their implementation were determined, and recommendations were developed for business on the use of innovative tools to achieve sustainable development. Special attention is paid to the harmonization of economic, social and environmental aspects in the process of digital transformation of enterprises.

Keywords: innovative approaches, management of economic systems, digital technologies, sustainable business development, digital transformation.

УДК 330.131.5

МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Іван Владиченко

*здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Ізмаїльського державного гуманітарного університету,
м. Ізмаїл, Україна
vladychenko073@idguonline.net*

Науковий керівник: **Тетяна Метіль**

*кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри управління підприємницькою та туристичною діяльністю
Ізмаїльського державного гуманітарного університету,
м. Ізмаїл, Україна*

Анотація. Стаття присвячена вивченню методів оцінювання ефективності діяльності підприємства. У статті наведено основні методи оцінювання ефективності діяльності підприємств та їх зміст. Визначено ключові аспекти ефективної оцінки.

Ключові слова: ефективність діяльності підприємства, методи оцінювання ефективності діяльності підприємства, фінансовий аналіз, збалансована система показників, показники оцінювання ефективності діяльності підприємства.

Підвищення ефективності діяльності підприємства є постійним процесом оптимізації ресурсів та процесів з метою досягнення максимальних результатів при мінімальних витратах.

Підвищення ефективності діяльності підприємства є комплексною задачею, яка охоплює всі аспекти діяльності підприємства від виробництва до маркетингу та управління персоналом. За допомогою ефективної системи оцінки підприємство може виявити слабкі місця у своїй діяльності, приймати обґрунтовані управлінські рішення, підвищити свою конкурентоспроможність, досягти своїх стратегічних цілей.

Метою роботи є дослідження методів оцінювання ефективності діяльності підприємства.

Оцінка ефективності діяльності підприємства є комплексним процесом, який дозволяє визначити, наскільки успішно підприємство досягає своїх цілей та використовує ресурси. Існує безліч методів оцінки, кожен з яких має свої особливості та застосовується в залежності від специфіки діяльності підприємства та поставлених цілей (табл. 1).

Таблиця 1

Основні методи оцінювання ефективності діяльності підприємства

Методи	Зміст
Фінансовий аналіз	Вивчення показників рентабельності, ліквідності, фінансової стійкості
Аналіз виробничої діяльності	Дослідження показників продуктивності праці, використання основних засобів, якості продукції
Маркетинговий аналіз	Вивчення показників динаміки продажів, рівня задоволеності клієнтів, ефективності маркетингових кампаній
Аналіз персоналу	Вивчення показників плинності кадрів, рівня задоволеності персоналу, ефективності навчання персоналу
Збалансована система показників (BSC)	Комплексний підхід, який дозволяє оцінювати ефективність підприємства з різних перспектив: фінансової, клієнтської, внутрішніх процесів, навчання та розвитку
Benchmarking	Порівняння показників діяльності підприємства з кращими зразками у галузі
Six Sigma	Методика, спрямована на зниження рівня дефектів та підвищення якості продукції або послуг
Lean-виробництво	Система управління, яка спрямована на мінімізацію витрат та підвищення ефективності виробництва

Джерело: розроблено авторами за даними [1–5]

Ключові аспекти ефективної оцінки:

1. Вибір правильних показників. Показники повинні бути релевантними для цілей підприємства і вимірювати те, що дійсно важливо.
2. Регулярність оцінки. Оцінку ефективності необхідно проводити регулярно, щоб виявляти проблеми на ранніх стадіях і вносити необхідні корективи.
3. Комплексний підхід. Оцінка ефективності повинна охоплювати всі аспекти діяльності підприємства.
4. Порівняння з плановими показниками. Показники ефективності необхідно порівнювати з плановими значеннями, щоб визначити, наскільки успішно підприємство досягає своїх цілей.

Вибір конкретних методів оцінки залежить від розміру підприємства, сфери його діяльності, конкретних цілей оцінки, доступності інформації.

Отже, оцінка ефективності діяльності підприємства є необхідним інструментом для успішного управління бізнесом. Завдяки правильному вибору методів та регулярному проведенню аналізу можна виявити резерви для зростання, підвищити конкурентоспроможність та досягти стратегічних цілей.

Література

1. Карачина Н., Сметанюк О. Теоретико-методичні засади оцінювання ефективності сучасного підприємства. *Економічний простір*. 2018. № 143. С. 148–159.

2. Ярославський А. О. Економічна ефективність діяльності підприємства: теоретичний аспект. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Вип. 20, ч. 3. С. 174–177. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/20_3_2018ua/38.pdf.
3. Назаренко І. Економічний зміст ефективності діяльності підприємств. *Галицький економічний вісник*. 2022. № 3(76). С. 15–22. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/39218/2/GEV_2022v76n3_Nazarenko_I-Economic_content_of_the_15-22.pdf.
4. Місько Г. А. Сутність поняття результативність та ефективність в менеджменті. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2020. № 3–4 (276–277). С. 97–102. URL: [http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2020/276-277/pdf/%D0%9D%D0%92%203-4%20\(276-277\)%202020.pdf#page=97](http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2020/276-277/pdf/%D0%9D%D0%92%203-4%20(276-277)%202020.pdf#page=97).
5. Гарафонова О., Василюк Н. Концептуальні підходи до процесу управління ефективністю діяльності бізнес-організацій. *Науковий журнал "ECONOMIC SYNERGY"*. 2022. Вип. 3(5). С. 27–37. URL: <https://doi.org/10.53920/ES-2022-3-3>.

METHODS OF EVALUATING THE EFFICIENCY OF ENTERPRISE ACTIVITIES

Ivan Vladychenko

Izmail State Humanitarian University

Abstract. The article is devoted to the study of methods of evaluating the efficiency of enterprise activities. The article presents the main methods of evaluating the efficiency of enterprise activities and their content. The key aspects of effective assessment are identified.

Keywords: enterprise efficiency, methods of evaluating the efficiency of enterprise activities, financial analysis, balanced scorecard, indicators of evaluating the efficiency of enterprise activities.

УДК 659.4

ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ЧИННИК ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ В УКРАЇНІ

Єлизавета Гаврилова

здобувач освіти Вищого професійного училища № 21 м. Миколаєва,

м. Миколаїв, Україна

havrylova_y@mk.vpu21.com.ua

Науковий керівник: **Тетяна Васильєва**

майстер виробничого навчання

Вищого професійного училища 21 м. Миколаєва,

м. Миколаїв, Україна

Анотація. У сучасних економічних умовах України, яка перебуває в процесі реформування та інтеграції в світовий ринок, формування іміджу підприємства стає важливим фактором забезпечення його стійкості та конкурентоспроможності. Імідж підприємства впливає на прийняття рішень споживачами, залучення інвестицій і розвиток ділових зв'язків. Стаття розкриває ключові аспекти створення позитивного іміджу підприємств в Україні, особливості його формування та роль у забезпеченні економічного зростання.

Ключові слова: імідж підприємства, корпоративна культура, конкурентоспроможність, фірмовий стиль, PR-кампанії, економічний розвиток.

Імідж підприємства – це сформоване уявлення про компанію, яке існує в свідомості споживачів, партнерів та інвесторів. У сучасному бізнес-середовищі України імідж є не лише

маркетинговим інструментом, але й основою для побудови успішного бренду. Він сприяє зміцненню ринкових позицій, підвищенню прибутковості та стабільності підприємства.

Основні функції іміджу:

1. Інформаційна: забезпечує інформування споживачів про діяльність компанії.
2. Мотиваційна: спонукає клієнтів до вибору товарів і послуг компанії.
3. Комунікаційна: забезпечує ефективні ділові зв'язки з партнерами та споживачами.

Імідж підприємства формується завдяки наступним елементам:

1. Фірмовий стиль: логотип, корпоративна символіка, візуальне оформлення продукції та документів.

2. Якість продукції: відповідність міжнародним стандартам якості, позитивні відгуки клієнтів.

3. Соціальна відповідальність: підтримка соціальних і екологічних ініціатив.

4. PR-кампанії: участь у виставках, презентаціях, прес-конференціях.

5. Репутація на ринку: відповідальність перед клієнтами та партнерами, стабільність бізнесу [1].

Процес формування іміджу підприємства в Україні має базуватися на чіткій стратегії, що враховує сучасні економічні виклики.

Етапи побудови іміджу підприємства:

1. Аналіз ринку: вивчення споживчих потреб і конкурентного середовища.

2. Розробка концепції: визначення основних цінностей та місії компанії.

3. Реалізація іміджевої стратегії: створення корпоративного стилю, рекламних кампаній, PR-заходів.

4. Моніторинг: постійний контроль за сприйняттям бренду серед цільової аудиторії [2, с. 97].

PR-кампанії в Україні є ефективним інструментом популяризації компанії. Основні заходи включають:

1. Публікації у ЗМІ: інформування про досягнення компанії.

2. Рекламні акції: промоції, знижки, конкурси.

3. Соціальні проекти: підтримка місцевих громад, благодійність, екологічні ініціативи.

Соціальна відповідальність є важливою складовою іміджу підприємства в Україні. Бізнес, який підтримує соціальні ініціативи, здобуває довіру клієнтів та партнерів. Приклади успішних компаній свідчать, що відповідальна поведінка позитивно впливає на сприйняття бренду та економічні результати [4, с. 59–61].

Вплив іміджу на економічне зростання в Україні:

1. Залучення інвестицій. Підприємства з позитивним іміджем легше залучають інвесторів, отримують доступ до міжнародних фінансових ресурсів та підтримку від державних інституцій.

2. Підвищення конкурентоспроможності. Конкурентоспроможні компанії швидше адаптуються до змін у бізнес-середовищі. Імідж допомагає виділитися на ринку, забезпечує впізнаваність бренду та довіру споживачів.

3. Зміцнення економічної стійкості. Компанії з позитивним іміджем є більш стійкими до економічних криз. Вони отримують кращі умови співпраці, розширюють географію продажів та посилюють свої позиції на внутрішньому та зовнішньому ринках [3, с. 119].

Отже, формування іміджу підприємства – це складний і тривалий процес, який вимагає системного підходу, стратегічного планування та активної взаємодії з громадськістю. В умовах сучасної економічної ситуації в Україні позитивний імідж підприємства є важливим чинником забезпечення його економічного зростання, фінансової стабільності та конкурентоспроможності на національному та міжнародному рівнях.

Література

1. Імідж організації: поняття, формування, елементи, тактика, вплив. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://osvita.ua/vnz/reports/management/13736/> – Заголовок з екрана.
2. Комарова К. В. Соціальна відповідальність як складова стратегії розвитку бізнесу на підприємствах України [Текст] / К. В. Комарова, Н. В. Ковальчук // Інноваційна економіка. – К., 2020. – 282 с.
3. Костюк Г. В. Формування позитивного іміджу підприємства [Текст] / Г. В. Костюк, В. В. Сторожук // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. – К., 2021. – 376 с.
4. Химич І. Г. Імідж як важливий показник діяльності підприємства у сучасних умовах розвитку корпоративної культури [Текст] / І. Г. Химич // Економіка та держава. – 2019. – № 9. – С. 59–61

FORMATION OF A COMPANY'S IMAGE AS A FACTOR OF ECONOMIC GROWTH IN UKRAINE

Yelyzaveta Havrylova

Higher Vocational School No. 21 of Mykolaiv

Abstract. In the current economic conditions of Ukraine, undergoing reforms and integration into the global market, the formation of a company's image becomes an important factor in ensuring its stability and competitiveness. A company's image affects consumer decision-making, attracts investments, and fosters business relationships. The article highlights key aspects of creating a positive corporate image in Ukraine, its formation process, and its role in driving economic growth.

Keywords: company image, corporate culture, competitiveness, corporate identity, PR campaigns, economic development.

УДК 332.1

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФОП У ПЕРІОД ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ НА МИКОЛАЇВЩИНІ

Надія Галата

викладач професійно-теоретичної підготовки, майстер виробничого навчання

Вищого професійного училища № 21 м. Миколаєва,

м. Миколаїв, Україна

halata_n_o@mk.vpu21.com.ua

Анотація. Миколаївська область, яка має стратегічне значення через своє географічне розташування, значно постраждала від військових дій. Однак, навіть у складних умовах воєнного стану, фізичні особи-підприємці (ФОП) демонструють стійкість, адаптуючись до нових викликів. Миколаївщина відіграє стратегічну роль у національній економіці, особливо в аграрному секторі, морській логістиці та промисловості. Ця стаття аналізує перспективи розвитку ФОП у регіоні, з урахуванням поточних економічних, соціальних і політичних умов.

Ключові слова: економічний аналіз, звітність, інфраструктура ринку; цифровізація бізнесу, грантові програми.

Економіка України сьогодні знаходиться в умовах воєнного стану. Тому відновлення економіки України є провідним моментом державної політики. До основного напрямку цієї політики є відновлення та розвиток ФОП.

Поточна ситуація: оцінка ризиків і втрат

1. Руйнування інфраструктури

За даними місцевої влади, понад 30 % транспортної мережі Миколаївщини зазнали пошкоджень. Це ускладнює логістичні процеси, зокрема постачання продукції та сировини [1].

2. Соціально-демографічна ситуація

Близько 25 % населення регіону тимчасово переселилися в інші області або за кордон, що знизило обсяги споживання.

Водночас у регіоні зросла кількість внутрішньо переміщених осіб (ВПО), які можуть стати новими клієнтами для ФОП.

3. Фінансовий стан бізнесу

Скорочення оборотного капіталу: багато ФОП втратили значну частину своїх доходів через війну.

Високий рівень залежності від зовнішніх фінансів, зокрема грантових і кредитних програм [6].

4. Реакція місцевої влади

Запровадження програм підтримки бізнесу на місцевому рівні, таких як субсидії для покриття витрат на релокацію чи відновлення інфраструктури.

Організація бізнес-форумів для залучення міжнародних донорів

Можливості для розвитку ФОП у воєнний період:

5. Розвиток агробізнесу

Миколаївщина залишається одним із провідних аграрних регіонів.

Попри втрати, ФОП можуть інвестувати в такі напрямки [3]:

- вирощування нішевих культур (наприклад, органічні овочі чи ягоди);
- виробництво продукції з доданою вартістю (консервація, сушіння фруктів тощо);
- використання грантів для переходу на сучасні агротехнології, такі як дрони для точного землеробства.

6. Цифровізація бізнесу

В умовах обмеженої мобільності спостерігається активний перехід підприємців до онлайн-середовища, це:

- відкриття інтернет-магазинів або платформ у соціальних мережах;
- використання онлайн-інструментів для залучення клієнтів (Google Ads, таргетована реклама в Facebook);
- створення цифрових освітніх курсів чи консалтингових послуг [2].

Інтеграція в міжнародні ринки:

1. Застосування програм для українських підприємців: платформи, такі як Amazon, Etsy, Shopify, надають підтримку ФОП із України.

2. Можливості співпраці з міжнародними організаціями, які фінансують постачання гуманітарних товарів.

3. Експорт послуг, зокрема у сфері ІТ, консалтингу та креативних індустрій.

Інновації у виробництві та послугах:

1. Перехід до «зеленої» економіки: ФОП можуть інвестувати у встановлення сонячних панелей для енергетичної незалежності.

2. Організація мобільних сервісів (пересувні кафе, ремонтні майстерні) для потреб військових і переселенців [7].

Підтримка держави та міжнародних партнерів:

1. Державні ініціативи:

- кредити «5–7–9 %»: ФОП можуть отримати кошти на відновлення або модернізацію бізнесу;
- компенсація орендної плати: підтримка підприємств, які релокувалися до безпечних регіонів.

2. Грантові програми:

- програми ЄС для розвитку малого бізнесу (наприклад, Horizon Europe);
- ініціативи від USAID, які підтримують жінок-підприємниць та стартапи в зоні конфлікту.

3. Локальні програми

Уряди великих міст України запускають гранти для відновлення бізнесу в регіонах, які постраждали від війни [4].

Рекомендації для ФОП:

1. Адаптація бізнес-моделі

Використовувати локальні ресурси для мінімізації витрат.

Переорієнтуватися на товари чи послуги першої необхідності, які залишаються затребуваними навіть під час війни [5].

2. Пошук нових каналів фінансування:

- участь у міжнародних програмах підтримки;
- пошук приватних інвесторів або партнерів через онлайн-платформи, такі як Kickstarter чи GoFundMe.

3. Зміцнення репутації та комунікація:

- прозоре висвітлення діяльності бізнесу через соцмережі, що допоможе залучати більше клієнтів і партнерів [9];
- участь у благодійних ініціативах для підтримки військових і переселенців.

Отже, фізичні особи-підприємці на Миколаївщині демонструють стійкість і адаптивність в умовах війни. Попри складнощі, регіон має значний потенціал для економічного відновлення завдяки агробізнесу, цифровим технологіям та міжнародній підтримці. Гнучкість, адаптація до нових реалій і стратегічне планування є ключовими факторами успіху для ФОП у регіоні.

Література

1. Пищуліна О., Маркевич К. Вітчизняне підприємництво в умовах воєнного стану: основні тенденції та методи підтримки [Текст] // Економіка та суспільство. 2024. № 4. С. 27–35.
2. Ареф'єва О., Пілецька С., Лістрова М. Розвиток малого підприємництва в Україні у період воєнного стану [Текст] // Економіка та суспільство. 2024. № 5. С. 48–56.
3. Кравець В. М. Система підтримки підприємництва в умовах воєнного стану в Україні [Текст] // Вісник національної академії управління. 2023. №2. С. 15–22.
4. Державна служба статистики України. Офіційні дані про економічний стан в Україні на період воєнного стану [Текст] // Державна служба статистики України. 2024.
5. Міністерство економіки України. Аналіз впливу війни на бізнес-середовище в Україні [Текст] // Міністерство економіки України. 2023.
6. Постанови Кабінету Міністрів України. Підтримка малого і середнього бізнесу в умовах воєнного стану [Текст] // Кабінет Міністрів України. 2024.
7. Європейський Союз. Програми підтримки підприємців в Україні у період війни [Текст] // Horizon Europe. 2023.
8. USAID. Підтримка жінок-підприємців в Україні під час конфлікту [Текст] // USAID Ukraine. 2024.
9. Генералов О., Кисіль С. Стратегії адаптації підприємств в умовах кризи: досвід України [Текст] // Журнал «Економічний огляд». 2023. № 7. С. 12–19.
10. Шевченко О., Грушко Т. Вплив воєнного стану на фінансовий сектор України: виклики та можливості [Текст] // Фінансові дослідження. 2024. № 3. С. 38–47.

PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF SOLE PROPRIETORS DURING MARTIAL LAW IN THE MYKOLAIV REGION

Nadiia Halata

Higher Vocational School No. 21 of Mykolaiv

Abstract. The Mykolaiv region, strategically important due to its geographical location, has suffered greatly from military actions. However, even under the challenging conditions of martial law, sole proprietors (SPs) demonstrate resilience, adapting to new challenges. Mykolaiv plays a strategic role in the national economy, particularly in the agricultural sector, maritime logistics, and industry. This article examines the development prospects for SPs in the region, considering the current economic, social, and political conditions.

Keywords: economic analysis, reporting, market infrastructure, business digitalization, grant programs.

УДК 339.138

ДЕВІАНТНА РЕКЛАМА ЯК ЗАСІБ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ ПІДПРИЄМСТВА

Аміна Дубровіна

*здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Ізмаїльського державного гуманітарного університету,
м. Ізмаїл, Україна
dubrovina0u-2023@idguonline.net*

Науковий керівник: Ірина Мурашко

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри управління підприємницькою та туристичною діяльністю
Ізмаїльського державного гуманітарного університету,
м. Ізмаїл, Україна*

Анотація. Стаття присвячена дослідженню девіантної реклами як засобу досягнення цілей підприємства. Наведені основні переваги застосування девіантної реклами, а також її недоліки. Зазначено основні методи регулювання девіантної реклами.

Ключові слова: рекламна діяльність, маркетингові цілі підприємства, девіантна реклама, методи регулювання девіантної реклами, маркетингові інструменти.

Використання девіантної реклами в сучасній економіці має як свої позитивні, так і негативні наслідки. Засобами девіантної реклами є сексуалізація (використання сексуальних образів для продажу товарів, що не мають до сексуальності прямого відношення), насильство (зображення насильства або агресії для привернення уваги), дискримінація (реклама, яка пропагує стереотипи або дискримінує за ознаками раси, статі, віку тощо), провокаційні слогани (використання шокуючих або образливих фраз для залучення уваги).

Метою роботи є дослідження застосування девіантної реклами як засобу досягнення цілей підприємства.

Реалізація ключової цілі підприємства збільшення продажів за рахунок девіантної реклами здійснюється шляхом привернення уваги, створення інтриги та підкреслення унікальності (табл. 1).

Таблиця 1

Переваги застосування девіантної реклами

Переваги	Зміст
Привернення уваги	Шокуючі, провокаційні образи та ідеї, здатні викликати сильні емоції та закріпитися в пам'яті споживачів
Створення інтриги	Девіантна реклама часто буває загадковою або неоднозначною, що спонукає аудиторію шукати додаткову інформацію про продукт чи бренд
Підкреслення унікальності	Через свою нестандартність така реклама допомагає виділити продукт на тлі конкурентів
Збільшення продажів	У короткостроковій перспективі девіантна реклама може призвести до значного зростання продажів

Джерело: розроблено автором за даними [1–5]

Разом з тим, застосування девіантної реклами пов'язано із такими негативними наслідками:

- порушення етичних норм, оскільки девіантна реклама часто переступає межі моралі, використовуючи образи, які можуть образити або шокувати частину аудиторії;
- формування спотворених цінностей, оскільки постійне бомбардування споживачів провокативними образами може призвести до деградації суспільних цінностей та формування нездорових стереотипів;
- незадовільна соціальна відповідальність, зокрема, компанії, що використовують девіантну рекламу, часто стикаються з бойкотами та негативною реакцією громадськості;
- правові обмеження, що передбачає наявність у багатьох країнах законодавства, яке обмежує використання девіантної реклами, оскільки вона може бути розцінена як дискримінаційна або шкідлива для суспільства.

Девіантна реклама є потужним інструментом впливу, який може маніпулювати сприйняттям та поведінкою людей. Саме тому її регулювання є важливим завданням для суспільства. Основні методи регулювання девіантної реклами наведено у табл. 2.

Таблиця 2

Основні методи регулювання девіантної реклами

Методи	Заходи	Зміст
1	2	3
Законодавчі обмеження	Прямі заборони	Законодавство багатьох країн містить прямі заборони на використання певних образів, текстів або тем у рекламі, якщо вони вважаються образливими, дискримінаційними або шкідливими для суспільства.
	Ліцензування реклами	Введення обов'язкової перевірки рекламних матеріалів перед їх публікацією.
	Штрафи та санкції	За порушення рекламних законів передбачаються штрафи та інші санкції для рекламодавців, агентств та медіа, що поширюють девіантну рекламу.
	Саморегулювання	Створення саморегулювних органів у рекламній індустрії, які розробляють кодекси етики та контролюють дотримання цих кодексів учасниками ринку.
Соціальний контроль	Громадські організації	Активна діяльність громадських організацій, які займаються захистом прав споживачів та моніторингом рекламних кампаній.
	Бойкоти	Споживачі можуть бойкотувати продукти або послуги компаній, які використовують девіантну рекламу.
	Медіа-грамотність	Пропаганда медіаграмотності серед населення, щоб люди могли критично оцінювати рекламні повідомлення та не піддаватися маніпуляціям.
Технологічні рішення	Блокування реклами	Використання програмних засобів для блокування небажаної реклами, зокрема девіантної.

Продовження таблиці 2

1	2	3
	Штучний інтелект	Застосування алгоритмів штучного інтелекту для автоматичного виявлення та видалення девіантної реклами з інтернету.
Міжнародне співробітництво	Уніфікація законодавства	Створення міжнародних стандартів та рекомендацій щодо регулювання реклами.
	Спільні кампанії	Проведення спільних кампаній з боротьби з девіантною рекламою на міжнародному рівні.

Джерело: розроблено автором за даними [1–4]

Таким чином, девіантна реклама є ефективним маркетинговим інструментом, який може забезпечити досягнення цілей підприємства, з іншого – завдавати шкоди суспільству. Тому компанії, які вирішують використовувати такий вид реклами, повинні ретельно зважувати всі ризики та наслідки.

Література

1. Белозерцев В., Катан В., Оніані Г., Петрусенко М. Вплив рекламних кампаній на споживачькі вподобання: теоретичний аспект. *Development Service Industry Management*. 2024. № 2. С. 31–34. DOI: [https://doi.org/10.31891/dsim-2024-6\(5\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2024-6(5))
2. Разумова Г. В., Оскома О. В., Окуневич І. Л. Сучасні інструменти та тенденції розвитку рекламного ринку України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2023. Вип. 49. С. 122–126. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2023-49-23>
3. Разумова Г. В., Гнатченко О. В. Психологічні механізми впливу реклами на споживача. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2020. Вип. 1 (24). С. 138–144. DOI: <https://doi.org/10.32782/easterneurope.24-20>
4. Шквиря Н. О. Теоретичні основи стратегічного маркетингу підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2020. № 40. С. 328–333.

DEVIAN'T ADVERTISING AS A MEANS OF ACHIEVING ENTERPRISE GOALS

Amina Dubrovina

Izmail State Humanitarian University

Abstract. The article is devoted to the study of deviant advertising as a means of achieving enterprise goals. The main advantages of using deviant advertising, as well as its disadvantages, are given. The main methods of regulating deviant advertising are indicated.

Keywords: advertising activities, marketing goals of the enterprise, deviant advertising, methods of regulating deviant advertising, marketing tools.

УДК 659.1

ОРГАНІЗАЦІЯ РЕКЛАМНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЧИННИК КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Віолета Копча

*здобувач освіти Вищого професійного училища № 21 м. Миколаєва,
м. Миколаїв, Україна
kopcha_v@mk.vpu21.com.ua*

Науковий керівник: Тетяна Васильєва

*майстер виробничого навчання Вищого професійного училища 21 м. Миколаєва,
м. Миколаїв, Україна*

Анотація. Рекламна діяльність є ключовим інструментом розвитку підприємств в умовах сучасного українського ринку. Ефективне використання рекламних заходів дозволяє формувати імідж підприємства, розширювати цільову аудиторію та підтримувати стійкі конкурентні переваги. У статті розглянуто теоретичні аспекти організації рекламної діяльності, принципи та канали поширення реклами, методи вимірювання ефективності рекламних кампаній і практичні рекомендації для підвищення конкурентоспроможності підприємств України.

Ключові слова: реклама, маркетинг, рекламна стратегія, медіапланування, рекламні технології, конкурентоспроможність, підприємство.

Реклама – це процес комунікації між підприємством і цільовою аудиторією, спрямований на інформування, переконання та стимулювання до дій. Основна мета реклами полягає у збільшенні попиту на товари або послуги, формуванні позитивного іміджу компанії та зміцненні її позицій на ринку.

Основні функції реклами:

1. Інформативна: передає споживачам відомості про товар або послугу.
2. Переконлива: стимулює бажання придбати товар.
3. Нагадувальна: підтримує довготривалу взаємодію зі споживачами.
4. Формувальна: створює імідж компанії та її бренду [1, с. 49].

Рекламна діяльність охоплює різні види реклами:

- товарна реклама: спрямована на просування конкретних продуктів або послуг;
- іміджева реклама: формує позитивний імідж компанії;
- ділова реклама (B2B): орієнтована на підприємства-партнери;
- соціальна реклама: привертає увагу до важливих суспільних проблем;
- пряма реклама: забезпечує безпосередній контакт з потенційними споживачами через листи, електронні повідомлення та телефонні дзвінки [2, с. 60].

Основні принципи організації рекламної діяльності:

1. Об'єктивність: реклама має відповідати реальним характеристикам товару.
2. Цілеспрямованість: спрямованість на конкретну аудиторію.
3. Емоційна привабливість: створення позитивних асоціацій.
4. Інноваційність: використання новітніх рекламних технологій.
5. Легітимність: дотримання законодавчих норм щодо змісту рекламних повідомлень.

Канали поширення реклами є основою успішної маркетингової кампанії. Вони класифікуються за такими критеріями:

1. Традиційні: телебачення, радіо, друковані видання.
2. Цифрові: вебсайти, соціальні мережі, пошукова реклама.
3. Зовнішні: білборди, транспортна реклама, вуличні стенди.
4. Особисті: телефонні дзвінки, презентації, рекламні зустрічі.

Медіапланування передбачає вибір ефективних каналів поширення рекламних повідомлень залежно від таких критеріїв:

- охоплення аудиторії: максимальне залучення цільової аудиторії;
- частота показів: регулярність трансляції рекламних повідомлень;
- вартість: співвідношення витрат на рекламу до очікуваного прибутку;
- імідж каналу: репутація каналу серед споживачів [4].

Оцінка ефективності рекламних кампаній є критичним етапом у маркетинговій діяльності підприємств. Використовуються такі методи:

- кількісні: обсяг продажів, кількість звернень клієнтів, відвідуваність сайту;
- якісні: оцінка впізнаваності бренду, задоволеність клієнтів;
- соціологічні опитування: анкетування та телефонні інтерв'ю;
- експертна оцінка: аналіз результатів рекламних кампаній незалежними експертами [3, с. 110].

Реклама позитивно впливає на конкурентоспроможність підприємств України, забезпечуючи:

1. Зростання продажів: збільшення обсягів реалізації товарів і послуг.
2. Розширення ринків збуту: вихід на нові сегменти ринку.
3. Формування іміджу бренду: підвищення впізнаваності компанії серед споживачів.
4. Залучення інвесторів: підвищення довіри партнерів і фінансових установ.
5. Конкурентні переваги: зростання лояльності клієнтів та зміцнення позицій на ринку [5, с. 186].

Отже, організація рекламної діяльності є ключовим чинником розвитку та підвищення конкурентоспроможності підприємств України. Для досягнення успіху необхідно поєднувати різні канали поширення реклами, впроваджувати інноваційні технології та проводити регулярні оцінки ефективності маркетингових заходів. Правильно побудована рекламна стратегія забезпечує стійке зростання прибутків і формування довготривалих відносин зі споживачами.

Література

1. Владимирська Г. О. Реклама [Текст] : навч. посіб. / Г. О. Владимирська, П. А. Владимирский. К. : Кондор, 2016. 334 с.
2. Герасимчук В. Г. Реклама: теорія і практика [Текст] : навч. посіб. / В. Г. Герасимчук. К. : Вища шк., 2005. 134 с.
3. Оністрат О. В. Ефективність рекламної діяльності підприємств [Текст] / О. В. Оністрат // Актуальні проблеми економіки. К., 2018. 232 с.
4. Організація рекламної діяльності, принципи та канали поширення реклами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://buklib.net/books/27802/> – Заголовок з екрана.
5. Телетов О. С. Маркетингові дослідження [Текст] : навч. посіб. для студ. вузів / О. С. Телетов. К. : Знання України, 2013. 299 с.

ORGANIZATION OF ADVERTISING ACTIVITIES AS A FACTOR OF COMPETITIVENESS OF ENTERPRISES IN UKRAINE

Violeta Kopcha

Higher Vocational School No. 21 of Mykolaiv

Abstract. Advertising activities are a key tool for enterprise development in the modern Ukrainian market. Effective use of advertising campaigns helps shape a company's image, expand its target audience, and maintain stable competitive advantages. This article examines the theoretical aspects of advertising organization, principles and channels of advertising distribution, methods of evaluating the effectiveness of advertising campaigns, and practical recommendations for enhancing the competitiveness of Ukrainian enterprises.

Keywords: advertising, marketing, advertising strategy, media planning, advertising technologies, competitiveness, enterprise.

УДК 330.341

СВІТОВИЙ ДОСВІД ТРАНСФОРМАЦІЇ ІТ-БІЗНЕСУ: АКТУАЛЬНІСТЬ ДЛЯ УКРАЇНИ

Олексій Корзняков

аспірант групи 1901

Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,

м. Миколаїв, Україна

oleksii.korzniakov@nuos.edu.ua

Науковий керівник: Ганна Єфімова

доктор економічних наук, професор,

завідувач кафедри економічної політики та безпеки

Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,

м. Миколаїв, Україна

Анотація. Дослідження присвячено аналізу світового досвіду у трансформації ІТ-сектора на прикладах Ізраїлю, Індії та Республіки Корея. Проаналізовано основні заходи, які вживали ці країни на шляху трансформації та стимулювання розвитку ІТ-бізнесу. Наведено основні показники та виклики українського ІТ-бізнесу. Результати аналізу можуть стати основою для розробок рекомендацій та моделей трансформації, актуальних для України.

Ключові слова: ІТ-бізнес, трансформація ІТ-сектора, аналіз урядових програм, актуальний стан бізнесу, світовий досвід.

Нові ризики та виклики, що формують актуальне економічне середовище, обумовлюють зміни в бізнес-процесах ІТ-організацій. Раніше українські технологічні компанії не стикались зі стрімким та тривалим відтоком кадрів, згоранням контрактів, необхідністю забезпечувати базові потреби безпеки та робочих умов своїх співробітників. Актуальні умови значною мірою виникли через повномасштабне вторгнення. Проте глобальне сповільнення економічного розвитку [3] і поява на глобальному ринку ШІ-технологій та продуктів також суттєво впливають на український ІТ-бізнес.

Не дивлячись на наявність особливого режиму оподаткування для ІТ-компаній в Україні [7], у світовому досвіді є чимало інших ефективних та необхідних заходів. Ця галузь вже має доволі значну частку у ВВП України, та відіграє важливу роль для мотивації багатьох кваліфікованих спеціалістів будувати своє майбутнє в Україні. Тому важливим завданням є збереження та примноження потенціалу ІТ-галузі в Україні.

Метою роботи є визначення актуального для України світового досвіду проведення трансформації ІТ-сфери. Необхідно визначити серед багатьох практик ті, що можуть бути економічно ефективними в поточних умовах та у прогнозованому майбутньому. Для цього необхідно прослідкувати як впроваджені практики вплинули на розвиток ІТ-галузі окремих країн. Є гіпотеза, що для прискореного розвитку технологічно місткої та конкурентної галузі потрібне не лише запровадження менших податків, але і створення певної екосистеми. Для визначення досвіду країн на шляху трансформації ІТ-галузі ефективним, потрібно прийняти за базу дорожні карти, звіти та інші матеріали, які описують застосування практики трансформації ІТ-галузі.

Уряд Ізраїлю у 1970-х роках створив підґрунтя для розвитку приватного ІТ-бізнесу і багато інвестував в освіту та кваліфікаційну підготовку спеціалістів. У Тель-Авіві та Хайфі на базі університетів створили екосистеми, які надавали значно ефективнішу освіту та одразу залучали спеціалістів в експортно-орієнтовані компанії, що були частиною екосистеми.

Ці компанії перенесли головні офіси в Європу та США, щоб бути ближче до своїх клієнтів, залишаючи при цьому всю розробку в Ізраїлі. У 1990–2009 роках в Ізраїль імігрувало близько 100 000 науковців та інженерів з країн пострадянського простору, що обумовило ще один суттєвий поштовх у розвитку ІТ-галузі.

Державна політика (наприклад Закон про Залучення Капітальних Інвестицій, або LECI) ще з 1959 року була спрямована на залучення іноземних інвестицій у формах відкриття офісів, надання урядових грантів, зниження податкового навантаження та участі уряду в розділенні ризиків венчурних проєктів. Таким чином великим технологічним компаніям було вигідно будувати офіси та створювати венчурні проєкти в Ізраїлі.

Сьогодні Ізраїль, відомий як «країна стартапів», займає одну з провідних ролей у світі в напрямках кібербезпеки та мілітарних технологій [4]. Розмір ІТ-ринку Ізраїля у 2024 році складає 52,45 млрд дол. США і очікується зріст до 61,90 млрд дол. США до 2029 року [9].

Уряд Індії протягом останніх років запроваджує програми та стратегії, які заохочують технологічні компанії відкривати та масштабувати виробництво в Індії. Протягом багатьох років Індія була центром *BPM* (Business Process Management) для багатьох компаній, і нові стратегії покликані розвинути ринок з більшою доданою вартістю на існуючому підґрунті. Ця урядова політика послідовно сприяє збільшенню іноземних капітальних та фінансових інвестицій:

- Програма *PLI*, яка надає окремим компаніям особливі економічні умови, капітальні інвестиції та спрощує шляхи розширення на внутрішньому ринку;
- Урядовий мозковий центр (think tank) *NITI Aayog*, одним з пріоритетів якого є спрощеного запровадження ШІ-розробок у систему охорони здоров'я, освіту, сільське господарство та в системи управління містами;
- Національна стратегія по впровадженню блокчейн-технологій (*SBCT*) в переважну більшість сфер внутрішніх економічних відносин Індії;
- Національна Стратегія Кібербезпеки (*NCSS*), яка має забезпечити кращі умови для інвестування та знизити ризики втрат через кібератаки;
- Ініціатива *5G India* покликана розвинути 5G мережі, щоб забезпечити більшу пропускну здатність мереж в країні з найбільшим населенням.

Ці заходи націлені на створення комплексної системи відповідно до потреб потенційних партнерів. Індійський ІТ-сектор демонструє стабільний ріст на 2–2,5 % щорічно, що є високим показником, беручи до уваги загальний об'єм капітальних вкладень у 112,43 млрд дол. США у 2023 році [8].

У 2022 році Національна розвідувальна служба Республіки Корея відзвітувала про 1,2 млн щоденних кібератак. Маючи одну з найбільш розвинених у світі інтернет-мереж, уряд Республіки Корея у кооперації з приватним сектором розвивають нову Національну Стратегію Кібербезпеки. Одна з ключових змін стратегії у 2024 році полягає у розробці атак у відповідь, більшу інтеграцію зусиль з партнерами та подальший розвиток інфраструктури кібербезпеки. Ринок кібербезпеки стабільно зростає на 7–19 % протягом 2019–2022 років, і становив 4,35 млрд дол. США у 2022 році.

Завдяки найбільш розвиненій інфраструктурі компанії Республіки Корея та їх партнери мають майданчик для випробувань своїх розробок у сфері кібербезпеки. Місцевий уряд створив ШІ-орієнтовані інкубатори для стартапів задля прискорення розвитку відповідних технологій [10].

Кожна з наведених країн має специфічний актуальний стан ІТ-сектора, своєрідні виклики та проблеми. Індія стикається з проблемою недостатнього рівня захищеності мереж, Республіка Корея відчуває вплив старіння населення, а Ізраїль перебуває у гарячій стадії конфлікту. Проте урядові програми та програми кооперації урядів і приватних секторів націлені на подолання існуючих викликів та нівелювання ризиків.

Повертаючись до України, локальний ІТ-бізнес втрачає у експорті послуг, який впав з 7,35 млрд дол. США у 2022 до 6,73 млрд дол. США у 2023 р. [1].

Загальна кількість спеціалістів у 50 найбільших ІТ-компаніях України скоротилась з 99 501 у січні 2022 року до 80 506 у липні 2024 року.

Серед основних причин звільнення релокація фахівців у іноземні офіси компаній, плинність кадрів, скорочення через брак роботи (включаючи звільнення з «бенчу») [2].

Окрім війни та кадрових викликів, один із головних ризиків для капітальних та фінансових інвестицій в Україну є корупція. Цифровізація економіки та державних послуг допомагає у зниженні рівня корупції, адже коефіцієнт кореляції динаміки індексу сприйняття корупції (CPI) та Індексу розвитку електронного уряду ООН (EGDI) складає 0,87, що свідчить про сильний кореляційний зв'язок між рівнем цифровізації та рівнем корупції в Україні.

Країни ЄС послідовно цифровізують державні послуги, трансформуючи модель взаємодії громадян та держави з метою зменшення корупційних ризиків [11]. Важливо, щоб Україна не втратила динаміку цифровізації, яка має залежність від розвиненості локального ІТ-бізнесу.

Отже, перелічені виклики і консервативні прогнози щодо розвитку ІТ в Україні обумовлюють необхідність трансформації бізнесу, яка полягає у врахуванні поточних ризиків як постійних, або таких, що можуть зникати і з'являтися. Трансформація це завжди складний процес. Опитування McKinsey демонструє, що навіть за успішної трансформації організація отримує до 67 % від запланованого ефекту. Результативність трансформації залежить від рівня реалістичності запланованих цілей, швидкості, кількості та глибини запроваджених змін, та інтеграції трансформаційних практик у повсякденну діяльність організації [5].

Серед керівників українських ІТ-компаній була поширена думка, що бізнес має мати або сервісну орієнтацію, або продуктову, уникаючи гібридних моделей. Проте ці думки були актуальними до повномасштабного вторгнення, глобальних процесів трансформації ІТ-бізнесу та до появи новітніх AI-продуктів від технологічних гігантів.

Україна, як і розглянуті країни, володіє потужною базою для забезпечення високої конкурентоспроможності на світовому ринку. Вочевидь для успіху в новітніх технологіях потрібні системні державні програми та ґрунтовні рекомендації щодо трансформації існуючих бізнес-моделей. Це надасть місцевому ІТ-бізнесу зручні механізми розвитку, а також будуть залучати світові корпорації до більшої інтеграції, як то до відкриття в Україні повноцінних R&D-офісів, венчурних інкубаторів тощо.

Література

1. Зовнішня торгівля, статистика НБУ. URL: https://bank.gov.ua/files/ES/Trade_y.pdf
2. Топ-50 ІТ-компаній України, літо 2024. URL: <https://dou.ua/lenta/articles/top-50-summer-2024>
3. World Bank. 2024. Global Economic Prospects, June 2024. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/d644659c-2e22-410e-98a5-b8a40dc6c183/content>
4. Dr. Daphne Getz, Dr. Itzhak Goldberg. Best Practices and Lessons Learned in ICT Sector Innovation: A Case Study of Israel. 2016. URL: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/868791452529898941-0050022016/original/WDR16BPICTSectorInnovationIsraelGetz.pdf>
5. McKinsey and Company. Losing from day one: Why even successful transformations fall short. 2021. URL: <https://www.mckinsey.com/capabilities/people-and-organizational-performance/our-insights/successful-transformations#/>
6. Dinesh Chand Sharma. Indian ICT Sector Profile Report - SESEI. 2021. URL: https://sesai.eu/wp-content/uploads/2023/03/Indian-ICT-Sector-Report_Nov-2021_Final-1.pdf
7. Дія Citi. URL: <https://city.diia.gov.ua/>
8. India – Information and Communication Technology, 2024. URL: <https://www.trade.gov/country-commercial-guides/india-information-and-communication-technology>
9. Israel ICT Market Size & Share Analysis – Growth Trends & Forecasts (2024–2029). URL: <https://www.mordorintelligence.com/industry-reports/israel-ict-market>
10. South Korea – Country Commercial Guide, 2024. URL: <https://www.trade.gov/country-commercial-guides/korea-digital-economy>

11. Єфімова Г., Праневіцієне Б., Козерівська А. Цифровізація як фактор протидії корупції та забезпечення економічної безпеки держави. 2023. URL: <https://eir.nuos.edu.ua/items/59ff229b-32ac-4bf5-936f-120282fadfee>

GLOBAL EXPERIENCE IN IT BUSINESS TRANSFORMATION: RELEVANCE FOR UKRAINE

Oleksiy Korznyakov

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Abstract. This study is dedicated to analyzing global experiences in transforming the IT sector, using examples from Israel, India, and South Korea. The key measures these countries implemented to drive transformation and stimulate IT business development are examined. The main indicators and challenges of the Ukrainian IT business are outlined. The results of the analysis can serve as a basis for further development of recommendations and transformation models relevant to Ukraine.

Keywords: IT business, IT sector transformation, analysis of government programs, current business state, global experience.

УДК 658.3:005.95

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО СТИЛЮ КЕРІВНИЦТВА НА ПІДПРИЄМСТВІ В УКРАЇНІ

Світлана Крохмалюк

*здобувач освіти Вищого професійного училища № 21 м. Миколаєва,
м. Миколаїв, Україна
KROKHMALIUK_S@mk.vpu21.com.ua*

Науковий керівник: Вероніка Васильєва

*викладач професійно-теоретичної підготовки,
майстер виробничого навчання Вищого професійного училища 21 м. Миколаєва,
м. Миколаїв, Україна*

Анотація. Ефективний стиль керівництва є основою успішного функціонування підприємств в Україні в умовах економічної нестабільності та глобальної конкуренції. У статті розглядаються теоретичні аспекти управлінських стилів, основні моделі лідерства, роль керівника у формуванні корпоративної культури та методи підвищення ефективності управлінської діяльності. Особливу увагу приділено впливу українського бізнес-середовища на вибір стилю керівництва та його адаптацію до сучасних умов.

Ключові слова: стиль керівництва, управління, керівник, підприємство, організаційна культура, лідерство, менеджмент, управлінська ефективність.

Стиль керівництва – це модель поведінки керівника в управлінні підприємством, яка визначає спосіб прийняття рішень, взаємодію з підлеглими та рівень контролю за виконанням завдань. Успішні підприємства в Україні все частіше обирають адаптивні стилі управління, що враховують не лише організаційні цілі, а й потреби співробітників.

Основні стилі керівництва

1. Авторитарний стиль: керівник самостійно приймає рішення та контролює їх виконання.

Переваги: швидкість прийняття рішень, чіткий розподіл обов'язків.

Недоліки: відсутність ініціативи серед співробітників, висока плинність кадрів.

2. Демократичний стиль: рішення приймаються з урахуванням думок співробітників, існує атмосфера співпраці.

Переваги: висока мотивація персоналу, підтримка інновацій.

Недоліки: часом затримки у прийнятті рішень через тривалі обговорення.

3. Ліберальний стиль: співробітникам надається велика автономія у виконанні завдань.

Переваги: розвиток творчих здібностей персоналу.

Недоліки: можливий хаос через недостатній контроль.

4. Ситуаційний стиль: керівник обирає стиль залежно від конкретної ситуації.

Переваги: гнучкість управління.

Недоліки: необхідність високого рівня професіоналізму керівника [1, с. 20–22].

Фактори, що впливають на вибір стилю керівництва:

1. Зовнішні фактори:

- економічне середовище: рівень конкуренції, стан ринку, економічні кризи;
- правове регулювання: закони, що регулюють трудові відносини;
- соціальні чинники: рівень культури суспільства, ставлення до влади.

2. Внутрішні фактори:

- особисті якості керівника: комунікаційні здібності, стресостійкість, досвід управління;
- корпоративна культура: усталені норми поведінки та цінності організації;
- характер роботи: рівень автоматизації, складність процесів, структура організації;
- рівень кваліфікації персоналу: мотивація працівників, їх здатність до самостійної

роботи [5].

У сучасному бізнес-середовищі України важливою є концепція «лідерського керівництва». Успішні керівники не лише виконують адміністративні функції, а й виступають лідерами для своїх команд.

Ключові лідерські якості:

1. Візійність: уміння передбачати майбутні виклики.
2. Мотивування персоналу: створення умов для розвитку співробітників.
3. Адаптивність: здатність швидко реагувати на зміни.
4. Етичність: дотримання професійних стандартів та чесність у взаємодії [3].

Інноваційні підходи до управління

1. Інформаційні системи управління:

- автоматизація управлінських процесів;
- використання CRM- та ERP-систем для планування, контролю та аналізу.

2. Гнучкі методології: Agile, Scrum та інші підходи забезпечують високу адаптивність.

3. Корпоративні тренінги: розвиток персоналу через навчання та підвищення кваліфікації.

4. Тімбілдинг: формування згуртованих команд для підвищення продуктивності [2, с. 99].

Мотивація співробітників:

- матеріальна мотивація: заробітна плата, премії, бонуси;
- нематеріальна мотивація: визнання досягнень, кар'єрне зростання, гнучкий графік

роботи.

Управління конфліктами:

- попередження конфліктів через відкриту комунікацію;
- використання переговорних технологій для вирішення складних ситуацій.

Формування організаційної культури:

- впровадження корпоративних цінностей та стандартів поведінки;
- створення позитивної атмосфери в колективі [4].

Таким чином, сучасний стиль керівництва на підприємствах України є важливим інструментом забезпечення конкурентоспроможності в умовах динамічних змін на ринку. Ефективне поєднання демократичних та авторитарних методів управління, адаптація до інноваційних технологій, розвиток персоналу та підтримка лідерства в організації сприяють підвищенню ефективності підприємства та створенню стійких конкурентних переваг.

Література

1. Гончарук Н. Т. Стили управління: переваги та недоліки [Текст] / Н. Т. Гончарук. К. : КНЕУ, 2010. № 3. С. 20–22.
2. Казанцев А. К. Загальний менеджмент. Дайжест навчального курсу. [Текст]. К., 2011. 267 с.
3. Стили керівництва: типологія, особливості [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://osvita.ua/vnz/reports/management/13397/> – Заголовок з екрана.
4. Стиль керівництва та організація праці підприємця [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.8ref.com/19/referat_199992.html – Заголовок з екрана.
5. Удосконалення стилів керівництва в управлінні персоналом підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5952> – Заголовок з екрана.

FEATURES OF MODERN MANAGEMENT STYLE IN UKRAINIAN ENTERPRISES

Svitlana Krokhmaluk

Higher Vocational School No. 21 of Mykolaiv

Abstract. An effective management style is the foundation for the successful operation of enterprises in Ukraine amid economic instability and global competition. This article examines theoretical aspects of management styles, key leadership models, the manager's role in shaping corporate culture, and methods for enhancing management efficiency. Special attention is given to the influence of the Ukrainian business environment on the choice of management style and its adaptation to modern conditions.

Keywords: management style, management, manager, enterprise, organizational culture, leadership, management efficiency.

УДК 339.9

БЛОКЧЕЙН У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРОЗОРОСТІ ЛАНЦЮГІВ ПОСТАЧАННЯ ТНК

Мирослава Левченко

студентка групи 4451

Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,

м. Миколаїв, Україна

miroslavalevchenko4@gmail.com

Ганна Єфімова

доктор економічних наук, професор,

завідувач кафедри економічної політики та безпеки

Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,

м. Миколаїв, Україна

hanna.yefimova@nuos.edu.ua

Анотація. У доповіді розглянуто використання блокчейн-технологій для підвищення прозорості, ефективності та етичності ланцюгів постачання транснаціональних корпорацій. Описано переваги технології, зокрема можливості автоматизації, боротьби з шахрайством, скорочення витрат та забезпечення відповідності нормативним вимогам, а також приклади практичного застосування. Водночас аналізуються ключові виклики інтеграції блокчейну, включно з масштабованістю, правовим регулюванням та адаптацією до існуючих систем.

Ключові слова: блокчейн, прозорість, ланцюги постачання, транснаціональні корпорації, розумні контракти, автоматизація, відстеження.

У сучасному глобалізованому світі транснаціональні корпорації (ТНК) стикаються з численними викликами в забезпеченні прозорості, ефективності та етичності своїх ланцюгів постачання. Впровадження технології блокчейн відкриває нові можливості для вирішення цих проблем, пропонуючи незмінний, прозорий і доступний для всіх учасників реєстр даних. За даними, приблизно шість із десяти транснаціональних компаній розглядають можливість використання цієї технології [1].

Blockchain – це децентралізована книга для безпечного зберігання та запису транзакцій, спочатку представлена для біткойнів у 2008 році. Вона пов'язує блоки транзакцій у хронологічний незмінний ланцюжок, перевірений кількома учасниками без центрального контролю.

Блокчейн допомагає доставляти продукти швидше та економічно ефективніше. Це гарантує, що продукти можна відстежити впродовж їхньої подорожі, покращуючи координацію між партнерами та спрощуючи фінансування.

У 2023 році 87 % респондентів опитування KPMG заявили, що видимість ланцюга постачання є життєво важливим операційним пріоритетом. Дійсно, прозорість, яку забезпечує програмне забезпечення ланцюга поставок блокчейну, може скоротити витрати шляхом усунення посередників. У той же час це зменшує адміністративні витрати від розробки до доставки та повернення [2].

Завдяки блокчейну компанії в ланцюзі постачання можуть оновлювати інформацію про виробництво у спільному реєстрі. Ця спільна інформація забезпечує повну прозорість і виступає єдиним джерелом правдивих даних, вирішуючи такі проблеми, як підроблені продукти, невідповідність стандартам, затримки та марнотратство [3].

Блокчейн також допомагає боротися з шахрайством, оскільки його записи незмінні: їх не можна видалити чи відредагувати без того, щоб мережа це помітила. Це унеможливорює маніпуляції даними та дозволяє швидко ідентифікувати джерело потенційної проблеми.

Ще однією перевагою є підвищення ефективності операцій. Автоматизація за допомогою розумних контрактів усуває потребу в паперовій роботі, прискорює процеси, зменшує людські помилки та економить ресурси. Такі контракти запускають виконання дій, як-от платежів чи відправлень, автоматично після виконання визначених умов.

Прикладом такого використання є компанія ShipChain, яка розробила блокчейн-платформу для відстеження товарів від виробника до споживача. Система підтримує відкриту API-архітектуру, що дозволяє інтегрувати існуючі програми для управління вантажоперевезеннями. Вона фіксує всю важливу інформацію про ланцюг постачання та автоматизує відповідні процеси.

Ethereum, насамперед відомий своєю криптовалютою (Ether) і можливостями смарт-контрактів, також є потужною платформою для рішень ланцюга поставок. Його децентралізований характер дозволяє створювати прозорі та незмінні записи про транзакції та шляхи продукту.

Крім того, блокчейн спрощує відповідність нормативним вимогам, забезпечуючи прозорий і захищений від втручань запис кожної операції. Це створює надійний контрольний слід, який дозволяє регулюючим органам легко перевіряти дотримання стандартів. Для галузей, які працюють із чутливими продуктами, такими як харчові товари, це забезпечує точний контроль за походженням і обробкою продуктів, зміцнюючи довіру споживачів.

IBM Food Trust, запущена в 2018 році, є платформою, заснованою на технології блокчейн, яка спрямована на підвищення прозорості, відстеження та ефективності ланцюга постачання харчових продуктів. Вона дозволяє всім учасникам ланцюга – від компаній до споживачів – відстежувати продукти від їх походження до кінцевого споживача, забезпечуючи кожен етап обробки, пакування та розповсюдження. У разі виникнення проблеми, наприклад, забруднення, система дає змогу швидко відстежити продукти й ефективно вилучити їх із ринку.

IBM Food Trust активно використовують великі компанії, такі як Nestlé, Carrefour та Walmart. Nestlé використовує платформу для відстеження продуктів дитячого харчування,

молока та кави. Carrefour забезпечує споживачам можливість перевіряти походження та умови виробництва свіжих продуктів, таких як курка, лосось і яйця. Walmart застосовує систему для швидкого виявлення хвороб харчового походження, що дозволяє зменшити ризики зараження і захистити здоров'я споживачів.

Загалом, IBM Food Trust і технології блокчейн мають потенціал значно покращити управління ланцюгами поставок, підвищуючи їх прозорість, ефективність і безпеку. Вони дозволяють забезпечити стабільність і відповідають сучасним вимогам ринку, де важливими є питання якості, етики та екології [4].

Використання блокчейн-технологій відкриває нові можливості для різних сфер, але також стикається з численними викликами, які потребують вирішення для їх ефективного впровадження. Одним з основних викликів є інтеграція блокчейну в існуючі інформаційні системи.

Багато підприємств уже використовують централізовані бази даних і програмні рішення, тому перехід до дистрибутивного реєстру вимагає значних інвестицій, часу та ресурсів для адаптації та модернізації інфраструктури.

Також, блокчейн може стикатися з проблемами масштабування, оскільки обробка великої кількості транзакцій може знижувати швидкість і ефективність системи. Це особливо важливо для великих підприємств, де швидкість обробки даних є критичною для ефективності бізнес-процесів.

Ще одним важливим викликом є юридичні та нормативні питання. Блокчейн, будучи технологією з дистрибутивним реєстром, створює нові виклики для забезпечення конфіденційності даних, регулювання доступу до інформації та виконання міжнародних стандартів захисту даних. Наразі законодавчі органи багатьох країн ще не встигли створити чітке правове поле для використання блокчейн-технологій, що створює правову невизначеність для бізнесу.

Згідно з прогнозами, ринок блокчейн-ланцюгів постачання зросте з 2,08 млрд доларів у 2024 році та досягне 9,77 млрд доларів до 2030 року, забезпечуючи середньорічний темп зростання (CAGR) на рівні 29,14 % [5].

Отже, блокчейн може використовуватися для забезпечення ланцюгів постачання завдяки своїм перевагам, таким як підвищення прозорості, зниження витрат і підвищення ефективності. У сучасному глобалізованому світі, де важливими є прозорість, ефективність і безпека, ця технологія відкриває нові можливості для транснаціональних корпорацій. Проте, для успішного впровадження блокчейну необхідно враховувати виклики, пов'язані з інтеграцією та масштабуванням, що потребують значних інвестицій та адаптації існуючих систем.

Література

1. Garantire sicurezza, qualità e trasparenza attraverso la tecnologia blockchain. 2018. URL: https://www.innovationpost.it/opinioni/garantire-sicurezza-qualita-e-trasparenza-attraverso-la-tecnologia-blockchain/#_ftn3 (дата звернення: 20.11.2024)
2. KPMG. The future of supply chain. 2023. URL: <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/xx/pdf/2023/09/kpmg-future-of-supply-chain-report.pdf> (дата звернення: 20.11.2024)
3. Blockchain for Supply Chain: Enhance Transparency & Traceability. URL: <https://webisofit.com/articles/blockchain-for-supply-chain/> (дата звернення: 20.11.2024)
4. IBM Food Trust. URL: <https://www.ibm.com/it-it/products/supply-chain-intelligence-suite/food-trust> (дата звернення: 20.11.2024)
5. Acropolium. Why and how to employ blockchain in supply chain management (tips & success stories). 2024. URL: <https://acropolium.com/blog/why-and-how-to-employ-blockchain-in-supply-chain-management-tips-and-success-stories/> (дата звернення: 20.11.2024)

BLOCKCHAIN IN ENSURING TRANSPARENCY OF SUPPLY CHAINS IN MULTINATIONAL CORPORATIONS

Myroslava Levchenko, Hanna Yefimova

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Abstract. This paper discusses the use of blockchain technologies to enhance the transparency, efficiency, and ethics of supply chains in multinational corporations. The benefits of the technology are outlined, including opportunities for automation, combating fraud, reducing costs, and ensuring regulatory compliance, along with practical examples of its application. At the same time, the key challenges of blockchain integration are analyzed, including scalability, legal regulation, and adaptation to existing systems.

Keywords: blockchain, transparency, supply chains, multinational corporations, smart contracts, automation, tracking.

УДК 339.138

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ РЕКЛАМНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Ксенія Любименко

*здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Ізмаїльського державного гуманітарного університету,
м. Ізмаїл, Україна
lyubimenko33u-2023@idguonline.net*

Науковий керівник: Ірина Мурашко

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри управління підприємницькою та туристичною діяльністю
Ізмаїльського державного гуманітарного університету,
м. Ізмаїл, Україна*

Анотація. Стаття присвячена дослідженню особливостей управління рекламною діяльністю підприємства. Зокрема визначено етапи управління рекламною діяльністю підприємства. Наведено ключові аспекти управління рекламною діяльністю підприємства.

Ключові слова: реклама, рекламна діяльність, маркетинг, управління рекламною діяльністю, процес управління рекламною діяльністю.

Управління рекламною діяльністю підприємства є складним процесом, який вимагає системного підходу та глибокого розуміння особливостей ринку, цільової аудиторії та конкурентного середовища.

Метою роботи є вивчення ключових аспектів управління рекламною діяльністю підприємства.

Процес управління рекламною діяльністю включає такі етапи, як постановка цілей і задач рекламної кампанії, аналіз цільової аудиторії, розробка рекламної стратегії, створення рекламних матеріалів, вибір рекламних агентств, моніторинг і оцінка ефективності. Ключові аспекти управління рекламною діяльністю підприємства наведено на рис. 1.

Особливості управління рекламною діяльністю в сучасних умовах включають:

1) цифрову трансформацію, яка пов'язана із активним розвитком цифрових каналів реклами, таких як соціальні мережі, пошукова реклама, відеореклама;

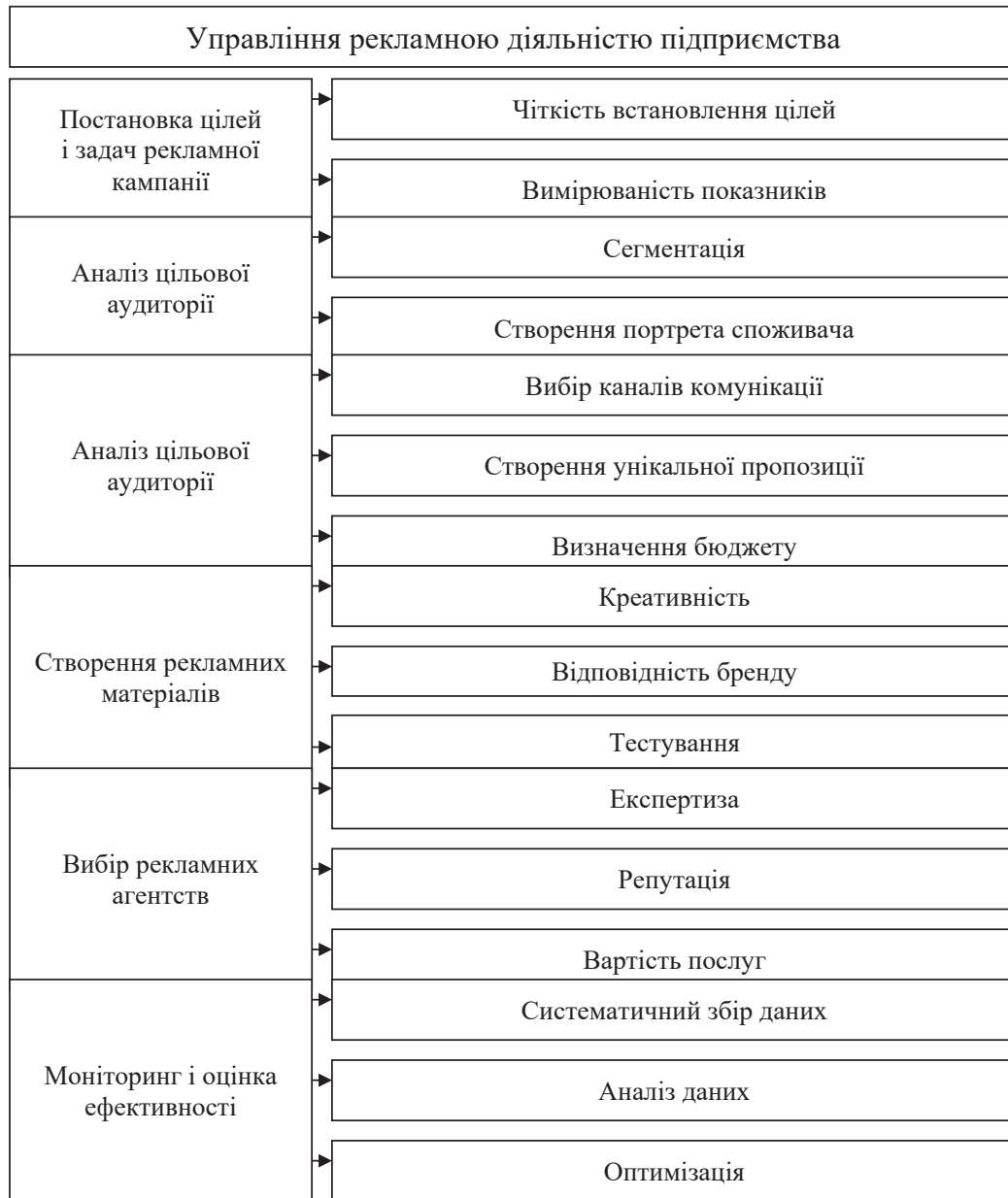

Рис. 1. Ключові аспекти управління рекламною діяльністю підприємства

Джерело: розроблено автором за даними [1–4]

- 2) персоналізацію, тобто створення індивідуальних рекламних пропозицій для кожного користувача;
- 3) інтерактивність;
- 4) вимірюваність, що передбачає можливість точного вимірювання ефективності кожної рекламної кампанії;
- 5) динамічність, яка передбачає необхідність постійного адаптування рекламних стратегій до змін ринку та поведінки споживачів.

Таким чином, успішне управління рекламною діяльністю підприємства вимагає комплексного підходу, який включає в себе стратегічне планування, креативність, аналітику даних та постійну адаптацію до змін ринку. Завдяки правильному управлінню реклама може стати потужним інструментом для досягнення бізнес-цілей.

Література

1. Дейнега О. В. Сучасні тренди рекламної діяльності ринково-орієнтованих підприємств. *Трансформаційна економіка*. 2023. № 1 (01). С. 15–20. URL: <https://doi.org/10.32782/2786-8141/2023-1-3>
2. Миронов Ю. Б., Крамар Р. М. Основи рекламної діяльності. URL: <https://kerivnyk.info/osnovy-reklamnoi-diyalnosti1-1> (дата звернення: 02.11.2024).
3. Котлер Ф., Армстронг Г. Основи маркетингу : підручник. Київ : Науковий Світ, 2020. 880 с.
4. Шквиря Н. О. Теоретичні основи стратегічного маркетингу підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2020. № 40. С. 328–333.

SOME FEATURES OF ADVERTISING MANAGEMENT OF AN ENTERPRISE

Ksenia Lyubimenko

Izmail State Humanitarian University

Abstract. The article is devoted to the study of the features of managing the advertising activities of an enterprise. In particular, the stages of managing the advertising activities of an enterprise are determined. The key aspects of managing the advertising activities of an enterprise are presented.

Keywords: advertising, advertising activities, marketing, advertising activities management, advertising activities management process.

УДК 331.5

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Олена Марцин

студентка групи 3431

*Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,
м. Миколаїв, Україна
olenamartsyn@gmail.com*

Наталя Тубальцева

кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту

*Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,
м. Миколаїв, Україна
natalia.tubaltseva@nuos.edu.ua*

Анотація. Досліджено вплив цифрових технологій на публічне управління в Україні. Показано трансформацію державних послуг, шляхи розвитку цифровізації та основні проблеми у даній сфері. Наведено перспективи розвитку цифрових технологій в Україні.

Ключові слова: публічне управління, цифровізація, цифрові технології.

Глобальна цифровізація нині є важливою складовою трансформаційних змін у публічному управлінні та адмініструванні в Україні. Вона спрямована на забезпечення рівного доступу громадян до послуг, інформації та знань через використання цифрових технологій. Ці технології не лише підвищують ефективність і якість управлінських процесів, але й сприяють зниженню їх вартості, створюють нові можливості для соціально-політичної інклюзії.

Цифровізація посилює відкритість, прозорість і підзвітність влади, залучаючи громадян до формування та реалізації політики. Вона формує базу для належного врядування, забезпечуючи доступність і простоту управлінських процесів. Аналіз запровадження цифрових

платформ на рівні держави, регіонів і територіальних громад дозволяє оцінити динаміку, досягнення цілей та ефективність функціонування публічних інституцій.

Мета роботи полягає в дослідженні сучасних процесів цифровізації публічного управління, аналізі її впливу на ефективність взаємодії держави, громадян і бізнесу, а також у визначенні основних викликів, проблем і перспектив, пов'язаних із впровадженням цифрових технологій у цій сфері.

Цифровізація публічного управління є важливою складовою модернізації взаємодії між державою, бізнесом і громадянами. Основною метою цифрової трансформації є створення екосистеми (середовища), у якій громадяни автоматично та проактивно отримують необхідні послуги, мінімізуючи вплив суб'єктивних чинників, таких як корупція.

Світові кризи останніх років, зокрема пандемія COVID-19 і повномасштабне вторгнення РФ в Україну, підтвердили важливість цифрових технологій для ефективного управління. Пандемія стала своєрідним стрес-тестом для цифрової інфраструктури, актуалізувавши використання віддалених технологій. Це дало змогу забезпечити безперервність управлінських процесів і доступ до державних послуг навіть у період карантинних обмежень. У період повномасштабного вторгнення цифровізація набуває нового значення: вона стає інструментом для зміцнення обороноздатності, забезпечення безпеки та ефективного управління у кризових ситуаціях. Активна інтеграція цифрових рішень сприяє міжнародній співпраці, підтримці внутрішньої стабільності та гнучкості державної системи [1].

Україна демонструє значний прогрес у цифровізації, що підтверджується даними про популярність електронних державних послуг. Згідно з дослідженням Програми розвитку ООН, троє з п'яти дорослих українців активно користуються такими послугами через портал або застосунок «Дія» (рис. 1). Найбільш затребуваними послугами є субсидії, соціальні виплати, питання пенсійного забезпечення та оформлення документів.

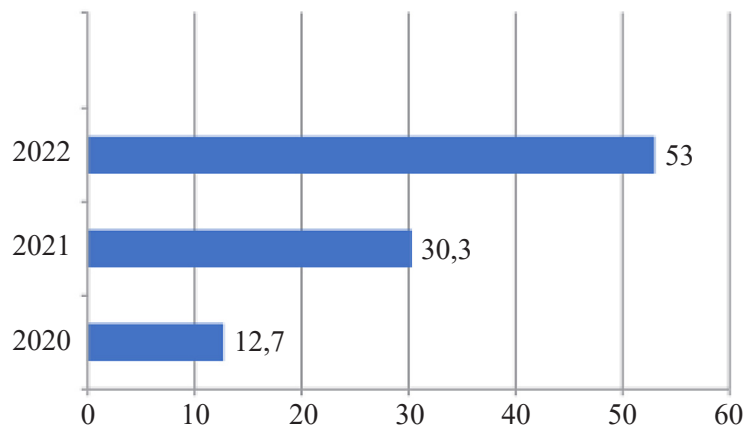

Рис. 1. Користування українцями порталом чи застосунком «Дія», % [3, 4]

Попри досягнення, існує низка проблем, що стримують цифровізацію. Насамперед це недостатнє фінансування, оскільки війна виснажує фінансові ресурси країни, ускладнюючи впровадження нових технологій. Також є гостра нестача кваліфікованих кадрів із цифрової грамотності та аналітики даних, що перешкоджає ефективній роботі державних органів. Нормативно-правові обмеження теж залишаються суттєвою проблемою: законодавство не встигає за темпами технологічного прогресу, створюючи прогалини в регулюванні цифрової сфери. Ще одним викликом є кібербезпека, адже розширення доступу до цифрових послуг супроводжується зростанням кіберзлочинності, що потребує посилення заходів захисту даних.

Для подолання зазначених проблем і подальшого розвитку цифровізації публічного управління необхідно створити єдині стандарти для інтеграції цифрових технологій у державному секторі, запровадити комплексну програму підвищення цифрової грамотності державних

службовців, а також розробити «Цифровий кодекс», що регулюватиме обіг даних і використання технологій у всіх сферах. Інвестування в кібербезпеку та технології, як-от блокчейн, стане важливим кроком до забезпечення надійності та захисту інформації. Крім того, слід підтримувати дослідження міжнародного досвіду для впровадження найкращих практик у сфері цифровізації.

Отже, цифровізація публічного управління є не лише інструментом підвищення ефективності державних органів, а й ключовим фактором розвитку країни в умовах криз і викликів сучасності. Системний підхід до вирішення проблем та інвестиції в людський і технологічний капітал дозволять Україні створити сучасну, прозору та інноваційну державу.

Література

1. Биркович Т. І., Биркович В. І., Кабанець О. С. Механізми публічного управління у сфері цифрових трансформацій. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2019. № 9. DOI: 10.32702/2307-2156-2019.9.2.
2. Бондарчук Н. В. Взаємодія органів публічної влади та громадянського суспільства в умовах цифровізації. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2022. Вип. 28. С. 36–39. DOI: <https://doi.org/10.32843/pma2663-5240-2022.28.7>
3. Думки і погляди населення України щодо державних електронних послуг. Аналітичний звіт за 2022 рік. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/analychnyy-zvit-dumky-i-pohlyady-naselennya-ukrayiny-shchodo-derzhavnykh-elektronnykh-poslugh>
4. Думки і погляди населення України щодо державних електронних послуг за 2021 рік. Аналітичний звіт. URL: https://www.kiis.com.ua/materials/pr/20220124_pr/AReport%20-%20E-services%20usage%202020-2021.pdf

DIGITIZATION OF PUBLIC ADMINISTRATION

Olena Martsyn, Natalya Tubaltseva

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Abstract. The impact of digital technologies on public administration in Ukraine has been studied. The transformation of public services, paths for the development of digitalization, and the main challenges in this area are highlighted. Prospects for the development of digital technologies in Ukraine are presented.

Keywords: public administration, digitization, digital technologies.

УДК 005:657.21:334.72

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Ірина Мурашко

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри управління підприємницькою та туристичною діяльністю
Ізмаїльського державного гуманітарного університету,
м. Ізмаїл, Україна
murashkoirene@gmail.com*

Олександр Боголюбов

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Ізмаїльського державного гуманітарного університету,
м. Ізмаїл, Україна*

Анотація. Стаття присвячена дослідженню теоретичних засад управління витратами на підприємстві. У статті зазначається значення управління витратами на підприємстві, цілі та принципи. Наведена модель управління витратами на підприємстві.

Ключові слова: витрати, управління витратами, модель управління витратами, методи управління витратами, принципи управління витратами.

Управління витратами на підприємстві є систематичним процесом прийняття управлінських рішень, спрямований на оптимізацію витрат підприємства для досягнення максимальної ефективності та прибутковості. Ефективна система управління витратами на підприємстві сприяє підвищенню ефективності діяльності підприємства.

Метою роботи є вивчення теоретичних засад управління витратами на підприємстві.

Витрати – це фундаментальне поняття в економіці, яке характеризує використання ресурсів для досягнення певної мети. Це може бути виробництво товарів або послуг, проведення досліджень, маркетингові кампанії тощо. Поняття витрат розкривається через такі їх ключові аспекти, як:

- зменшення економічної вигоди, що може бути виражено як вибуття активів (наприклад, витрата сировини) або збільшення зобов'язань (наприклад, отримання кредиту);
- зменшення власного капіталу, за винятком випадків вилучення або розподілу капіталу між власниками.

Значення управління витратами на підприємстві полягає у наступному:

- зниження витрат дозволяє підвищити ефективність використання ресурсів;
- нижча собівартість продукції дозволяє встановлювати більш конкурентні ціни;
- збільшення прибутку, що є основною метою будь-якого підприємства.
- у складних економічних умовах здатність ефективно управляти витратами є ключовим фактором виживання підприємства.

Управління витратами передбачає визначення цілей, принципів, методів та моделі управління витратами.

Цілі управління витратами включають:

- зниження собівартості продукції;
- підвищення прибутковості підприємства;
- поліпшення конкурентоспроможності;
- оптимізація використання ресурсів;
- підвищення ефективності виробництва.

Принципи управління витратами включають:

- системність, що передбачає розгляд витрат як складової частини загальної системи управління підприємством;
- комплексність, що передбачає оцінку всіх видів витрат і їх взаємозв'язку;
- оптимізація, що передбачає пошук оптимального співвідношення між витратами і результатами діяльності;
- контроль, що передбачає постійний моніторинг витрат і відхилень від плану.

В залежності від управлінських цілей, підприємство може використовувати різні методи управління, зокрема, бухгалтерський облік витрат, стандарт-кост, директ-костинг, таргет-костинг, кайзер-костинг, ABC-аналіз.

Модель управління витратами наведена на рис. 1.

Рис. 1. Модель управління витратами

Отже, управління витратами є одним з найважливіших аспектів діяльності будь-якого підприємства. Застосування сучасних методів і технологій дозволяє оптимізувати витрати, підвищити ефективність і забезпечити стабільний розвиток бізнесу.

Література

1. Мірзоева Т., Томашевська О. Управління витратами підприємства в системі мінімізації ризиків господарської діяльності. *Економіка та суспільство*. 2024. № 65. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-69>
2. Методичні підходи до управління витратами сільськогосподарських підприємств // О. М. Варченко, І. В. Свиноус, Л. С. Іванова, К. В. Ткаченко, В. А. Биба. *Агросвіт*. 2020. № 12. С. 19–26.
3. Костецька Н. Управління витратами на підприємствах в умовах ризику. *Економіка та суспільство*. 2021. № 34. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1035/992>
4. Назаренко Т. П., Франчук І. Б., Вітер С. А. Методичні аспекти обліку та управління витратами на виробництво продукції. *Економіка та держава*. 2021. № 7. С. 83–89.

THEORETICAL PRINCIPLES OF COST MANAGEMENT IN AN ENTERPRISE

Iryna Murashko, Olexandr Bogolyubov

Izmail State Humanitarian University

Abstract. The article is devoted to the study of the theoretical foundations of cost management at the enterprise. The article indicates the importance of cost management at the enterprise, its goals and principles. A model of cost management at the enterprise is presented.

Keywords: costs, cost management, cost management model, cost management methods, cost management principles.

УДК 658.3

ПРОФЕСІЙНЕ СПІЛКУВАННЯ ЯК ЧИННИК УСПІШНОГО УПРАВЛІННЯ В ОРГАНІЗАЦІЯХ УКРАЇНИ

Аліна Підгайна

*здобувач освіти Вищого професійного училища № 21 м. Миколаєва,
м. Миколаїв, Україна
PIDHAINA_A@mk.vpu21.com.ua*

Науковий керівник: Вероніка Васильєва

*викладач професійно-теоретичної підготовки,
майстер виробничого навчання Вищого професійного училища 21 м. Миколаєва,
м. Миколаїв, Україна*

Анотація. Професійне спілкування відіграє ключову роль в управлінні організаціями України. Воно забезпечує ефективність управлінських процесів, формує організаційну культуру та визначає конкурентні переваги компанії. У статті досліджуються основні засоби, форми та функції професійного спілкування, його вплив на розвиток ділових відносин між керівниками, підлеглими, клієнтами та партнерами в умовах українського ринку.

Ключові слова: професійне спілкування, управлінська комунікація, корпоративна культура, керівник-підлеглий, ділова етика, конкурентоспроможність.

Професійне спілкування – це процес взаємодії між керівниками, підлеглими, клієнтами та партнерами, спрямований на досягнення організаційних цілей. Воно передбачає обмін інформацією, ухвалення рішень, координацію дій та формування корпоративної культури.

Основні функції професійного спілкування:

1. Інформаційна: передача важливих відомостей для виконання завдань.
2. Організаційна: координація роботи працівників для досягнення цілей організації.
3. Мотиваційна: вплив на поведінку працівників через заохочення та підтримку.
4. Контрольна: оцінка виконання поставлених завдань і внесення коректив [1, с. 72].

Професійне спілкування в організаціях України відбувається у таких формах:

- вербальне спілкування: усне (переговори, наради, ділові зустрічі) та письмове (листи, звіти, службові записки);
- невербальне спілкування: жести, міміка, контакт очей, манери, стиль одягу [4, с. 91].

Основні засоби комунікації:

1. Ділова документація: офіційні листи, контракти, договори.
2. Електронні ресурси: електронна пошта, месенджери, корпоративні портали.
3. Персональні зустрічі: наради, презентації, переговори.

Ефективність українських організацій значною мірою залежить від якості взаємодії між керівниками та підлеглими, а саме:

- комунікативна компетентність керівника: здатність ясно формулювати завдання, слухати, обговорювати пропозиції;
- вибір стилю управління: авторитарний, демократичний або ліберальний стиль залежно від ситуації;
- зворотний зв'язок: регулярне оцінювання роботи співробітників та внесення коректив [2].

В умовах високої конкуренції в Україні якісне обслуговування клієнтів і партнерська підтримка стають стратегічними факторами успіху.

Основні принципи:

1. Емпатія та розуміння потреб клієнтів.
2. Такт та ввічливість у взаємодії.
3. Прозорість у веденні бізнесу.
4. Підтримка зворотного зв'язку.

Конфлікти є неминучими в будь-якій організації. Для їх розв'язання важливими є такі кроки:

- виявлення причин конфлікту;
- об'єктивне оцінювання ситуації;
- застосування переговорних тактик;
- пошук компромісних рішень [5, с. 112].

Професійне спілкування впливає на формування організаційної культури, яка визначає цінності, норми поведінки та стиль роботи колективу.

Ключові складові:

- зміцнення корпоративного духу: підвищення рівня довіри та командної роботи;
- формування позитивного іміджу: як на внутрішньому, так і на зовнішньому рівні;
- підвищення продуктивності: через мотивацію та підтримку працівників;
- зниження плинності кадрів: завдяки створенню комфортних умов праці [3, с. 88].

Таким чином, професійне спілкування є важливою складовою успішного управління в організаціях України. Воно забезпечує обмін інформацією, підтримує корпоративну культуру, сприяє розвитку довірчих стосунків та підвищує конкурентоспроможність компаній. Для ефективної управлінської комунікації необхідно розвивати комунікативні навички, впроваджувати сучасні технології та підтримувати відкритий стиль керівництва.

Література

1. Коваль А. П. Ділове спілкування [Текст] : навч. посібник / А. П. Коваль. – К. : Либідь, 2018. – 410 с.
2. Риторика і мистецтво презентації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1292052240621/dokumentoznavstvo/ritorika_mistetstvo_prezentatsiyi#975. – Заголовок з екрана.
3. Урбанович О. В. Управлінське спілкування в діяльності керівника [Текст] : підручник для директора. – К., 2020. – С. 152.
4. Чайка Г. Л. Культура ділового спілкування менеджера [Текст] : навч. посібник. – К. : Знання, 2019. – 164 с.
5. Чмут Т. К. Етика ділового спілкування [Текст] : навч. посіб. / Т. К. Чмут, Г. Л. Чайка. – 6-те вид., випр. і. доп. – К. : Знання, 2021. – 230 с.

PROFESSIONAL COMMUNICATION AS A FACTOR OF SUCCESSFUL MANAGEMENT IN UKRAINIAN ORGANIZATIONS

Alina Pidhaina

Higher Vocational School No. 21 of Mykolaiv

Abstract. Professional communication plays a key role in the management of organizations in Ukraine. It ensures the efficiency of management processes, shapes organizational culture, and defines a company's competitive advantages. This article explores the main tools, forms, and functions of professional communication and its impact on business relations among managers, subordinates, clients, and partners in the Ukrainian market.

Keywords: professional communication, managerial communication, corporate culture, manager-subordinate relations, business ethics, competitiveness.

УДК 658.5

СТАН ТА ДРАЙВЕРИ АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Павло Підтоптаний

*магістрант кафедри інтелектуальної цифрової економіки
Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,
м. Миколаїв, Україна*

Оксана Корнієнко

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри інтелектуальної цифрової економіки
Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,
м. Миколаїв, Україна
kornienko.oksana@nuos.edu.ua*

Анотація. Тези присвячені питанням активізації інноваційної діяльності Миколаївської області. Проаналізовано структурний склад внутрішніх інвестицій у дослідження та розробки за фінансовими джерелами. Доведено, що найбільш значна частина питомої ваги інвестицій припадає на закупівлю обладнання та сучасного програмного забезпечення. Базовим джерелом інвестування інноваційної діяльності підприємств Миколаївського регіону є власні кошти.

Ключові слова: інновації, інвестиції, промислові підприємства, інноваційно активні підприємства.

У сучасних умовах турбулентності та динамічних змін для успішного функціонування соціально-економічної системи на регіональному рівні необхідна наявність низки взаємопов'язаних чинників, які стають підґрунтям конкурентоспроможності регіону. Ключовим важелем, що гарантує сталий розвиток регіону, є наявність промислових підприємств, які здійснюють інноваційну діяльність і є рушіями економічного відродження. Навіть в непростих зовнішніх умовах (наявність воєнного конфлікту в країні, визнання Миколаївської області прифронтовою територією), аналіз інноваційної діяльності є важливим аспектом окреслення майбутніх векторів розвитку інноваційної сфери та усунення проблемних питань.

Науково-прогностичні дослідження інноваційної діяльності мезорівня знайшли відображення у студіях вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема Л. Гришиної, Л. Ковальської, О. Корнієнко, Є. Набоки, В. Парсяка, С. Тульчинської та ін. Дослідження інноваційної діяльності в Миколаївській області в період динамічних зовнішніх змін, зумовлених епідеміями та військовими конфліктами, продовжують набувати актуальності.

Метою дослідження є аналіз сучасного стану інноваційної діяльності в Миколаївській області та основні шляхи її активізації.

Інноваційна діяльність є важливим елементом економічного розвитку та регіональної конкурентоспроможності. Миколаївська область як регіон з потужним промисловим потенціалом має унікальні особливості в цьому плані. Впровадження інвестиційного капіталу для прискорення інноваційних процесів є необхідним критерієм потужного розвитку будь-яких бізнес-структур регіону [1, 2].

Для комплексної оцінки інноваційної діяльності в Миколаївській області доцільним є наведення аналітичних даних щодо рівня забезпечення НДДКР (табл. 1). Для аналізу результатів інвестиційної діяльності в регіоні найкраще підходять показники, що включають внутрішні оперативні витрати, зокрема витрати на заробітну плату.

Таблиця 1

Розподіл внутрішнього інвестиційного капіталу на НДДКР протягом 2019–2023 років [3]

Внутрішні джерела фінансування інновацій	Роки				
	2019	2020	2021	2022	2023
Всього, тис. грн	18745,5	22325,4	30052,3	49914,6	44125,1
у тому числі за рахунок:					
коштів місцевого бюджету	94,3	64,4	97,3	3103,7	257,6
державного бюджету	14702,2	13128,7	19633,6	24725,3	21730,4
власних коштів	513,9	634	1032,4	13000,8	5457,4
коштів організацій державного сектора	97	521,2	479,3	1080,7	991,7
коштів організацій підприємницького сектора	1314,5	4986,9	6263,8	8505,0	6868,0
коштів іноземних джерел	1038,5	1232,8	123,5	–	–

Спостерігаємо тенденцію зменшення внутрішнього інвестованого капіталу у наукові дослідження та розробки за джерелами фінансування за рахунок скорочення інвестицій з муніципалітету, проте протягом 2019-2023 років відбувалося поступове збільшення інвестиційних заощаджень, які були отримані з державного бюджету. У 2021 році найбільший темп зростання становив 128 % порівняно з 2020 роком, а у 2023 році – 125 % порівняно з 2022 роком. Зокрема, у 2023 році відбулося різке зменшення на 6345,5 тис. грн порівняно з 2022 роком. Також інвестиції державного спрямування скоротилися на 79,8 тис. грн, а бізнес-сектора – на 1457,3 тис. грн.

Якщо розглядати загальний обсяг інвестицій промислових підприємств в інноваційну сферу, то протягом 2019-2023 рр. зросла частка інвестиційного капіталу на закупівлю обладнання та програмного забезпечення: у базовому 2019 році становила 93 %, а у 2023 році – 99 % (табл. 2).

Таблиця 2

Обсяг інвестованого капіталу підприємств за напрямками інноваційної діяльності [3]

Інвестиційні вкладення за напрямками інноваційної діяльності	Роки				
	2019	2020	2021	2022	2023
Всього, тис. грн	82189,0	70467,5	124192,2	136153,0	260675,8
у тому числі за рахунок:					
– внутрішні НДР	3889,8	3194,2	582,9	5628,0	4680,3
– зовнішні НДР	468	600,0	542,7	201,1	324,0
– придбання обладнання та програмного забезпечення	74080,4	53488,2	140386,2	131400,6	219899,3
– тренінги, курси	732,2	544,3	632,5	147,6	250,0
– інші	1498,5	12640,4	2123,2	37,5	84,6

Аналіз інвестиційної та інноваційної діяльності в Миколаївській області свідчить про незначне зменшення обсягів фінансування на НДДКР в регіоні. Зростання інвестиційних вкладень зумовлене інноваційною активністю промислових організацій шляхом закупівлі обладнання та програмного забезпечення, а також за рахунок збільшення фінансування інноваційно значущих прикладних досліджень.

Близько 40 підприємств регіону впроваджували інновації протягом досліджуваного періоду, що становить 23 % від загальної кількості підприємств, які потрапили до вибірки

щодо опитування. Здебільшого впроваджують інновації підприємства, що займаються виробництвом напоїв, соків, харчових продуктів, хімічної продукції, текстильним виробництвом, виготовленням виробів з деревини, поліграфічною діяльністю, виробництвом одягу та взуття. Переважно джерелом інвестицій в інноваційну діяльність підприємств області є безпосередньо кошти базових підприємств.

Таким чином, інноваційна діяльність у Миколаївській області перебуває на стадії насичення новаторськими підходами та імплементації нововведень. В області значну частку займають сільськогосподарські підприємства, фермерські господарства, відповідно промислове виробництво не достатньо широко представлене. Уповільнення інноваційної активності в основному пов'язане з невизначеністю зовнішнього середовища (воєнним конфліктом на території України). Тому для стимулювання інноваційної діяльності в Миколаївській області важливо посилити існуючі рушійні сили, залучити більше коштів та інвестицій і створити сприятливі політичні умови для розвитку дослідницької інфраструктури та впровадження інновацій.

Література

1. Наукова та інноваційна діяльність в Україні : Аналітична Доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2023 році». – К. : НІСД, 2023. – 688 с. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.
2. Богацька Н. М. Аналіз залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України. *Економіка та суспільство*. 2020. № 10. С. 28–31.
3. Державна служба статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua (дата звернення: 10.10.2024).
4. Шкода М. С. Активізація інноваційної політики як чинник підвищення конкурентоспроможності національної економіки. *Вісник КНУТД*. 2020. № 1 (95).

STATUS AND DRIVERS OF ACTIVATION OF INNOVATIVE ACTIVITIES OF THE MYKOLAIV REGION

Pavlo Pidtoptanyi, Oksana Korniienko

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Abstract. Theses are devoted to the issues of intensification of innovative activities in the Mykolaiv region. The structural composition of internal investments in research and development by financial sources is analyzed. It has been proven that the most significant part of the specific weight of investments falls on the purchase of machines, equipment and modern software. The basic source of investing in the innovative activities of Mykolaiv region enterprises is their own funds.

Keywords: innovations, investments, industrial enterprises, innovatively active enterprises.

УДК 338.246.025.2

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Олександр Побережець

аспірант

Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,

м. Миколаїв, Україна

oleksandr.poberezhets@nuos.edu.ua

Науковий керівник: Ганна Єфімова

доктор економічних наук, професор,

завідувач кафедри економічної політики та безпеки

Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,

м. Миколаїв, Україна

Анотація. Досліджено основні проблеми інвестиційної діяльності в державі. Визначено, що інвестиційна привабливість України у 2023 році має найнижчий показник за останні десять років. Аналіз показує, що основною перешкодою для залучення інвестицій є відсутність механізмів страхування воєнно-політичних ризиків великого масштабу. Наведено основні пропозиції щодо використання обмежених фінансових ресурсів з страхування воєнно-політичних ризиків. Пріоритетним напрямком повинно стати залучення інвестицій в найбільш перспективні сектори економіки.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційний потенціал, воєнні ризики, страхування.

Прямі іноземні інвестиції є найбільш бажаною формою капіталовкладень для всіх економік, що розвиваються, адже вони дозволяють реалізовувати масштабні проекти. Разом із тим, до країни надходять інновації, новітні технології, актуальні практики корпоративного управління, тощо.

У збільшенні обсягів залучених іноземних інвестицій Україна має ряд важливих переваг порівняно з іншими країнами: великий споживчий ринок; вигідне географічне положення на перехресті транспортних шляхів між Європою та Азією; висока кваліфікація робочої сили; значний науковий потенціал. Незважаючи на всі перелічені переваги, припливу ПІІ в обсягах, достатніх для пожвавлення економіки нашої країни, до 2022 р. не відбувалося. А у 2022–2023 рр. ситуація стала тільки гіршою [1].

Станом на кінець I кв. 2024 року накопичені ПІІ (запас) складали \$55,79 млрд. За цим показником ми знаходимось зараз на рівні I кварталу 2021 року (\$55,96 млрд). Утім це все ще суттєво (на 15 %) менше за останній квартал перед повномасштабною війною (IV кв. 2021 – 65,75 млрд). Якщо порівнювати із країнами Центральної та Східної Європи, то показники притоку ПІІ як частки від ВВП, від капітальних інвестицій, а також накопичених ПІІ на душу населення, залишаються на низькому рівні. За даними UNCTAD, у 2023 році накопичені ПІІ у Польщі, яка до повномасштабної війни була співставною із нами за чисельністю населення, склали \$335,5 млрд, тоді як в Україні \$55,1 млрд, тобто були у 6 разів більшими. Це говорить про те, що українська економіка залишається суттєво недоінвестованою [2].

Ще до повномасштабних воєнних подій в Україні існували такі основні проблеми, які перешкоджали залученню іноземних інвестицій, як: високий рівень корупції, недовіра інвесторів до української судової системи, монополізація ринків, військовий конфлікт з Росією з 2014 року, нестабільність валютно-фінансової системи, постійні зміни законодавства, складність податкового адміністрування, обмежений рух капіталів та валют. Розгортання

ж повномасштабних військових дій на території України сильно загальмувало діяльність потенційних іноземних інвесторів. Серед негативних коректив, які внесли воєнні події варто відзначити такі, як: порушення логістики через руйнування або закриття аеропортів, портів; масове переміщення населення; активізація процесу релокації бізнесу із найбільш небезпечних регіонів країни; знищення критичної інфраструктури (ТЕС, АЕС, ГЕС, автошляхи); зниження економічних показників в цілому по країні, а не тільки у регіонах з активними бойовими діями. Економічні втрати України від воєнних подій важко спрогнозувати. Міністерство економіки у червні 2022 року провело попередні підрахунки, за якими одноразові втрати складають 565 млрд доларів США, з них 119 млрд припадає на інфраструктуру, а 91 млрд – на втрати та руйнування цивільних об’єктів. У зв’язку з воєнними ризиками економіка України недоотримала 54 млрд доларів США капітальних інвестицій [3].

Для більш глибоко розуміння стану інвестиційного ринку країни в контексті залучення інвестицій доцільно проаналізувати Індекс інвестиційної привабливості. Індекс інвестиційної привабливості розраховується щороку Європейською бізнес асоціацією. Цей показник може коливатись від одного до п’яти. З графіка (рис. 1) бачимо, що Україна в період 2016–2023 рр. не отримувала значення індексу інвестиційної привабливості вище 4 балів. Значення індексу знаходиться на рівні 2,5–3, що вказує на досить середню інвестиційну привабливість – інвестори не поспішають активно вкладати кошти в Україну. Разом із тим, з 2016 по 2023 рр. індекс має високі коливання – розрив між найвищим (3,15) на найнижчим (2,17) значеннями склав 1 бал. Найвище значення індексу фіксуємо у 1 кв. 2017 р. (3,15). До 2019 р. він був наближений або перевищував значення 3. У 2020 р. цей показник впав до 2,51, що є наслідком пандемії COVID-19 – інвестори були дезорієнтовані, але така ситуація спостерігалася в усьому світі. Наступного року ринок інвестицій в Україні розширюється, інвестори бачать перспективи – значення індексу зростає до 2,84. З початком повномасштабного вторгнення інвестиційна привабливість країни знову знижується – до 2,17. Це значення найнижче за весь час з 2013 р. (1,8) [1].

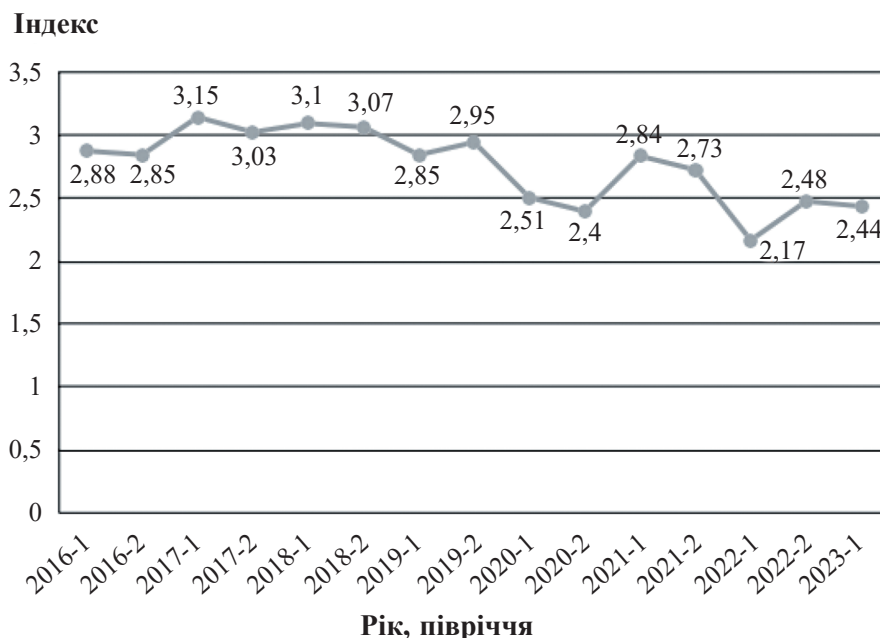

Рис. 1. Динаміка індексу інвестиційної привабливості за півріччями [1]

Як відомо, самостійно ринковий механізм не може впоратись із створенням сприятливого інвестиційного клімату в країні. Тому держава має виступити організатором правового та економічного просторів задля створення умов для провадження інвестиційної діяльності

та підсилення конкурентних переваг національної економіки. Інститут захисту прав іноземних інвесторів є дієвим важелем забезпечення ефективної інвестиційної діяльності в Україні.

Важливим орієнтиром для потенційних інвесторів є наявність детально розробленої програми відбудови економіки з конкретно визначеними ресурсами, призначених для підтримки конкретно визначених галузей. Не менш важливо підвищувати довіру інвесторів в аспектах захисту їх інвестицій: страхування та гарантії повернення інвестицій; створення спеціальних законів і правил для інвесторів та заходів щодо боротьби з корупцією; посилення контролю за виконанням договірних зобов'язань у рамках інвестиційних угод; розвиток співпраці з міжнародними організаціями; проведення структурних реформ; наявність незалежних арбітражних судів; прозора конкуренція на вільному ринку; отримання інвесторами чіткої та своєчасної інформації про ситуацію в країні та розгортання військових дій. На сьогоднішній момент Україна перебуває у складній економічній ситуації, покращити яку може залучення іноземних інвестицій [3].

Особливість залучення іноземних інвестицій полягає в тому, що наразі відбудова спрямована не лише на відновлення України, але й на трансформацію та модернізацію її виробничих потужностей шляхом залучення іноземного капіталу й використання сучасних технологій [4].

Для інвестора цікаві, насамперед, сектори, де створюється висока додана вартість, продукція яких може бути конкурентною на світових ринках. Україна визначила 10 галузей, які мають суттєвий інвестиційний потенціал [5]:

- оборонно-промисловий комплекс (\$43 млрд інвестиційного потенціалу);
- металургія та металообробка (\$26 млрд інвестиційного потенціалу);
- енергетика (\$177 млрд інвестиційного потенціалу). Можемо генерувати десятки, а, можливо, і сотні гігават «зелених» електричних потужностей і мільйони тонн «зеленого» водню;
- природні ресурси (\$5,6 млрд інвестиційного потенціалу). Україна багата на мінеральні ресурси у високій концентрації та в безпосередній близькості один від одного. Країна має значні запаси вугілля, залізної руди, природного газу, марганцю, солі, нафти, графіту тощо;
- агропромисловий комплекс (\$34 млрд інвестиційного потенціалу). Україну вважають «житницею Європи», але вона буде ще й «продовольчим кошиком» світу. Ми прагнемо збільшити потужності переробки, розвивати сектори з високою доданою вартістю, як-то виробництво м'яса, молока та молокопродуктів, садівництво тощо;
- логістика та інфраструктура (\$123 млрд інвестиційного потенціалу). Географічне розташування України робить її важливим транзитним коридором для торгівлі;
- промислове виробництво (\$16 млрд доларів інвестиційного потенціалу). Україна має велику мережу машинобудівних підприємств, які виробляють турбіни та електрогенератори, залізничні вагони, гірниче та сільськогосподарське обладнання, верстати, авіаційні двигуни, виробниче обладнання для легкої та харчової промисловості;
- деревообробка та меблеве виробництво (\$5 млрд інвестиційного потенціалу). Україна може стати меблевою фабрикою континенту. У нас є ресурсна база та зручна логістика для доставки готових товарів;
- фармацевтика (\$19 млрд інвестиційного потенціалу). Ця галузь є одним із лідерів інвестицій. Українські фармацевтичні компанії відповідають міжнародним стандартам, більшість виробничих потужностей частково відновлено відповідно до GMP;
- інноваційні технології (\$11 млрд інвестиційного потенціалу). Ми першими перетворили більшість особистих офіційних і державних документів на діджитал-рішення.

Держава самотійно не в змозі забезпечити галузі такими фінансовими надходженнями, тому для покриття таких витрат важливо залучати саме приватні іноземні інвестиції. Проте з липня 2022 року великою проблемою для іноземних інвесторів стало те, що міжнародні страховики не надають можливості страхувати воєнні ризики в Україні [3].

До основних типів ризиків, які характерні для сьогодення, додався ризик фізичного знищення (пошкодження або втрати активів у результаті воєнних дій) [6].

Цей момент є однією з головних перешкод для притоку прямих іноземних інвестицій в українську економіку [3].

Саме відсутність механізмів страхування воєнно-політичних ризиків великого масштабу зробила інвестиційний клімат в Україні непривабливим [6].

З метою стабілізації інвестиційного ринку, 16 вересня 2022 року, Міністерство економіки України спільно з Багатостороннім агентством із гарантування інвестицій (MIGA), що належить до групи Світового банку, запустили механізм страхування інвестицій під час війни. Відповідно до якого інвестори можуть застрахувати до 90 % ризиків та відшкодувати потенційні збитки. Проєкт, який запущено є пілотним та розрахований на суму 30 млн доларів США. У планах залучити під розвиток такого проєкту до 1 млрд доларів США. Американська Міжнародна фінансова корпорація розвитку (DFC) для прямого кредитування та покриття кредитних і військових ризиків української економіки оголосила про готовність мобілізувати понад 1 млрд. доларів США. Для гарантування інвестицій німецьких компаній в Україні Федеральне міністерство економіки та клімату Німеччини ініціювало свою програму, яка спрямована на довгострокове пом'якшення ризиків для німецьких інвесторів, запобігання або компенсацію втрат та полегшення отримання фінансування для реалізації інвестиційних проєктів. Міністерство економіки України підписало меморандум про взаєморозуміння з найбільшим банківським холдингом США JP Morgan, який пріоритетними галузями виділяє такі, як: аграрний сектор, природні ресурси, енергетика та відновлення інфраструктури [3].

1 січня 2024 року набули чинності зміни внесені до Закону України «Про фінансові механізми стимулювання експортної діяльності» щодо страхування інвестицій в Україні від воєнних ризиків. Це дало право Експортно-кредитному агентству (ЕКА) страхувати / перестраховувати ризики [6].

Важливо усвідомлювати, що сам по собі цей факт ще не є повним вирішенням задачі страхування воєнних ризиків, бо ЕКА сьогодні здатне застрахувати невелику кількість проєктів. Щоб цей інструмент запрацював на повну потужність, слід збільшити статутний капітал цієї установи. За підрахунками ДНД Інституту інформатизації та моделювання економіки, потреба ЕКА для виконання нових функцій становить \$300-500 млн. Також Агентству потрібно навчитись на практиці перестраховувати ці ризики в міжнародних компаніях [7].

Станом на 6 листопада 2024 року Експортно-кредитне агентство взяло на себе 1,062 млрд грн страхової відповідальності за договорами зовнішньоекономічної діяльності, а також кредитами, виданими банками-партнерами українським підприємцям на виконання експортних контрактів [8].

Вжиті заходи щодо страхування воєнно-політичних ризиків докорінно не вирішують проблеми, оскільки вони лиш частково покривають загальну необхідність у страхуванні.

Враховуючи обмеження фінансових ресурсів з страхування воєнно-політичних ризиків, їх доцільно використовувати для залучення інвестицій у найбільш перспективні для розвитку сектори економіки. Це дасть змогу створити умови для економічного зростання в період післявоєнної відбудови держави.

Отже, Україна має досить великий потенціал для економічно розвитку, проте для відновлення держави, трансформації та модернізації її виробничих потужностей знадобиться тривалий період часу.

На сьогодні не можна спрогнозувати скільки ще буде тривати повномасштабний військовий конфлікт і в яку форму в подальшому він трансформується, але збільшення обсягу інвестицій, для розвитку і забезпечення відновлення економіки, Україна потребує вже зараз. Тому пріоритетним завданням держави має бути пошук фінансових ресурсів для страхування воєнно-політичних ризиків у сфері інвестування.

Література

1. Ковель П. М. Аналіз надходження прямих іноземних інвестицій в Україну. *Бізнесінформ*. 2024. № 3. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2024-3_0-pages-87_95.pdf
2. Мирончук Р. З початку року в Україну зайшло \$1,84 млрд прямих іноземних інвестицій – НБУ. *Мінфін*. 2024. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2024/07/17/131270252/>
3. Покальчук М. Ю, Марачук А. В, Шулепова О. О Правові питання залучення іноземних інвестицій в Україну в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 3. URL: http://www.lsej.org.ua/3_2024/133.pdf
4. Гуцан Т., Мельникова О. Тенденції інвестиційної привабливості України в умовах воєнного стану. *Галицький економічний вісник*. 2024. № 2(87). URL: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/87/1279.pdf>
5. Свириденко Ю. Країна можливостей: чому інвестор прийде в Україну. *Асоціація Страхувальний Бізнес (АСБ)*. 2022. URL: <https://insurancebiz.org/discuss/interview/detail.php?ID=8685>
6. Лоза С. П. Інвестиційний клімат в Україні: стан , проблеми та можливі шляхи покращення. *Економіка і управління. Збірник наукових праць*. 2024. № 55. URL: <https://em.duit.in.ua/index.php/home/article/view/189/183>
7. Прес-служба Апарату Верховної Ради України: Експортно-кредитне агентство розпочало страхувати інвестиції українських компаній від воєнних та політичних ризиків. *Верховна Рада України*. 2024. URL: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/250223.html#:~:text=
8. Експортно-кредитне агентство. 2024. URL: <https://www.eca.gov.ua/strahova-vidpovidalnist-eka-u-2024-perevyshhyla-1-mlrd-grn/>

INVESTMENT ACTIVITY IN UKRAINE. PROBLEMS AND PROSPECTS FOR DEVELOPMENT

Oleksandr Poberezhets

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Abstract. The main problems of investment activity in the country are investigated. It is determined that the investment attractiveness of Ukraine in 2023 is the lowest in the last ten years. The analysis shows that the main obstacle to attracting investment is the lack of mechanisms for insuring large-scale military and political risks. The main proposals for the use of limited financial resources for the insurance of military-political risks are presented. The priority should be to attract investment in the most promising sectors of the economy.

Keywords: investments, investment potential, military risks, insurance.

УДК 338.246.025.2

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТВАРИННИЦЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ НА ПРИКЛАДІ ПОЛЬСЬКОГО ДОСВІДУ

Юрій Побережець

аспірант

Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,

м. Миколаїв, Україна

yurii.poberezhets@nuos.edu.ua

Науковий керівник: Ганна Єфімова

доктор економічних наук, професор,

завідувач кафедри економічної політики та безпеки

Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,

м. Миколаїв, Україна

Анотація. Досліджено польський досвід розвитку малих фермерських господарств. Визначено, що завдяки системній підтримці фермерів у межах Спільної аграрної політики ЄС аграрний сектор Польщі відновився. Зазначено, що малі фермерські господарства в Польщі є основними виробниками та експортерами продукції у галузі тваринництва. Аналіз показує, що незважаючи на великі площі родючих сільськогосподарських угідь в Україні, експорт м'яса та їстівних субпродуктів значно менший, ніж експорт відповідної продукції в Польщі. Наведено основні пропозиції щодо побудови сучасного конкурентоспроможного малого та середнього бізнесу тваринницького господарства в Україні. Пріоритетним напрямком повинен стати вступ України до ЄС.

Ключові слова: малий та середній бізнес, тваринницьке господарство, кооперативи, експорт, Європейський Союз.

Аграрна галузь завдяки природно-кліматичним умовам в Україні є ключовою для забезпечення економічної, продовольчої безпеки та створення нових робочих місць. Саме тому актуальність дослідження щодо створення, розвитку та підтримки малого та середнього бізнесу в тваринницькому господарстві є значущим.

Україна завдяки великій площі родючих сільськогосподарських угідь, що складає 41310,9 тис. га або 68,5 % від загальної площі держави – 60354,9 тис. га, має гарні передумови для створення й ефективного ведення малого та середнього бізнесу тваринницького господарства [1, с. 126].

Проте Україна маючи внутрішній потенціал у тваринницькому господарстві в порівнянні з Польщею, площа сільськогосподарських угідь якої складає 12,7 мільйонів гектарів, що у 3,2 рази менше, ніж площа сільськогосподарських угідь в Україні, експортувала протягом 2022 року м'яса та їстівних субпродуктів на 7,84 млрд дол. США, що на 822,67 % більше, ніж експортувала Україна м'яса та їстівних субпродуктів за відповідний період (табл. 1) [2].

Не дивлячись на значно меншу площу сільськогосподарських угідь ніж в Україні, Польща посіла шосте місце в світі як країна експортер м'яса та їстівних субпродуктів. Ці показники вказують, що потенціал тваринницького господарства в Україні використовується недостатньо [3].

На сьогодні в Польщі нараховується більше мільйона дрібних землевласників з розміром угідь 2–5 гектарів. Польський агропродовольчий експорт загалом за останні 20 років зріс у більше ніж 12 разів, сягнувши €51,8 млрд 2023 року.

Саме вступ Польщі до ЄС став основою розвитку аграрного сектора за рахунок системної підтримки фермерів у межах Спільної аграрної політики ЄС.

Таблиця 1

Найбільші країни-експортери м'яса та їстівних субпродуктів у світі за 2022 рік

Країни-експортери	Експорт м'яса та їстівних субпродуктів відносно інших країн (% від загального обсягу)	Експорт м'яса та їстівних субпродуктів (млрд дол. США)
Бразилія	14,7	24,1
Сполучені Штати Америки	14,2	23,2
Австралія	7,1	11,6
Нідерланди	6,78	11,1
Іспанія	6,04	9,9
Польща	4,79	7,84
Німеччина	4,7	7,7
Канада	4,38	7,17
Україна	0,58	0,953

Джерело: складено автором з використанням [3]

Це дало можливість польському тваринницькому та рослинницькому господарствам адаптувати системи безпечності та якості АПК до стандартів ЄС: стати частиною внутрішнього ринку ЄС вимагало (і вимагає далі) серйозних інвестицій, але вони себе виправдовують.

Тому з 2005 року фінансова підтримка сільського господарства зросла в чотири рази проти 2003 року, а 2010-го – у 15 разів. Державні субсидії у 2009–2010 роках в структурі доходу агровиробників були понад 20 %, а в деяких випадках перевищували 60 %.

У 2021 році Польща експортувала 70 % аграрної продукції до країн-членів ЄС та лише 30 % до третіх країн.

Польща сьогодні є ключовим виробником та експортером продукції у галузі птахівництва й одним з основних виробників та експортерів продукції тваринництва загалом [5].

Польща відкрила для себе експортний потенціал, розвиток якого став можливим, зокрема, завдяки модернізації ферм і модернізації переробки агропродовольчої продукції за кошти ЄС [4].

Так завдяки новим інвестиціям Польща перетворилася на лідера у галузі переробки м'ясної продукції та молока. У Польщі були побудовані нові заводи, засновані на новітніх технологіях [4].

Водночас, попри прогрес за останні двадцять років, серйозні структурні проблеми в АПК Польщі залишилися. Насамперед мова йде про потребу подальшої реформи саме сімейних і дрібних ферм, а саме об'єднання їх в фермерські кооперативи. Загальний рівень охоплення польських фермерів кооперативами – 15 %, водночас у Франції, Німеччині, Нідерландах чи Бельгії цей показник перевищує 85 % [5].

Отже, для побудови сучасного конкурентоспроможного малого та середнього бізнесу тваринницького господарства, державі необхідно:

- подальша євроінтеграція з метою вступу України до ЄС, що дасть можливість згідно з діючим законодавством ЄС отримати 96,5 млрд євро в рамках єдиної сільськогосподарської політики ЄС протягом семи років [6];
- адаптувати українське аграрне законодавства до міжнародних та європейських стандартів щодо вимог якості продукції;
- розробити заходи щодо переходу до більш інноваційних технологічних виробництв у тваринницькому господарстві, що дозволить підвищити продуктивність праці;

- створити нові малі сімейні фермерські господарства, об'єднані в кооперативи;
- зробити акцент на невикористаних можливостях експорту м'яса та їстівних субпродуктів і посилити експортний потенціал на світовому ринку.

Підсумовуючи, можна зробити висновки, що Україна завдяки великій площі сільськогосподарських угідь, що дає можливість збільшити валове виробництво кормів для тварин, має великі можливості для розвитку тваринницького господарства. Вступ України до Європейського Союзу надасть державі фінансові ресурси для відновлення тваринницького господарства та створення нових малих і середніх фермерських господарств. Враховуючи досвід Польщі, Україна зможе значно наростити експортний потенціал, що забезпечить продовольчу та економічну безпеку держави.

Література

1. Статистичний щорічник України за 2022 рік // Державна служба статистики України. Київ, 2023. 383 с. URL: <https://stat.gov.ua/sites/default/files/2024-02/3бїрник%20Статистичний%20щорїчник%20України%202022%20рїк.pdf>
2. 10 особливостей сільського господарства в Польщі, AGRI ТЕКА, 14 лютого 2023. URL: <https://agriteka.com/2340-10-osoblivostey-slskogo-gospodarstva-v-polsch.html>.
3. Meat and edible meat offal, OEC.URL: <https://oec.world/en/profile/hs/meat-edible-offal?growthSelector=value2&yearSelector5=2021&yearSelector2=2022&yearSelector1=2022&disaggregationCountry=sabra>
4. Польський міністр: Зерно стане перепорою для вступу України до ЄС. А як Польща в ЄС вступала і на які компроміси йшла? LATIFUNDIST.COM, 27 вересня 2023. URL: <https://latifundist.com/spetsproekt/1041-polskij-ministr-zerno-stane-pereponoyu-dlya-vstupu-ukrayini-do-yes-a-yak-polshcha-v-yes-vstupala-i-na-yaki-kompromisi-jshla>
5. Вступ Польщі до ЄС та еволюція агропродовольчого сектора: деякі уроки для України, український тиждень, 1 травня 2024. URL: <https://tyzhden.ua/vstup-polshchi-do-ies-ta-evoliutsiia-ahroprodovolchoho-sektoru-deiaki-uroky-dlia-ukrainy/>
6. EU estimates Ukraine entitled to €186bn after accession, FINANCIAL TIMES October 4 2023. URL: <https://www.ft.com/content/a8834254-b8f9-4385-b043-04c2a7cd54c8>

PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF LIVESTOCK FARMING IN UKRAINE ON THE EXAMPLE OF THE POLISH EXPERIENCE

Yurii Poberezhets

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Abstract. The Polish experience in the development of small farms is studied. It is determined that due to the systematic support of farmers within the framework of the EU Common Agricultural Policy, the agricultural sector in Poland has recovered. It is noted that small farms in Poland are the main producers and exporters of livestock products. The analysis shows that, despite the large areas of fertile agricultural land in Ukraine, exports of meat and edible offal are much lower than exports of the corresponding products in Poland. The main proposals for building a modern competitive small and medium-sized livestock business in Ukraine are presented. The priority should be Ukraine's accession to the EU.

Keywords: small and medium-sized businesses, livestock farming, cooperatives, exports, European Union.

УДК 330

ФОРМУВАННЯ СТІЙКОЇ ПРОДОВОЛЬЧОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ УПОВІЛЬНЕННЯ ЗРОСТАННЯ ЕКОНОМІКИ ТА ЕКОНОМІЧНИХ СПАДІВ

Олена Погорєлова

*кандидат економічних наук, професор,
завідувач кафедри обліку та економічного аналізу
Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,
м. Миколаїв, Україна
olena.pogoryelova@nuos.edu.ua*

Ірина Смірнова

*старший викладач кафедри суспільних наук
Херсонського навчально-наукового інституту
Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,
м. Миколаїв, Україна
irmsmirnova0702@gmail.com*

Анотація. Пандемія COVID-19 призвела до серйозних економічних спадів, що негативно вплинули на продовольчу безпеку в багатьох країнах. Зниження доходів населення, особливо в неформальному секторі, обмежило доступ до продуктів харчування та погіршило харчування, що сприяло зростанню масштабів неповноцінного харчування. Для подолання цих наслідків потрібні короткострокові та довгострокові політичні заходи, які забезпечать соціальний захист, стабілізацію цін на продовольство та розвиток економіки через диверсифікацію і покращення доступу до соціальних послуг. Врахування глобальних торгових тенденцій і зниження нерівності є важливими аспектами для досягнення сталого розвитку у сфері продовольчої безпеки.

Ключові слова: пандемія COVID-19, продовольча безпека, економічний спад, неповноцінне харчування, соціальний захист, диверсифікація економіки, торгова політика.

Найбільш руйнівними для продовольчої безпеки та харчування були наслідки пандемії COVID-19 внаслідок безпрецедентних за глибиною та масштабів економічних спадів, спричинених заходами щодо стримування пандемії. Вони спричинили економічний спад 2020 року у більшості країн світу: доходи на душу населення знизилися більше, ніж будь-коли за останні роки. Доходи зайнятих у неформальному секторі людей у багатьох країнах світу суттєво знизилися або були взагалі втрачені. У країнах із високим рівнем доходів уряди надавали роботодавцям підтримку для утримання працівників при скороченні заробітної плати. Цей економічний спад безпосередньо впливає на зниження доступності продовольства та зростання масштабів неповноцінного харчування, оскільки у населення зменшуються доходи на придбання продовольства, не кажучи вже про придбання дорожчих поживних харчових продуктів, необхідних для здорового харчування [1].

Останніми роками в Україні значно поживались наукові дискусії щодо продовольчої безпеки, зважаючи на глобалізаційні процеси з їх позитивним та негативним впливом на рівень продовольчої безпеки, та COVID-19. Слід відмітити, що майже у всіх дослідженнях, в тому чи іншому ступені, розглядається економічна складова, як фінансова основа забезпечення продовольчої безпеки.

Несприятливі економічні умови впливають на продовольчу безпеку та харчування у всіх країнах; однак у період 2011–2017 років їх вплив насамперед відчувався в країнах, що характеризуються високою залежністю від імпорту та експорту сировинних товарів. Крім того,

уповільнення економічного зростання та економічні спади по-різному позначаються на різних групах населення, та їх вплив на продовольчу безпеку та харчування невіддільне від впливу корінних факторів злиднів та нерівності [7].

За відсутності відповідних заходів політики та здатності до відновлення в умовах уповільнення зростання економіки та економічних спадів домогосподарства страждають від зниження своєї купівельної спроможності внаслідок втрати доходів, підвищення внутрішніх цін або одночасного впливу обох факторів. Намагаючись задовольнити свої потреби у продовольстві при скороченні бюджетів та можливому підвищенні цін на продовольство, домогосподарства можуть задіяти стратегії подолання труднощів, що ще більше послаблюють їхню продовольчу безпеку та погіршують показники їх харчування.

При розробці заходів політики, спрямованих на стійке вирішення проблем відсутності продовольчої безпеки та неповноцінного харчування в умовах уповільнення зростання економіки та економічних спадів, слід враховувати наступні аспекти.

Для подолання наслідків економічних криз, що обмежують купівельну спроможність домогосподарств, потрібні короткострокові та довгострокові заходи політики щодо забезпечення продовольчої безпеки та харчування. Необхідні дії залежать від інституційного потенціалу та наявності резервних механізмів та засобів.

У короткостроковій перспективі країни мають забезпечувати захист доходів, особливо найбільш постраждалих домогосподарств, за допомогою програм соціального захисту та громадських робіт чи політики стабілізації цін на продовольство. Водночас вони мають уникати скорочення обсягу основних соціальних послуг.

З метою зниження вразливості економіки та формування потенціалу, необхідного для протистояння кризам та швидкого відновлення після них, необхідно розумно вкладати кошти у періоди бурхливого розвитку економіки. Для цього потрібно збалансувати заходи політики на користь забезпечення комплексних перетворень, що характеризуються диверсифікацією економіки, зростанням людського капіталу та забезпеченням загального доступу до охорони здоров'я та інших соціальних послуг.

У світлі зростаючого значення глобальної торгівлі продовольством та сільськогосподарськими товарами при розробці заходів щодо структурних перетворень економіки, що сприяють досягненню цілей у сфері продовольчої безпеки та харчування, політики повинні звертати особливу увагу на торгову політику.

Для якнайшвидшого досягнення ЦСР1 та ЦСР2 необхідно посилювати синергію між діяльністю зі скорочення масштабів бідності та ліквідації голоду. При здійсненні цих заходів скорочення гендерної нерівності та соціального відчуження різних груп населення має бути засобом або результатом покращення становища у сфері продовольчої безпеки та харчування.

Загалом, заходи політики, спрямовані на стійке вирішення проблем відсутності продовольчої безпеки та неповноцінного харчування в умовах уповільнення зростання економіки та економічних спадів, включають: заходи політики, спрямовані на основні канали передачі впливу уповільнення зростання економіки та економічних спадів; стимулювання комплексних структурних перетворень з метою зниження економічної вразливості; міжсекторальні заходи політики, спрямовані на стійке вирішення проблеми відсутності продовольчої безпеки та неповноцінного харчування, з особливою увагою до питань злиднів та нерівності; максимально ефективне використання торгівлі на користь забезпечення продовольчої безпеки та харчування.

На рис. 1 представлено заходи політики (темне забарвлення), очікуваний результат (світле забарвлення) та інструменти їх реалізації, спрямовані на вирішення проблем продовольчої безпеки в умовах уповільнення зростання економіки та економічних спадів.

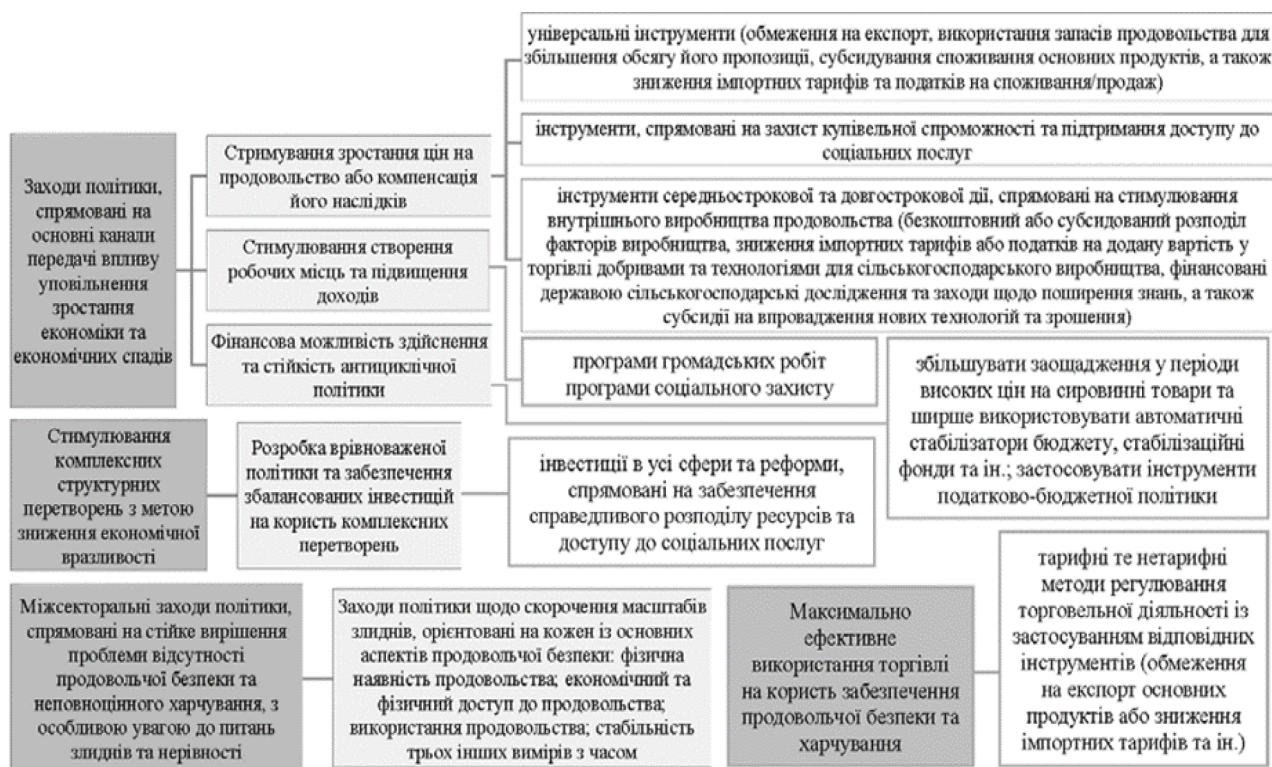

Рис. 1. Заходи політики, очікувані результати та інструменти, спрямовані на вирішення проблем продовольчої безпеки та неповноцінного харчування в умовах уповільнення зростання економіки та економічних спадів

Джерело: систематизовано та узагальнено з використанням даних ФАО [1–7]

Література

1. FAO, IFAD, UNICEF, WFP and WHO. 2019. *The State of Food Security and Nutrition in the World 2019. Safeguarding against economic slowdowns and downturns*. Rome, FAO. Licence : CC BY-NC-SA 3.0 IGO.
2. FAO, IFAD, UNICEF, WFP and WHO. 2020. *The State of Food Security and Nutrition in the World 2020. Transforming food systems for affordable healthy diets*. Rome, FAO. DOI: <https://doi.org/10.4060/ca9692en>
3. FAO, IFAD, UNICEF, WFP and WHO. 2021. *The State of Food Security and Nutrition in the World 2021. Transforming food systems for food security, improved nutrition and affordable healthy diets for all*. Rome, FAO. DOI: <https://doi.org/10.4060/cb4474en>
4. FAO. 2019. *Structural transformations of agriculture for improved food security, nutrition and environment*. Regional Overview of Food Security and Nutrition in Europe and Central Asia 2019. Budapest. 116 pp.
5. Kotykova O., Babych M. and Pohorielova O. (2022). Key aspects of the relationship between sustainable development goals, food security and agriculture. *European Countryside*. Vol. 14. No. 4. P. x-x. eISSN 2414-584x. DOI: <https://doi.org/10.2478/euco-2022>
6. The State of Food Security and Nutrition in the World 2019. Safeguarding against economic slowdowns and downturns. FAO, IFAD, UNICEF, WFP and WHO. 2019. Rome. Licence : CC BY-NC-SA 3.0 IGO.
7. *The State of Food Security and Nutrition in the World 2021. Transforming food systems for food security, improved nutrition and affordable healthy diets for all*. FAO, IFAD, UNICEF, WFP and WHO. 2021. Rome.

FORMATION OF A SUSTAINABLE FOOD SYSTEM IN THE CONDITIONS OF ECONOMIC GROWTH SLOWDOWN AND ECONOMIC DECLINES

Olena Pogorelova, Iryna Smirnova

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Abstract. The COVID-19 pandemic has led to severe economic downturns that have negatively affected food security in many countries. Declining incomes, particularly in the informal sector, have limited access to food and worsened nutrition, contributing to the rise in malnutrition. Overcoming these consequences requires short-term and long-term policy measures, which will ensure social protection, stabilization of food prices and economic development through diversification and improved access to social services. Addressing global trade trends and reducing inequality are important aspects for achieving sustainable development in the field of food security.

Keywords: COVID-19 pandemic, food security, economic downturn, malnutrition, social protection, economic diversification, trade policy.

УДК 339.138

СУЧАСНІ ІНСТРУМЕНТИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РЕКЛАМНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Анастасія Рибальченко

*здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Ізмаїльського державного гуманітарного університету,
м. Ізмаїл, Україна
ribalchenko2u-2022@idguonline.net*

Науковий керівник: Ірина Мурашко

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри управління підприємницькою та туристичною діяльністю
Ізмаїльського державного гуманітарного університету,
м. Ізмаїл, Україна*

Анотація. Стаття присвячена дослідженню сучасних інструментів та тенденцій розвитку рекламного ринку України. Визначені особливості основних сучасних тенденцій здійснення рекламної діяльності в Україні. Наведені сучасні інструменти рекламного ринку.

Ключові слова: реклама, рекламний ринок, рекламна діяльність, інструменти рекламного ринку, тенденції розвитку рекламного ринку.

Український рекламний ринок, як і світовий, переживає період бурхливого розвитку та трансформації, зумовленої цифровими технологіями, зміною споживчих уподобань та глобалізацією. Розуміння сучасних тенденцій та інструментів рекламної діяльності є запорукою ефективної рекламної діяльності підприємства.

Метою роботи є дослідження сучасних інструментів та тенденцій розвитку рекламного ринку в Україні.

Основні тенденції розвитку рекламного ринку в Україні включають такі напрями як перехід у цифровий простір, персоналізація реклами, інтерактивна реклама, застосування відео контентів, впливового маркетингу та голосових помічників, посилення уваги до соціальної

відповідальності бізнесу. Зокрема перехід у цифровий простір включає такі аспекти, як застосування:

- інтернет-реклами, зокрема контекстної реклами, банерної реклами, соціальних мереж, відеореклами на YouTube тощо, які стають усе більш популярними каналами;
- мобільної реклами, що зумовлено поширенням використання смартфонів, що стимулює розвиток мобільної реклами, включаючи інтерактивні формати та геолокаційну рекламу;
- соціальних мереж, таких як Facebook, Instagram, TikTok, які стають потужними інструментами для таргетованої реклами та взаємодії з аудиторією.

Персоналізація реклами передбачає використання великих даних для створення персоналізованих рекламних пропозицій на основі інтересів, поведінки та демографічних характеристик користувачів, а також алгоритмів для прогнозування поведінки споживачів та оптимізації рекламних кампаній.

Зростання популярності відеоконтенту призводить до збільшення інвестицій у відеорекламу, включаючи короткі ролики, лайфстайл-відео та прямі трансляції.

Важливою сучасною тенденцією є застосування впливового маркетингу, що саме передбачає співпрацю з інфлюенсерами. Бренди все частіше співпрацюють з блогерами та іншими впливовими особами для просування своїх продуктів.

Розвитку нових можливостей реклами, зокрема, створення інтерактивних рекламних кампаній, які дозволяють користувачам взаємодіяти з продуктом в інноваційний спосіб, сприяють використання голосових помічників, доповненої та віртуальної реальності.

Важливим аспектом сучасної рекламної діяльності є соціальна відповідальність.

Сучасні інструменти рекламного ринку наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Сучасні інструменти рекламного ринку

Інструмент	Характеристика
Системи управління рекламними кампаніями	Сучасні інструменти рекламного ринку
Платформи для аналізу даних	Допомагають збирати, обробляти та аналізувати дані про ефективність рекламних кампаній.
Інструменти для створення контенту	Програми для створення графіки, відео, анімації та іншого контенту.
Платформи для соціальних мереж	Дозволяють створювати та керувати рекламними кампаніями в соціальних мережах.
Системи для email-маркетингу	Допомагають створювати та відправляти персоналізовані email-розсилки.

Джерело: розроблено автором за даними [1–4]

Підсумовуючи, зробимо наголос, що український рекламний ринок активно розвивається, впроваджуючи нові технології та адаптуючись до змін у поведінці споживачів. Для успішної роботи в цій галузі маркетингологам необхідно постійно вдосконалюватися, освоювати нові інструменти та бути готовими до змін.

Література

1. Архипова Т., Авраменко Н. Інтернет-реклама як інструмент цифрового маркетингу підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2023. № 3. С. 63–67. URL: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-318-3-9>
2. Разумова Г. В., Оскома О. В., Окуневич І. Л. Сучасні інструменти та тенденції розвитку рекламного ринку України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2023. Вип. 49. С. 122–126. URL: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2023-49-23>

3. Мальчик М. В., Адасюк І. П. Реклама в інтернеті: теоретичний аналіз та особливості. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми економіки та управління»*. 2021. Вип. 5. № 1. С. 75–85.
4. Ярмольук О. Я., Борисенко О. С., Фісун Ю. В. Теоретико-методологічні аспекти таргетованої реклами як інструменту комплексного інтернет-маркетингу. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2022. № 46. С. 23–29.

MODERN TOOLS AND TRENDS OF THE DEVELOPMENT OF THE ADVERTISING MARKET OF UKRAINE

Anastasia Rybalchenko

Izmail State Humanitarian University

Abstract. The article is devoted to the study of modern tools and tertians of the development of the advertising market of Ukraine. The article identifies the features of the main modern trends in the implementation of advertising activities in Ukraine. Modern advertising market tools are presented.

Keywords: advertising, advertising market, advertising activities, advertising market tools, advertising market development trends.

УДК 656

МІЖПОРТОВА ВЗАЄМОДІЯ ТА ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ ЇЇ РОЗВИТКУ

Ігор Сіренко

*кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри менеджменту*

*Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,
м. Миколаїв, Україна
igor.sirenko@nuos.edu.ua*

Анотація. В роботі визначені поняття міжпортової взаємодії, її особливості і форми, міжпортової конкуренції та співпраці (кооперації). Запропонований механізм кількісної оцінки готовності портів до взаємодії, ступеню розвитку взаємодії порту з іншими портами, що може бути основою для механізму визначення рівня розвитку господарських відносин у галузі і на рівні окремого суб'єкта. Оцінений розвиток міжпортової взаємодії вітчизняних портів, вироблені пропозиції щодо розвитку міжпортової взаємодії.

Ключові слова: міжпортова взаємодія, міжпортова кооперація, міжпортова конкуренція, портові послуги, морські порти, розвиток галузі.

Морські (та річкові) порти не дарма вважаються воротами країни. Через водний транспорт проходить до 70 % світового вантажопотоку [1] у ключових напрямках Азія–Америка, Азія–Європа, Америка–Європа. Україна має достатньо протяжну берегову лінію (у міжнародно визнаних кордонах – 1355 км [2, 3]), проте структура її транспортної системи суттєво відрізняється від світової за розподілом вантажопотоків поміж видами транспорту. Так, за даними BRDO [4] на водний транспорт в Україні припадало в останній рік перед повномасштабним вторгненням лише біля 1 % вантажопотоків, а на залізничний і автомобільний – 51 % і 32 % відповідно. З початком агресії росії проти України в 2014 році був втрачений контроль над українськими портами в тимчасово окупованому Криму, а з початком повномасштабного вторгнення також були втрачені й азовські порти, заблокована діяльність чорноморських

портів материкової частини держави. Із відновленням судноплавства, спочатку у вигляді т.зв. «зернового коридору», а потім і завдяки діям Збройних сил України, деякі вітчизняні порти відновили свою активну діяльність, хоча так і не повернулися до довоєнних масштабів. І причина цього не тільки у небезпеці, яку несе із собою сусідство з агресивною країною та воєнні дії, а й специфіка географії, обладнання та гінтерлендів вітчизняних портів. У той же час варто відмітити, що в урядових колах та серед фахівців-портовиків і транспортників немає спільної думки щодо того, яким саме чином розвивати портову галузь.

Метою даної роботи є виявлення особливостей різних форм взаємодії між такими суб'єктами морського транспорту, як порти, і вироблення шляху розв'язання цієї стратегічної задачі.

Як уже відмічалось, серед вітчизняних урядовців панує думка, яка не співпадає з уявленням про розвиток портової галузі у значної частини практиків. Аналогічна думка зустрічається й у дослідженнях іноземних науковців. Вітчизняні політики та фахівці з державного управління вважають, що порти України мають розвивати спеціалізацію та кооперацію. З іншого боку, ринкове середовище вимагає розвитку конкуренції, причому як всередині країни, так і із закордонними портами.

Спираючись на чинну правову базу і наукові роботи, визначимо наступний термін: «Міжпортова взаємодія – це множина комплексів інформаційних та економічних відносин між суб'єктами портової діяльності, кожен з яких направлений на реалізацію їхніх економічних інтересів шляхом задоволення об'єктивних або суб'єктивних потреб(и) вантажо- та/або судновласника». У цьому означенні міжпортова взаємодія не обмежується лише одною формою, а може відбуватися і як кооперація на основі спеціалізації чи договірних засадах, так як конкуренція між суб'єктами, що надають однорідні послуги (рис. 1). Вибір форми реалізації міжпортової взаємодії визначається перш за все цілями, які ставлять перед собою власники портів.

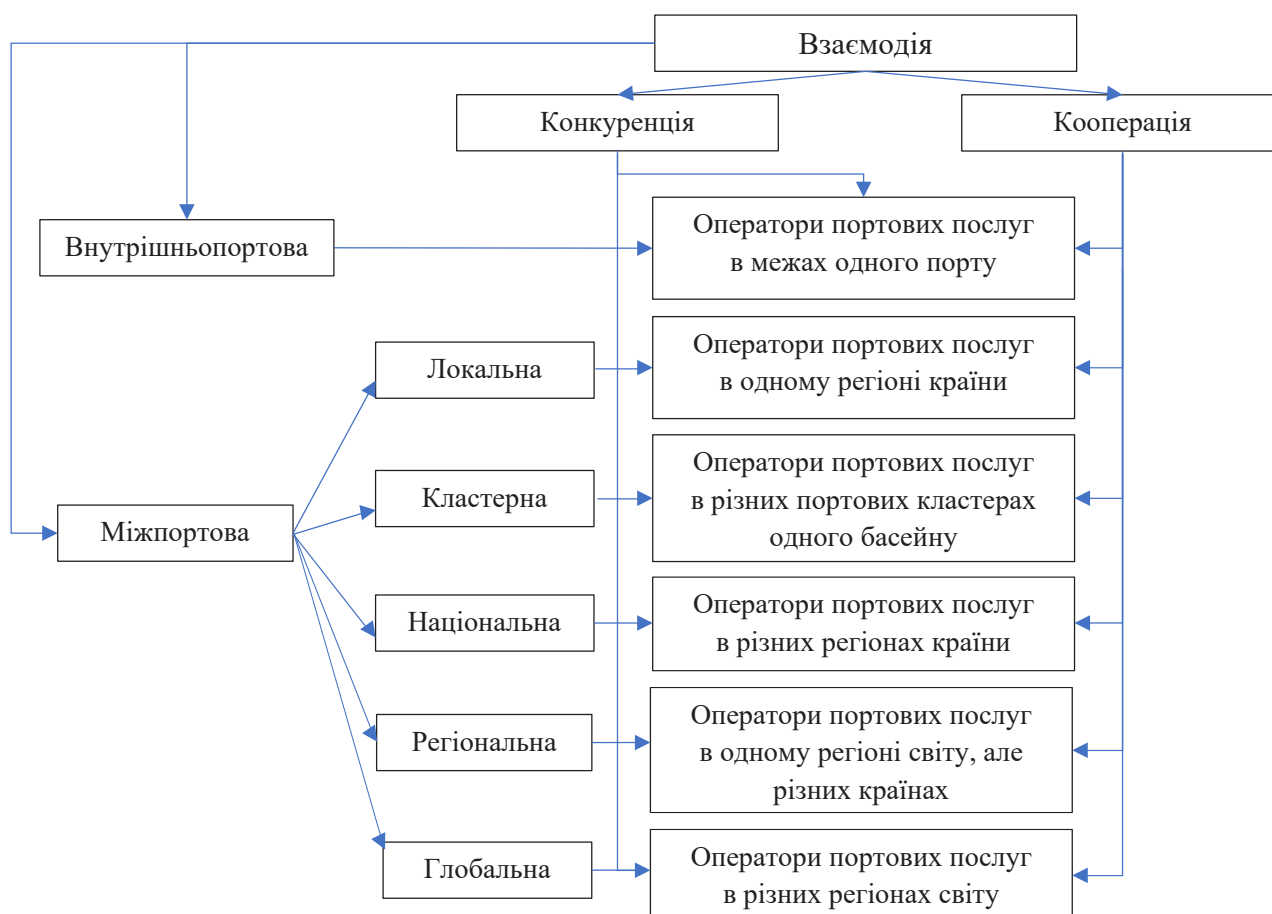

Рис. 1. Форми прояву міжпортової взаємодії (авторське бачення)

У реалізації міжпортової взаємодії беруть участь різноманітні суб'єкти: окремі господарюючі суб'єкти на території одного порту; окремі послуги, що надаються різними господарюючими суб'єктами на території одного порту; окремі порти; групи (кластери) портів. Вони взаємодіють між собою й із зовнішнім середовищем, генеруючи і відчуючи вплив численних факторів. У той же час, вітчизняні дослідники й урядовці вважають, що міжпортова кооперація приведе до покращення конкурентоздатності портів, перш за все через підвищення якості послуг у портах і зниження їхньої ціни. Але ціновий фактор не є ані єдиним, ані навіть визначальним для вибору вантажо- або судновласником місця обслуговування. Проте якісно організована взаємодія між портами у формі кооперації дозволить збільшити кількість послуг, а будь-яка форма міжпортової взаємодії сприятиме підвищенню якості та зниженню витрат портів на надання послуг.

Для кількісного визначення рівня міжпортової взаємодії пропонуємо скористатися алгоритмом, узагальнена схема якого наведена на рис. 2.

Рис. 2. Схема оцінки рівня міжпортової взаємодії (авторська розробка)

Забезпеченню високого рівня міжпортової взаємодії може посприяти розвиток цифрових комунікаційних технологій. Драйвери, що рухають цифрові технології в портовій сфері, – це роботизація, штучний інтелект, IoT, обробка великих масивів даних; вони ведуть до таких наслідків, як поява автоматичних транспортних засобів і терміналів, прискорення комунікацій і якості прогнозування, автоматизації процесів перерозподілу партій, оптимізації управління запасами, прозорості процесів у ланцюзі постачань. На основі цих технологій стає можливим створення «Регіональної цифрової вантажної платформи». В її основі – єдина державна електронна база даних вантажів, що обробляються підприємствами морського транспорту України, підключена до подібних баз інших країн та суб'єктів портової діяльності, які вже

впроваджують засоби автоматизації (Сінгапур, Роттердам та ін.), а також систем стеження за рухом суден. Платформа дозволить вантажовласникам та підприємствам морського транспорту оцінити якість роботи портових операторів, визначити перспективи взаємодії з ними.

Отже, в результаті організації міжпортової взаємодії на основі цифрових технологій результатом стане цифрова інформаційна система оперативної управління портовим співтовариством південного регіону України, як поєднає морське судноплавство та внутрішній транспорт, інформаційні канали розподілу вантажів у межах цієї території.

Мета полягає в тому, щоб побудувати безперервний інформаційний ланцюжок у регіоні, який включає більшість етапів від доступу судна до портового об'єкта до доставки вантажу у внутрішній логістичний розподільчий центр усередині країни і навпаки.

Література

1. Гринів Н., Скопцов К., Петренко О. Розвиток морських портів: світові практики та основні уроки. *Економіка та суспільство*. 2022. № 40. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-53> (дата звернення: 30.11.2024 р.).
2. Державний кордон України. URL: http://proukraine.net.ua/?page_id=243 (дата звернення: 30.11.2024 р.).
3. Список портів України. Wikipedia – вільна енциклопедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Список_портів_України (дата звернення: 30.11.2024 р.).
4. Мельник З. Відновлення транспортного сектора України – як зробити його «зеленим»? *BRDO – Офіс ефективного регулювання*. URL: <https://brdo.com.ua/analytics/vidnovlennya-transportnogo-sektoru-ukrayiny-yak-zrobyty-jogo-zelenym/> (дата звернення: 30.11.2024 р.)

INTERPORT INTERACTION AND DIGITAL TOOLS FOR ITS DEVELOPMENT

Ihor Sirenko

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Abstract. the paper defines the concepts of interport interaction, its features and forms, interport competition and cooperation (cooperation). A mechanism for quantitative assessment of the readiness of ports for interaction, the degree of development of port interaction with other ports is proposed, which can be the basis for a mechanism for determining the level of development of economic relations in the industry and at the level of an individual entity. The development of interport interaction of domestic ports is assessed, proposals are made for the development of interport interaction.

Keywords: interport interaction, interport cooperation, interport competition, port services, seaports, industry development.

УДК 332.45

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ УКРАЇНИ: ОЦІНКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Олександр Тетерін

бакалавр

Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,

м. Миколаїв, Україна

sanycsan134@gmail.com

Андрій Зінченко

кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів

Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,

м. Миколаїв, Україна

Анотація. У статті розкрито сутність понять інвестиції та інвестиційний клімат. Було проаналізовано основні тенденції інвестування в Україні та розмір прямих іноземних інвестицій в Україну. Розглянуто основні проблеми для інвестиційного клімату України. Запропоновано шляхи покращення та найбільш привабливі галузі для інвестицій.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційний клімат, прямі іноземні інвестиції, проблеми розвитку інвестиційної діяльності.

У сучасних ринкових умовах економічний розвиток не тільки підприємства, але і цілої держави значною мірою залежить від інвестиції. Іноземні інвестиції виступають гарантом ефективного розвитку національної економіки, рушієм для ринкової конкуренції та підвищення загального економічного стану.

Мета роботи – проаналізувати стан інвестиційного клімату України та визначити основні перешкоди для його покращення

Згідно з законодавством України інвестиції – це всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (дохід) та/або досягається соціальний та екологічний ефект [1].

Серед причин, що зумовлюють необхідність інвестицій на макрорівні, є стабілізація економічних умов країни, вихід з економічної кризи, стимулювання до розвитку окремих галузей, впровадження нових науково-технічних досягнень у виробництво, підвищення якісних показників господарської діяльності як на мікро-, так і на макрорівнях. Тому важливо чітко визначити, від чого залежить розмір інвестицій, які надходять у країну.

Інвестиційний клімат – це складне економічне поняття, до визначення якого існують різні підходи. Загалом можна зазначити, що інвестиційний клімат – це сукупність суб'єктивних і об'єктивних умов функціонування інвестиційного ринку, яка формується під впливом взаємозв'язаних процесів і характеризує основний компонент інвестиційної діяльності економічних суб'єктів [2].

У найбільш загальному вигляді система визначальних чинників містить:

- інституціональні фактори;
- економічні фактори;
- соціально-психологічні фактори;
- інфраструктурні фактори;
- політично-правові чинники.

Проаналізуємо динаміку здійснення прямих іноземних інвестицій в Україну. Виходячи з таблиці (див. табл. 1), бачимо, що загалом розмір ПІІ з 2015 по 2023 рік зріс, але зберігалася певна волативність. Так, у 2017, 2020 та 2022 роках розмір інвестицій в Україну падав.

Це пов'язано як з проблемами світової економіки, так і з унікальними для України. Наприклад, падіння у 2020 році зокрема пов'язано з масовою епідемією, через які економіка всіх країн зазнала великих збитків. 2022 рік же ознаменувався початком повномасштабної війни з росією, що в свою чергу і призвело до падіння рівня інвестицій.

Таблиця 1

Прямі іноземні інвестиції в Україну [3]

Рік	ПП, млн дол.
2015	-331,0
2016	4 055,4
2017	3 726,9
2018	4 732,2
2019	6 017,4
2020	-36,0
2021	7 320,0
2022	531,4
2023	4 484,7

Відповідно до аналізу, проведеного Європейською бізнес-асоціацією (ЕБА), Dragon Capital та Центром економічних стратегій до основних перепон на шляху активізації даного процесу в Україні є:

- широко розповсюджена корупція;
- недовіра до судової системи;
- нестабільна валюта і фінансова система загалом;
- війна з росією;
- обтяжливе та мінливе законодавство;
- обмеження на рух капіталу та валютні;
- складне податкове адміністрування;
- пожвавлення трудової міграції з України [4].

До інших несприятливих чинників інвестиційного середовища експерти, науковці та безпосередньо самі інвестори відносять:

- падіння міжнародної конкурентоспроможності вітчизняних підприємств;
- політична та економічна нестабільність;
- незавершеність процесу реформ та неефективна робота митниці;
- непослідовна політика уряду України;
- низька продуктивність економіки, що обумовлюється неплатоспроможністю великої кількості українських підприємств, низький рівень відповідальності за дотримання умов контракту;
- значне боргове навантаження [5].

Вирішення проблеми відсутності інвестиційних ресурсів багато в чому залежить від макроекономічних змін і прориву в структурній організації. Ці проблеми можна вирішити лише за рахунок комплексного підходу задля покращення інвестиційного клімату.

На жаль, більшість проблем не можливо вирішити державі в односторонньому порядку, наразі найбільша перешкода для покращення стану інвестиційного клімату – це війна в Україні, а припинити її лише своїми діями не є можливим. Проте з іншими перешкодами ми можемо і маємо боротися. Зокрема однією з найбільших проблем в Україні зазначають корупцію і одним з її рішень є проведення диджиталізації більшості процесів. Перекладання деяких функцій з людини на машину дозволяє уникнути слабкої ланки в процесі надання державних послуг, бо як відомо код неможливо підкупити.

Також варто зазначити, що сфера ІТ доволі перспективна в Україні. ІТ-сектор – одна з галузей, що швидко розвивається. Про перспективи розвитку цього напрямку говорять наступні факти: понад 100 компаній зі списку Fortune 500 обрали послуги українських ІТ-сервісів, серед них присутні такі імена, як: Boeing, Google, Siemens, Oracle, Samsung, Rakuten. Україна має величезну кількість технічних спеціалістів, які працюють на аутсорсі, входить до списку топ-25 країн за перспективами ведення цього виду бізнесу, а головне він є менш ризиковий, ніж інвестування в виробництво у сьогоденних умовах.

Отже, інвестиції є критично важливими для економічного розвитку України. Вони сприяють стабілізації економіки, стимулюють розвиток окремих галузей та підвищують якісні показники господарської діяльності. Проте на сьогодні інвестиційний клімат має незадовільний стан через велику кількість політичних та інституційних проблем. Тому важливо проводити свідому політику для підтримки бізнесу та забезпечення стабільності влади. Також важливо орієнтуватися на ті галузі, які можуть стабільно розвиватися й за сьогоденних умов.

Література

1. Закон України «Про інвестиційну діяльність». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення 29.11.2024)
2. Рибіна Л. О., Кондратенко С. А. Вплив монетарної політики на інвестиційний клімат в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/> (дата звернення 29.11.2024)
3. Національний банк України. Статистика зовнішнього сектора. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення 29.11.2024)
4. Солонина Є. Суворий інвестиційний клімат: чому Україна не сприяє приходу до неї іноземного капіталу? Радіо Свобода. 2018. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/29496854.html> (дата звернення 29.11.2024)
5. Томілін О., Ведмідь М. Особливості інвестиційного забезпечення аграрного сектора економіки. *Економіка та суспільство*, (45). URL: <https://economyandsociety.in.ua/> (дата звернення 29.11.2024)

INVESTMENT CLIMATE IN UKRAINE: ASSESSMENT AND PROSPECTS

Oleksandr Teterin, Andriy Zinchenko

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Abstract. The article explores the essence of the concepts of investment and investment climate. The main trends of investment in Ukraine and the size of foreign direct investment in Ukraine have been analyzed. The main problems for the investment climate of Ukraine are considered. Ways to improve and the most attractive sectors for investment are proposed.

Keywords: investment, investment climate, foreign direct investment, problems of development of investment activities.

УДК 330.3:658

ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Наталія Фролова

кандидат економічних наук,

доцент кафедри управління та адміністрування

Навчально-наукового інституту «Каразінська школа бізнесу»

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна,

м. Харків, Україна

fro_nata@ukr.net

Анотація. В цифрову епоху операційна досконалість та ефективність функціонування бізнес-суб'єктів у значній мірі залежить від вдалої інтеграції потенціалу цифрових технологій та інструментів реінжинірингу бізнес-процесів. Впроваджуючи новачіні цифрові рішення, оптимізуючи процеси та розширюючи можливості співробітників, бізнес-суб'єкти зможуть забезпечити підвищення операційної ефективності, культивувати та розвивати культуру інновацій, забезпечувати збагачення досвіду клієнтів. Використовуючи можливості цифрової трансформації та реінжинірингу процесів, бізнес-суб'єкти зможуть посилити конкурентні переваги і забезпечити стає зростання в динамічному бізнес-ландшафті.

Ключові слова: малий та середній бізнес, управління бізнес-процесами, цифровізація, цифрова трансформація, реінжиніринг.

Малий та середній бізнес наразі є основою економіки України, оскільки частка таких підприємства в загальній кількості суб'єктів господарювання складає понад 99 %, а чисельність зайнятих працівників – понад 50 %, близько 80 % продукції було вироблено та реалізовано саме суб'єктами малого та середнього підприємництва. Однак, численні бар'єри, з якими стикається малий та середній бізнес, перешкоджають його зростанню та повноцінної реалізації наявного потенціалу. Подолання нинішніх викликів і формування нових шляхів зростання для малого та середнього бізнесу потребує зміни підходів до управління бізнес-процесами малих та середніх підприємств.

Мета роботи – дослідження сучасних тенденцій щодо управління бізнес-процесами суб'єктів малого та середнього бізнесу в умовах цифровізації.

Зважаючи на загрозливі ризики війни, значну дестабілізацію середовища функціонування українських підприємств, зниження купівельної спроможності та скорочення попиту на продукцію та послуги, а також і суттєвий кадровий дефіцит підприємства демонструють обережний погляд на перспективи економічного зростання в майбутньому. Особливого загострення поряд з іншими проблемами наразі набула така довоєнна проблема як обмеженість фінансових ресурсів та джерел їх отримання, які заважають малим та середнім підприємствам розширювати діяльність. Зокрема залучення кредитних коштів обмежується високими процентними ставками. Державою для вирішення такої проблеми було запущено державну програму «Доступні кредити 5–7–9 %», яка передбачає пільгове кредитування. За час дії воєнного стану в рамках даної програми видано близько 65,6 тис. кредитів на суму 257,7 млрд грн, а в цілому, починаючи із старту програми і до сьогодні, вдалося підписати понад 100,4 тис. договорів на суму 347,3 млрд грн [1]. Як інструмент фінансування нині розглядають і кредитні спілки. Зокрема в липні 2023 року було прийнято оновлений закон, який визначає особливості їх створення та функціонування. Зважаючи на світовий досвід розбудови таких інституцій можна говорити про значний потенціал кредитних спілок і доцільність стимулювання їх розвитку.

Разом з цим в умовах посилення геополітичної напруженості, прискорених темпів розвитку нових технологій, зміни клімату і загострення екологічних вимог до бізнесу змінюється і бізнес-ландшафт, змушуючи малі та середні підприємства адаптуватися і прискорювати цифрові інноваційні зміни. Наразі цифровізація та автоматизація революціонізує бізнес-процеси малого та середнього бізнесу, сприяючи підвищенню ефективності їх діяльності, покращенню взаємодії з клієнтами та конкуруванню з більшими фірмами.

Разом з цим слід зазначити, що найбільш ефективним є гармонійне поєднання потенціалу цифрової трансформації та реінжинірингу бізнес-процесів, які в сукупності дозволяють здійснити стратегічне перепроєктування робочих процесів, оптимізувати та автоматизувати операції і, як результат, забезпечити підвищення ефективності, операційної досконалості та гнучкості. Використовуючи такі технології, як хмарні обчислення, штучний інтелект, роботизовану автоматизацію процесів (RPA) і аналіз даних, компанії можуть відійти від «ручних», рутинних та трудомістких завдань, зменшити кількість помилок і підвищити продуктивність. Завдяки цифровій трансформації та модернізації процесів скорочується час реагування, підвищується адаптивність до змін ринку та підвищується задоволеність клієнтів. Вдосконалена аналітика та інструменти візуалізації даних дозволять малому та середньому бізнесу отримати цінну практичну інформацію з великих обсягів структурованих і неструктурованих даних. Останнє сприятиме виявленню вузьких місць процесів і областей, які потребують вдосконалення, і відповідно прийняттю обґрунтованих рішень. Оскільки маючи доступ до даних у реальному часі, малий та середній бізнес матиме змогу завчасно вирішувати проблеми, оптимізувати розподіл ресурсів і використовувати нові можливості на ринку.

Поєднання цифрової трансформації та реінжинірингу бізнес-процесів розширює можливості бізнесу в аспекті формування унікального клієнтського досвіду. Оцифровуючи точки взаємодії з клієнтами, бізнес має змогу покращити залучення, персоналізацію та можливості самообслуговування. Інтегровані системи управління взаємовідносинами з клієнтами (CRM), чат-боти та мобільні додатки це ті цифрові інструменти, які покращують взаємодію з клієнтами, покращують їх задоволення. Реінжиніринг бізнес-процесів сприяє прискореній відповіді на запити клієнтів, формуванню персоналізованих пропозицій і наскрізного шляху клієнта, збагачуючи клієнтський досвід.

Застосовуючи нові технології, формуючи цифрові платформи та партнерські екосистеми, бізнес-суб'єкти трансформують традиційні галузі та створюють нові джерела генерування цінності. Такі технології, як Інтернет речей (IoT), блокчейн і машинне навчання, дозволяють створювати інноваційні продукти, послуги та бізнес-процеси. Реінжиніринг бізнес-процесів, у свою чергу, полегшує виявлення та усунення застарілих практик, дозволяючи бізнесу краще сприймати зміни та досліджувати інноваційні підходи. Тобто, синергія цих двох підходів відкриває нові можливості для бізнесу в напрямі впровадження інновацій і розбудови нових бізнес-моделей.

Таким чином, в епоху цифрових перетворень ефективність операційних процесів та рівень розвитку бізнес-суб'єктів у значній мірі залежить від вдалої інтеграції цифрових технологій та інструментів реінжинірингу бізнес-процесів. Впроваджуючи новаційні цифрові рішення, оптимізуючи процеси та розширюючи можливості співробітників, бізнес-суб'єкти зможуть забезпечити підвищення операційної ефективності, культивувати та розвивати культуру інновацій, забезпечувати збагачення досвіду клієнтів.

Література

1. Мінфін: За час дії воєнного стану підприємці отримали 65587 пільгових кредитів на 257,7 млрд грн за Державною програмою «Доступні кредити 5-7-9 %». *mof.gov.ua* : веб-сайт. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_zh_chas_dii_voiennogo_stanu_pidpriiemtsi_otrimali_65_587_pilgovikh_kreditiv_na_2577_mlrld_grn_zh_derzhavnoiu_programoiu_dostupni_krediti_5-7-9-4894 (дата звернення: 18.11.2024).

BUSINESS PROCESS MANAGEMENT TOOLS OF SMALL AND MEDIUM-SIZED BUSINESSES IN THE CONDITIONS OF DIGITALIZATION

Nataliya Frolova

V.N. Karazin Kharkiv National University

Abstract. In the digital age, the operational excellence and efficiency of the functioning of business entities largely depends on the successful integration of the potential of digital technologies and business process reengineering tools. By implementing innovative digital solutions, optimizing processes and empowering employees, business entities will be able to ensure increased operational efficiency, cultivate and develop a culture of innovation, and ensure the enrichment of customer experience. Using the possibilities of digital transformation and process reengineering, business entities will be able to strengthen competitive advantages and ensure sustainable growth in a dynamic business landscape.

Keywords: small and medium business, business process management, digitalization, digital transformation, reengineering.

СЕКЦІЯ 2
СТАЛИЙ РОЗВИТОК І ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ:
ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЕКОЛОГІЧНУ
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК

УДК 339.9

РОЗРОБКА ЗАХОДІВ ВТІЛЕННЯ СТРАТЕГІЙ ТА ЦІЛЕЙ «9R»
ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ КРАЇН

Артем Білий

магістрант

Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,

м. Миколаїв, Україна

nickshadyxix@gmail.com

Науковий керівник: Ганна Єфімова

доктор економічних наук, професор,

завідувач кафедри економічної політики та безпеки

Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,

м. Миколаїв, Україна

Анотація. Дослідження присвячено розробці заходів з імплементації стратегій «9R» (Reduce, Reuse, Recycle та ін.) для посилення міжнародної конкурентоспроможності країн. На основі аналізу реалізації принципів циркулярної економіки у країнах ЄС, Великобританії, Норвегії та України були визначені ефективні інструменти для адаптації в умовах економіки України.

Ключові слова: міжнародна конкурентоспроможність, циркулярна економіка, стратегія «9R», екологічна сталість, переробка.

Лише 7 % усіх матеріалів, які надходять у світову економіку, перебувають у замкнутому циклі [1]. Європейська комісія підрахувала, що економічні перехідні процеси типу циркулярної економіки можуть створити 600 мільярдів євро щорічного економічного прибутку лише для виробничого сектора ЄС [2]. McKinsey прогнозує 2,5 мільярда євро щорічного прибутку для національної економіки Фінляндії від циркулярної економіки [3].

У дослідженні, опублікованому Європейською комісією у 2018 році [2], йдеться про те, що впровадження циркулярної економіки в Європейському Союзі може призвести до збільшення валового внутрішнього продукту приблизно на 0,5 % до 2030 року, створюючи близько 700 000 нових робочих місць. Беручи до уваги, що вартість матеріалів і сировини на рівні компаній з виробничим профілем в ЄС становить близько 40 %, прийняття промислового рівня циркулярної економіки може мати прямий вплив на прибутковість компаній, а також дасть їм можливість зменшити тиск, пов'язаний з коливаннями цін на ресурси.

У рамках стратегії переосмислення можна запровадити відсоткові цільові показники щодо використання первинних та/або перероблених матеріалів, або щодо кількості циклів переробки з оптимальною продуктивністю та терміном служби [4]. У тому ж ключі можуть бути прийняті цілі щодо нульових відходів або сукупності побічних продуктів, які повторно використовують чи переробляють. Цілі повинні включати чітко екологічний компонент, наприклад, зменшення викидів, токсичності або негативного впливу на навколишнє середовище [5].

Крім того, цілі для замкнутих циклів операцій, відповідно до типологій продукції або секторів, можуть підвищити рівень циклічності в системі.

Що стосується впровадження/уможливлення стратегій R, набір цілей має зосередитися на проєктуванні та інженерії, що може сприяти іншим стратегіям циркулярної економіки. Наприклад, у конкретних товарних категоріях може бути певний відсоток нових продуктів, які можна легко та дешево розібрати, відремонтувати чи модернізувати. Як згадувалося раніше, для цього потрібні протоколи та системи відповідності. Інші цілі можуть бути розроблені для повторного використання транзитної та вторинної упаковки. Такі цілі охоплюють не тільки переробку пакетів, але також можуть вимагати реорганізації кількох логістичних операцій (можливо, включаючи всю бізнес-модель). Крім того, можуть бути прийняті цілі для розробки продуктів, які полегшують ремонт, включаючи організацію підтримки в рамках ефективного ланцюга поставок. Нарешті, цілі можуть надати нові переваги продуктам і послугам, схиляючи їх до різних стратегій циркулярної економіки (наприклад, повторне використання, спільне використання, PaaS, багаторазове використання). Тут цілі можуть стимулювати інтенсивність використання або більш ефективне використання продуктів.

Ці кілька прикладів цілей показують, як переосмислення лежить у центрі майбутніх розробок циркулярної економіки та представляють найбільш релевантну стратегію для просування переходу до циркулярної економіки. Подібні цілі відмови можуть бути розроблені для одноразових продуктів, одноразових соломинок, непотрібних вторинних упаковок або навіть для деяких продуктів, які можна замінити нематеріальними (наприклад, цифровими). Ці цілі є специфічними для продукту, їх потрібно визначити, узгодити та прийняти на основі окремого продукту. І навпаки, цілі щодо матеріалів стосуються будь-якого продукту з використанням певного матеріалу, від якого потрібно відмовитися (наприклад, первинні матеріали), щоб використати його на переробку або повторне використання. З тієї ж причини може бути прийнята заборона на конкретні матеріали стосовно продуктів, наприклад, пластик для пакування.

Країни мають різні цілі поступової відмови, наприклад, пластикових пакетів або лампи розжарювання. Крім того, від виробничого процесу можна відмовитися, коли замкнені цикли, які є екологічно вигідними, неможливо або важко створити. Ідеальною метою може бути відмова від усіх відкритих процесів, які є шкідливими для навколишнього середовища. Однак більш практичним рішенням є визначення цілей, які мінімізують такі процеси (технічно це «зменшення»).

Більшість оцінок вказують на необхідність скоротити глобальний матеріальний слід на 80 % до середини цього століття. Тому цілі зменшення повинні бути розроблені разом із полегшеною конструкцією продуктів. Це можна визначити як концептуальний підхід, спрямований на використання мінімальної кількості матеріалів із збереженням естетичної чи практичної функції об'єкта.

Історично, легка конструкція використовувалася в будівництві (з моменту заснування Пантеону в Римі) та інженерії (наприклад, в аерокосмічній промисловості), але її можна застосувати до будь-якого продукту. Цілі для легкого дизайну можуть бути визначені для зменшення ваги (наприклад, у відсотках) або зменшення певного матеріалу, з якого складається виріб. Однак ці цілі повинні узгоджуватися з цілями щодо довговічності. Завдяки досягненням Індустрії 4.0 та 3-D друку, зокрема, мета зменшення стає значно простішою у реалізації.

Спеціальний набір цілей зменшення має боротися з бруктом. Так, приблизно 25 % усієї сталі та 50 % алюмінію щороку перетворюється на брухт [6]. Брухт існує в більшості галузей, і коефіцієнт перетворення закуплених матеріалів у брухт можна звести до мінімуму за рахунок використання цілей з подальшою економією матеріалу та зниженням вартості продукції.

Іншим актуальним, але прихованим аспектом виробництва є дисипативне використання, яке поглинає значну частку продуктивності економіки [7]. Таке використання, як і у випадку антропогенного вуглецю (наприклад, з двигунів внутрішнього згоряння) та азоту (наприклад,

з добрих), призводить до розсіювання великих матеріальних та енергетичних потоків. Зменшення їх може бути об'єктом цілей, які закривають матеріальні цикли.

Визначити конкретні цілі для стратегій, які забезпечують функціонування оригінального продукту, непросто. Можливою метою продовження терміну служби може бути – як обговорюється в європейському контексті – повна заборона на планове старіння (тобто навмисне рішення виробників про те, що продукт більше не працюватиме або не обслуговуватиметься). Проте усунення запланованого старіння є складною, а іноді й важкою для виявлення проблемою. Заплановане старіння іноді виникає непередбачувано, як-от у комерційній практиці заміни мобільних телефонів відповідно до договірної періодичності.

Ідеальна ціль для стратегій продовження терміну служби має бути спрямована на використання продуктів протягом їх технічного терміну служби (тобто фізичної здатності продукту функціонувати) або наближення терміну служби до технічного. Однак, отримати точні дані про термін служби продукції досить складно. Крім того, тривалість життя змінюється залежно від контекстуальних факторів (наприклад, типології використання, продукту), очікувань та вимог користувачів, швидкості еволюції (тобто можливості оновлення, технологічних змін, законодавчих обмежень) та продуктивності продукту в часі [8].

Окремий комплекс заходів має стосуватися культури. Більш короткі інноваційні цикли та збільшення складності продукту мають тенденцію швидко знижувати цінність продуктів, тому суспільство віддає перевагу ментальності супер-споживача. Проблема полягає в тому, що споживачів не турбує термін служби продукту [3]. Культурні зміни необхідні як зі сторони попиту, так і пропозиції. Керування циркулярною економікою тягне за собою радикальну перебудову систем споживання та виробництва. Бажана поведінка заохочується різними способами, наприклад, запровадженням критеріїв довговічності, продовження гарантійного терміну, забезпечення відповідальності виробників та заборона одноразових продуктів. У зв'язку з цим цілі застосовуються також у поєднанні з ринковими (наприклад, податки, зобов'язання) та неринковими інструментами (наприклад, звітність, добровільні підходи), або законодавчими (наприклад, закони, постанови) та напів-законодавчими (наприклад, стандарти керівництва, рекомендації).

Потрібно мати на увазі, що кожна країна має свої особливості, які зумовлюють різні підходи та встановлюють різні часові рамки для переходу до циркулярної економіки. Деякі країни офіційно взяли на себе зобов'язання трансформувати свою економіку відповідно до ідей циркулярної економіки, тоді як, незважаючи на здійснену законодавчу діяльність та інші ініціативи, здійснені у цій сфері, деякі з них мають лише початковий етап впровадження.

Держави активно працюють над створенням програм та інституцій для циркулярної економіки, але є сфери, які потребують удосконалення та конкретних, реальних дій. Вони включають еко-інновації, екологічні податки або скасування шкідливих для навколишнього середовища субсидій у секторах, які потребують значних ресурсів. Країни Центральної, Східної та Південної Європи мають найбільше зробити у цьому плані. Для прискорення цього процесу, їм необхідно розпочати подальшу законодавчу діяльність, нові соціальні ініціативи та нові технологічні рішення з точки зору, наприклад, еко-інновацій. Підтримка ЄС, як з точки зору створення єдиних керівних принципів, так і фінансування відповідних ініціатив, особливо важлива для цих країн.

Огляд літератури показує, що застосування прямих фінансових стимулів та програм підтримки для ефективного використання ресурсів у різних державах (також на рівні компаній) є подібним щодо використовуваних інструментів та ефекту, який вони мають. Однак, в усіх державах не існує єдиного універсального підходу.

Звіт Європейського Екологічного Агентства (ЄЕА) за 2019 рік [9] показує, що серед усіх досліджуваних країн лише Німеччина, Італія та Нідерланди вказали на наявність національних програм фінансування еко-інновацій для просування чистих технологій та матеріалів та енергоефективних продуктів та виробничих процесів як рушійної сили підвищення

міжнародної конкурентоспроможності, тобто програм, які є реальним відображенням впровадження циркулярної економіки. Це країни, які займали перші позиції в рейтингу. Розширення ЄС на країни Центральної та Східної Європи, які мають слабкі екологічні рамки, збільшило розбіжності між країнами у прийнятті й упровадженні спільних правових рамок ЄС. Це, безперечно, вплинуло на ефективність використання ресурсів та циркулярної економіки. Досі існують значні відмінності в результатах та переважних рамках політики. На думку деяких дослідників, збільшення диспропорцій між країнами ЄС з найкращими та найгіршими результатами у впровадженні циркулярної економіки може стати стимулом для країн, що повільно розвиваються, активізувати свої зусилля щодо вдосконалення своїх національних стратегій.

Можна також припустити, що різні підходи до циркулярної економіки і різний рівень реалізації цієї концепції мають свою основу, зокрема, у правових та політичних детермінантах і є результатом відсутності напрямку в трансформації в економіку з економією ресурсів. Це може ґрунтуватися, зокрема, на частково суперечливих або неповних керівних принципах на законодавчому рівні, на узгодженні інтересів зацікавлених сторін та галузі на національному рівні. Одним із рішень може бути чітке поєднання політики ефективності використання ресурсів та політики циркулярної економіки та наближення їх взаємозв'язків, починаючи з законодавчого рівня. Необхідно також зазначити, що в літературі можна побачити зростаючу кількість досліджень щодо нормативних актів, пов'язаних із імплементацією циркулярної економіки, однак аналіз оптимальної моделі пакетів політики з питань ЄС все ще відсутній.

На основі аналізів, звітів та документів можна припустити, що диспропорції між окремими країнами з точки зору їх трансформації до ЦЕ збережуться протягом наступних кількох років.

Отже, перехід до циркулярної економіки в ЄС відкриває великі економічні можливості, зокрема в плані зростання ВВП, створення робочих місць та зниження витрат на ресурси. Проте для успішної реалізації циркулярної економіки необхідна чітка стратегія, включаючи цілі для використання перероблених матеріалів, зменшення відходів і впровадження еко-інновацій. Різні країни мають різні рівні впровадження цієї концепції, що вимагає вдосконалення національних політик і міжнародної підтримки для забезпечення рівномірного прогресу в ЄС.

Література

1. Haas W., Krausmann F., Wiedenhofer D., Heinz M. How Circular is the Global Economy? *Journal of Industrial Ecology*. 2015. № 5.
2. Офіційний сайт ЄС. URL: https://europa.eu/european-union/index_en
3. Towards the circular economy – Opportunities for the consumer goods sector. EMF Ellen MacArthur Foundation. 2013. URL: <http://www.ellenmacarthurfoundation.org/publications/towards-the-circulareconomyvol-2-opportunities-for-the-consumer-goods-sector>
4. Haupt, M., Zschokke, M., 2017. How can LCA support the circular economy? - 63rd discussion forum on life cycle assessment, Zurich, Switzerland, November 30, 2016. *Int. J. Life Cycle Assess.* 22 (5), 832–837.
5. Liu, J.Y. Circular economy and environmental efficiency – The case of traditional Hakka Living System. *Procedia Social Behaviour Sciences*. 2012, 57, 255–260.
6. Winkler H. Closed-loop production systems – A sustainable supply chain approach. *Journal of Manufacturing Science and Technology*. 2011. URL: http://www.researchgate.net/publication/234170059_Closedloop_production_systems_-_A_sustainable_supply_chain_approach
7. Zhang H., Hara K., Yabar H., Yamaguchi Y., Uwasu M., Morioka T. Comparative analysis of socio-economic and environmental performances for Chinese EIPs: Case studies in Baotou, Suzhou, and Shanghai. *Sustainability Science*. 2019. № 4. С. 263–279.
8. Lieder M., Rashid A. Towards circular economy implementation: A comprehensive review in context of manufacturing industry. *Journal of Cleaner Production*. 2016. № 1. P. 36–51.

9. Європейське екологічне агентство (ЄЕЗ). Ефективність використання ресурсів та циркулярна економіка в Європі 2019 : Звіт Європейського екологічного агентства № 26/2019; Офіс публікацій Європейського Союзу: Люксембург, 2020.

DEVELOPMENT OF MEASURES FOR IMPLEMENTING “9R” STRATEGIES AND GOALS TO ENHANCE THE COUNTRIES INTERNATIONAL COMPETITIVENESS

Artem Bilyi

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Abstract. The study focuses on developing measures for implementing “9R” strategies (Reduce, Reuse, Recycle, among others) to enhance the international competitiveness of countries. Based on an analysis of the principles of the circular economy in the EU, the UK, Norway, and Ukraine, effective tools have been identified for adaptation to the Ukrainian economic context.

Keywords: international competitiveness, circular economy, “9R” strategy, environmental sustainability, recycling.

УДК 658:502/504:355.01(477)

РОЛЬ ESG-СТРАТЕГІЙ У БРЕНДИНГУ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Денис Гено

студент

Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,

м. Миколаїв, Україна

denysheno2000@gmail.com

Науковий керівник: В'ячеслав Рогов

кандидат економічних наук,

доцент кафедри інтелектуальної цифрової економіки

Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,

м. Миколаїв, Україна

Анотація. У роботі розглядається вплив та адаптація екологічних, соціальних та управлінських (ESG) стратегій бізнесу в умовах війни. Робота висвітлює ключову роль ESG у зміцненні довіри споживачів та інвесторів, а також їхній внесок у стійкість і розвиток бізнесу під час кризи. Окрему увагу приділено комунікаційним підходам, які наголошують на соціальній відповідальності як інструменті зміцнення та побудови репутації компаній та їхньої привабливості для інвесторів й емоційного зв'язку з цільовою аудиторією.

Ключові слова: ESG-стратегії, соціальна відповідальність бізнесу, війна в Україні, комунікаційні стратегії, інвестиції, «зелені» технології, відновлювана енергетика, сталий розвиток.

В умовах сучасних глобальних викликів, зокрема повномасштабної агресії російської федерації проти України, коли підприємства зіткнулися з необхідністю оперативної трансформації своїх соціально відповідальних стратегій для підтримки стійкості бізнесу та задоволення нагальних потреб суспільства, екологічні, соціальні та управлінські (ESG) стратегії набувають особливого значення для бізнесу. Вони не лише сприяють сталому розвитку, але й відіграють ключову роль у зміцненні довіри споживачів та інвесторів. Українські підприємства суттєво трансформували свої соціально відповідальні стратегії, адаптуючи ESG-принципи до

нових реалій. Бізнес не лише продовжив свою основну діяльність, забезпечуючи працівників і стабільність економіки, але й активно долучився до допомоги суспільству та армії, виконуючи гуманітарні, військові й соціальні функції. Така гнучкість і готовність брати на себе нові ролі свідчать про здатність компаній реагувати на підвищені ризики та невизначеність, водночас сприяючи довірі й стійкості в кризових умовах [1].

Аналіз останніх досліджень свідчить про зростання уваги до ESG-факторів серед інвесторів. Згідно з опитуванням компанії EY, 98 % інституційних інвесторів суворо відстежують ESG-рейтинг компаній, які розглядаються для інвестування [2]. Ця тенденція зберігається і в умовах війни. Зокрема, європейські ESG-фонди збільшили інвестиції в оборонний сектор з 3,2 млрд євро у першому кварталі 2022 року до 7,7 млрд євро у 2024 році, що свідчить про адаптацію ESG-стратегій до нових реалій [3].

Зокрема, у звіті Української асоціації венчурного та приватного капіталу (UVCA) зазначено, що 82 % іноземних інвесторів вважають ESG-стратегії одним із ключових чинників при ухваленні рішення щодо інвестування в українські компанії після війни [4]. Це свідчить про глобальну тенденцію, яка стимулює український бізнес розвивати не лише фінансову, але й соціальну та екологічну відповідальність.

Водночас, у контексті війни виникає потреба у перегляді традиційних підходів до впровадження ESG-принципів. Звіти багатьох українських компаній за 2023 рік наголошують на важливості посилення соціальної складової ESG, зокрема через підтримку працівників, забезпечення Збройних Сил України технікою, амуніцією, транспортом і засобами зв'язку, створення нових робочих місць у безпечних регіонах та сприяння інтеграції внутрішньо переміщених осіб.

Гуманітарна підтримка стала важливим аспектом соціальної відповідальності бізнесу під час війни, де бізнес, держава та суспільство спільними зусиллями підтримують країну та населення. Підприємства намагаються активно долучаються до допомоги та адаптації внутрішньо переміщених осіб, забезпечуючи їх житлом, харчуванням, необхідними речами та працевлаштуванням. Великі та середні бізнеси організовують гуманітарні вантажі для переселенців та родин військовослужбовців, а також відкривають пункти незламності й модульні містечка для постраждалих, демонструючи свій внесок у пом'якшення соціальних наслідків війни. Особливо важливим є те, що підтримка має загальний характер, охоплюючи не лише власних працівників та їхні родини, які постраждали через бойові дії, але й ширші верстви населення, які потребують допомоги [3].

Крім того, підприємства активно організовують фандрейзингові кампанії та збори коштів для фінансової підтримки військових, що є прикладом розширення їхньої соціальної відповідальності. Волонтерство серед працівників підприємств перетворилося з індивідуальної ініціативи на цілісну корпоративну практику, яка поєднує ресурси бізнесу і людські зусилля. Такий синтез не лише підвищує ефективність допомоги, але й слугує важливим елементом довгострокової стратегії побудови довіри до бізнесу [5].

Також спостерігається зростання уваги до екологічної складової, оскільки підприємства активно інвестують у відновлювану енергетику, енергоефективність та перехід на «зелені» технології. Ці ініціативи стають особливо важливими в умовах постійних атак російської федерації на енергетичну інфраструктуру України, які завдали значної шкоди ключовим об'єктам генерації, включаючи теплові, гідро- та сонячні електростанції. Унаслідок втрати близько 9 гігават виробничих потужностей, критично необхідних для зимового періоду, мільйони українців постраждали від тривалих відключень електроенергії, що ускладнює доступ до водопостачання, опалення, охорони здоров'я та освіти, особливо для вразливих груп населення. В таких умовах інвестиції в «зелені» технології не лише сприяють екологічній стабільності, але й підвищують стійкість енергетичної системи до руйнувань, забезпечуючи життєво необхідні послуги та формуючи позитивний імідж підприємств на міжнародному рівні [6–8].

Щодо управлінської складової, війна змусила бізнес адаптуватися до нових умов, включаючи забезпечення прозорості процесів, підвищення гнучкості та відповідальності. Зокрема, підприємства почали впроваджувати додаткові механізми для моніторингу виконання корпоративних стандартів, що посилює довіру інвесторів та партнерів [9].

На тлі змін, спричинених війною, комунікаційні стратегії підприємств зазнали суттєвих трансформацій, оскільки соціальна відповідальність стала важливим елементом не лише внутрішньої діяльності компаній, але й зовнішнього позиціонування. До війни соціальна відповідальність часто сприймалася як локальний інструмент вирішення конкретних проблем громади, таких як благоустрій, екологічні ініціативи чи благодійні заходи. Натомість тепер вона є невід'ємною складовою формування довіри до бренду на національному й міжнародному рівнях.

Компанії активно використовують різноманітні канали комунікації для демонстрації своєї участі у ESG-ініціативах, включаючи публікацію звітів про надану допомогу, проведення кампаній у соціальних мережах, інтеграцію соціальних ініціатив у рекламні стратегії та пряму взаємодію з аудиторією через події та акції. Особливо ефективними є рекламні кампанії, які акцентують увагу на соціальній відповідальності, оскільки вони допомагають створити емоційний зв'язок із аудиторією. Використовуючи зворушливі історії про підтримку постраждалих чи співробітників, які беруть участь у військовій або волонтерській діяльності, компанії не лише формують позитивний імідж, але й підсилюють лояльність споживачів, демонструючи справжню цінність своєї діяльності.

Більше того, така стратегія комунікації дозволяє підприємствам залучати нових партнерів та інвесторів, які цінують соціально відповідальний підхід до бізнесу. Компанії, що відкрито комунікують про свої ініціативи, здатні не лише зміцнити репутацію, але й позиціонувати себе як надійного гравця на ринку, який здатен працювати в умовах кризи, не забуваючи про соціальні аспекти.

Зміни в комунікаційних стратегіях також включають адаптацію меседжів до контексту війни. Наприклад, акцент робиться на солідарності, підтримці громади та готовності бізнесу брати участь у відновленні країни. Ці комунікації стають не просто частиною маркетингу, а способом демонстрації справжньої соціальної цінності компанії для суспільства, що допомагає бренду стати ближчим до своєї аудиторії.

Отже, в умовах війни ESG-стратегії стали критично важливими для стійкості бізнесу, посилення довіри споживачів та інвесторів, а також підтримки суспільства. Українські підприємства адаптують свої практики, інвестуючи в «зелені» технології, підтримуючи гуманітарні ініціативи та вдосконалюючи комунікації. Це забезпечує їм конкурентні переваги, сприяє відновленню країни та формує позитивний імідж на міжнародній арені.

Література

1. ESG та сталий розвиток для бізнесу під час війни [Електронний ресурс] // Бухгалтер. URL: <https://ibuhgalter.net/material/1444/28115> (дата звернення: 20.11.2024).
2. Що таке ESG-принципи і чому компаніям важливо їх дотримуватися? [Електронний ресурс] // Fintech Insider. URL: <https://fintechinsider.com.ua/shho-take-esg-prynczypu-i-chomu-kompaniyam-vazhlyvo-yih-dotrymuvatysya/> (дата звернення: 20.11.2024).
3. Європейські ESG-фонди подвоїли інвестиції в оборонний сектор через війну в Україні [Електронний ресурс] // Liga.Finance. URL: <https://finance.liga.net/ua/all/novosti/yevropeiski-esg-fondy-podvoily-investytsii-v-oboronnyi-sektor-cherez-viinu-v-ukraini> (дата звернення: 20.11.2024).
4. Більше ніж просто бізнес. Сталий розвиток та ESG-цінності під час війни: чому не потрібно зупинятися [Електронний ресурс] // NV Бізнес. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/markets/staliy-rozvitok-pid-chas-viyni-esg-cinnosti-ta-vidbudova-ukrajini-50351068.html> (дата звернення: 20.11.2024).

5. Концепція на три літери: розмова з Аліною Соколенко про ESG та її застосовність в Україні [Електронний ресурс] // The Page. URL: <https://thepage.ua/ua/economy/intervyu-z-alinoyu-sokolenko-pro-esg-ta-yiyi-zastosovnist-v-ukrayini> (дата звернення: 20.11.2024).
6. ESG як ключ до зеленого та стійкого повоєнного відновлення України [Електронний ресурс] // Економічна правда. URL: <https://epravda.com.ua/columns/2023/09/19/704502/> (дата звернення: 20.11.2024).
7. Атаки на енергетичну інфраструктуру України становлять загрозу ключовим аспектам життя напередодні зими [Електронний ресурс] // Моніторингова місія ООН з прав людини в Україні. URL: <https://ukraine.ohchr.org/uk/Attacks-On-Ukraines-Electricity-Infrastructure> (дата звернення: 20.11.2024).
8. Як інноваційні підходи до ESG допомагають відновленню України [Електронний ресурс] // Економічна правда. URL: <https://epravda.com.ua/columns/2024/01/15/708751/> (дата звернення: 20.11.2024).
9. Комплаєнс як драйвер розвитку ESG в Україні [Електронний ресурс] // Liga.Zakon. URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/224952_komplans-yak-drayver-rozvitku-esg-v-ukran (дата звернення: 20.11.2024).

THE ROLE OF ESG STRATEGIES IN THE BRANDING OF UKRAINIAN ENTERPRISES DURING THE WAR

Denys Heno

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Abstract. The paper examines the impact and adaptation of Environmental, Social, and Governance (ESG) strategies by businesses during wartime. The study highlights the critical role of ESG in strengthening consumer and investor trust, as well as its contribution to business resilience and development during crises. Special attention is given to communication approaches emphasizing social responsibility as a tool for enhancing and building company reputation, attracting investors, and fostering emotional connections with target audiences.

Keywords: ESG strategies, corporate social responsibility, war in Ukraine, communication strategies, investments, green technologies, renewable energy, sustainable development.

УДК 339.92:004

НАСЛІДКИ ВПЛИВУ ЦИФРОВИХ ТНК У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Ігор Демков

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти

Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,

м. Миколаїв, Україна

whitesych0512@gmail.com

Науковий керівник: **Лариса Вдовиченко**

кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної політики та безпеки

Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,

м. Миколаїв, Україна

Анотація. Поширення цифрових технологій у повсякденному житті громадян призвели до зростання влади ТНК, що спеціалізуються на розробці і виведенні цих продуктів і послуг на ринок, – цифрових ТНК. Мета дослідження полягає в тому, щоб охарактеризувати цифрові

ТНК як акторів із владою бізнесу та проаналізувати їх вплив у сучасному світі. Зроблено висновок, що на сучасному етапі цифрові ТНК реалізують інструментально-структурний тип влади, а також мають потенціал реалізації інституційної влади, яка передбачає заміну ряду функцій держави.

Ключові слова: ТНК, влада, діджиталізація, цифрові технології, цифрова економіка, монополізація.

Стрімкий розвиток у ХХІ столітті ІТ-сектора та майже масштабне підключення до Інтернету і його доступність запустили процеси діджиталізації у всіх сферах життєдіяльності суспільства. Використання пошукових сервісів, соціальних мереж і відеохостингів включено в щоденне життя більшого числа громадян різних країн. При цьому науковці приділяють недостатню увагу цифровим ТНК, що є розробниками та творцями багатьох цифрових брендів і продуктів, як суб'єктам, які мають можливості впливати на соціально-політичну сферу певної країни та укріплюють свою економічну силу.

Тому, мета роботи полягає в тому, щоб охарактеризувати цифрові ТНК як акторів із владою бізнесу та проаналізувати їх вплив у сучасному світі.

Швидке поширення комп'ютерів та Інтернету дозволило цифровим ТНК збільшити свій прибуток та закріпити статус важливих гравців у світовій економіці і бізнесі. Так, згідно з рейтингом бізнес-журналу Forbes (табл. 1) до першої сотні потужних ТНК світу входить 10 ТНК, які працюють на ринку цифрових послуг і сервісів (8 компаній базуються в США, 2 – у Китаї).

Таблиця 1

Позиція цифрових ТНК в рейтингу Forbes

Місце в рейтингу	Назва компанії	Країна базування	Продажі, млрд дол. США	Прибуток, млрд дол. США	Вартість активів, млрд дол. США	Ринкова вартість, млрд дол. США
6	Amazon	США	469,8	33,3	420,5	1468,4
7	Apple	США	378,7	100,5	381,1	2640,3
11	Alphabet	США	257,4	76	359,2	1581,7
12	Microsoft	США	184,4	71,1	340,3	2054,3
28	Tencent Holding	Китай	86,8	34,9	252,9	414,2
33	Alibaba Group	Китай	129,7	10,1	276,2	237,7
34	Meta Platforms	США	117,9	39,3	165,9	499,8
51	Intel	США	79	19,8	168,4	190,2
92	Cisco Systems	США	51,5	11,8	94,2	213,3
98	IBM	США	67,2	5,5	133,2	124,3

Джерело: складено автором на основі [1]

За наслідками опрацювання наукової літератури можна виділити низку ключових особливостей сучасних цифрових ТНК:

1. Застосування «платформної» бізнес-моделі, що забезпечує інфраструктуру для взаємодії між виробниками та споживачами, а також користувачами в єдиній інформаційній системі [1; 2].

2. Збір, акумулювання, зберігання та обробка персональних даних про користувачів, яка цифровими ТНК може використовуватись у рекламних цілях, а також застосовуватись для фільтрації цікавих користувачеві новин та експертних думок.

3. Прагнення до монополізації на певному ринку чи створення нових ринків. Так, наприклад, Amazon фактично створив та монополізував ринок онлайн-торгівлі, Uber займає

домінуюче становище на ринку пасажирських перевезень, Microsoft є монополістом на ринку програмного забезпечення зі своєю операційною системою Windows.

Маріус Бузмейер та Кетлін Телен виділили три види джерел влади бізнесу: структурні, інструментальні та інституційні [2].

Щодо структурної влади бізнесу: на наш погляд, діджиталізація економіки та суспільства дозволила цифровим ТНК збільшити свої структурні ресурси влади. Це перш за все пов'язано з їх високою участю у побудові цифрової економіки. Доступ до даних користувачів, право на найважливіші технології та розробки, а також їх ефективне впровадження призвели до особливого стану цифрових ТНК.

З приводу інструментальної влади бізнесу: провідні ТНК в останні часи стали приділяти більш пильну увагу використанню інструментів лобізму та збільшувати витрати на просування своїх інтересів при розробці різних законопроектів та ініціатив. Так, наприклад, за даними Палати представників США, у 2022 році Meta витратила на лобіювання 15,5 млн дол. США, онлайн-рітейлер Amazon – 16 млн дол. США, виробник комп'ютерів і ПЗ Apple – 6,4 млн дол. США, пошуковик Google – 9,9 млн дол. США [3].

Інституційна влада бізнесу «впливає із міцного становища бізнес-акторів у наданні основних державних функцій та послуг» [2, с. 455].

Бузмейер та Телен виділяють три механізми отримання інституційної влади бізнесом: делегування повноважень з боку держави на надання низки послуг; дерегулювання державою певної сфери з метою наділення інших акторів більшою свободою дій; посилення та нарощування бізнес-акторами свого впливу [2, с. 451]. Саме нарощування впливу є основним механізмом, який цифрові ТНК використовують для зміцнення свого становища. ТНК прагнуть збільшити свою інституційну владу та наростити вплив шляхом надання суспільних благ у цифровій сфері. Одним з таких прикладів є проекти Facebook та Loon (один із підрозділів Google) щодо забезпечення швидкісним Інтернетом жителів віддалених районів з країн, що розвиваються, за допомогою дронів або повітряних куль, які «роздають» сигнал для підключення до мережі [4]. Також можна відзначити збільшення інвестицій у розвиток ІТ-інфраструктури з боку компанії Amazon: відкриття більш ніж у 20 країнах центрів обробки даних та «хмарних» обчислень, які дозволяють використовувати їх потужності для створення цифрової екосистеми, прискорення темпів діджиталізації економіки та збільшення доступності до Інтернету [5].

Характеристики джерел влади бізнесу цифрових ТНК наведено у табл. 2.

Таблиця 2

Джерела влади бізнесу цифрових ТНК у сучасному світі

Джерела влади	Характеристики	Ресурси
Структурні	Ключове положення цифрового бізнесу в країнах, що прагнуть до реалізації моделі цифрової економіки. Важлива роль у розробці та впровадженні цифрових технологій у різні сфери діяльності. Концентрація капіталу в ІТ-корпораціях та слабке регулювання антимонопольними органами.	Доступ до даних користувачів. Монополізація ряду цифрових сервісів та сфер (соціальні мережі, надання відеоконтенту), що дозволяють формувати картину світу громадян, транслювати вигідні для себе цілі.
Інструментальні	Вплив на прийняття рішень через лобізм, GR, участь у фінансуванні виборчих та PR-кампаній певних країн.	Використання фінансового прибутку для лобізму вигідних законопроектів та підтримки кандидатів. Можливість залучення провідних фахівців у сфері лобізму та GR.
Інституційні	Взяття на себе низки державних функцій. Прагнення до громадського блага. Розвиток цифрової інфраструктури.	Перевага перед державою у розробці та впровадженні ключових цифрових технологій. Управління цифровою інфраструктурою в інших країнах.

Джерело: складено автором на основі [2]

Здійснений нами аналіз показує, що цифрові ТНК подекуди вже перевершують державу за рівнем технологічного розвитку та якістю надання послуг користувачам.

У підсумку слід зазначити, що високі темпи розвитку та розповсюдження цифрових технологій, як і будь-який складний процес, приносять із собою як великі можливості та різні блага, так загрози і негативні наслідки на глобальному рівні (зростання цифрової нерівності, захист конфіденційності та персональних даних, кібершпигунство і кібертероризм тощо). Відповіддю на вказані виклики може стати лише скоординована співпраця інститутів держави, бізнесу та громадянського суспільства на всіх рівнях взаємодії. Тому політичне керівництво певної країни, представники потужних цифрових ТНК, освіти та некомерційного сектора повинні сформулювати базові ідеї та цілі відповідної співпраці національної економіки з такими ТНК.

Література

1. Murphy A., Contreras I. The Global 2000 // Forbes. URL: <https://www.forbes.com/lists/global2000/?sh=37c9fed45ac0> (дата звернення 10.11.2024).
2. Busemeyer M., Thelen K. Institutional Sources of Business Power // World Politics. 2020. Vol. 72. Issue 3. P. 448-480.
3. Clerk United States House of Representatives. URL: [https://disclosurespreview.house.gov/?index=%22lobbying-disclosures%22&size=100&sort=\[{%22_score%22:true},{%22field%22:%22registrant.name%22,%22order%22:%22asc%22}\]](https://disclosurespreview.house.gov/?index=%22lobbying-disclosures%22&size=100&sort=[{%22_score%22:true},{%22field%22:%22registrant.name%22,%22order%22:%22asc%22}]) (дата звернення 10.11.2024).
4. Hempel J. What Happened to Facebook's Grand Plan to Wire the World? // The Wired. URL: <https://www.wired.com/story/what-happened-to-facebooks-grand-plan-to-wirethe-world/> (дата звернення 10.11.2024).
5. AWS. Amazon. Глобальна інфраструктура. URL: https://aws.amazon.com/ru/about-aws/global-infrastructure/regions_az/ (дата звернення 10.11.2024).

CONSEQUENCES OF THE INFLUENCE OF DIGITAL TNCs IN THE MODERN WORLD

Ihor Demkov

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Abstract. The spread of digital technologies in the everyday life of citizens has led to the growth of the power of TNCs specializing in the development and introduction of these products and services to the market – digital TNCs. The purpose of the study is to characterize digital MNCs as actors with business power and to analyze their influence in today's world. It was concluded that at the current stage, digital TNCs implement an instrumental-structural type of power, and also have the potential to implement institutional power, which involves the replacement of a number of functions of the state.

Keywords: TNC, power, digitization, digital technologies, digital economy, monopolization.

УДК 658.12

КЛЮЧОВІ ПРОБЛЕМИ ТА ВИКЛИКИ, З ЯКИМИ СТИКАЮТЬСЯ ПІДПРИЄМСТВА АПК УКРАЇНИ В УМОВАХ ЛОГІСТИЧНИХ ВИКЛИКІВ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Дмитро Дробот

*аспірант Факультету економіки та екології моря
Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,
м. Миколаїв, Україна
drobot.d.v@icloud.com*

Науковий керівник: Вячеслав Івата

*кандидат економічних наук, доцент,
в.о. декана Факультету економіки та екології моря
Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,
м. Миколаїв, Україна*

Анотація. Війна в Україні суттєво ускладнила функціонування агропромислового комплексу. Дослідження аналізує ключові проблеми, пов'язані з логістичними викликами та економічною невизначеністю, з якими стикаються аграрні підприємства. Блокада портів, пошкоджена інфраструктура, зростання витрат і нестабільність ринків створюють значні перешкоди для розвитку галузі.

Ключові слова: міжнародні ринки, глобальна нестабільність, агропромисловий комплекс, економічна невизначеність, управління підприємством.

Агропромисловий комплекс (АПК) України є одним з ключових секторів економіки, що забезпечує продовольчу безпеку країни та значну частину експортних надходжень. Однак, війна в Україні призвела до безпрецедентних викликів для аграрного сектора, зокрема, пов'язаних з логістикою та економічною невизначеністю.

Логістичні виклики:

- Блокада морських портів: Російська агресія призвела до блокади українських портів, що унеможливило експорт зерна та іншої сільськогосподарської продукції традиційними маршрутами. Це змусило аграріїв шукати альтернативні шляхи, такі як залізничний та автомобільний транспорт, що призвело до збільшення витрат та часу на доставку.
- Пошкоджена інфраструктура: Військові дії призвели до руйнування доріг, мостів та складських приміщень, що ускладнює транспортування та зберігання продукції.
- Зростання транспортних витрат: Обмежений доступ до портів та пошкоджена інфраструктура призвели до зростання вартості логістичних послуг, що знижує конкурентоспроможність української аграрної продукції на світовому ринку.
- Нестача пального: Війна спричинила дефіцит пального, що ускладнює роботу сільськогосподарської техніки та транспортування продукції.

Економічна невизначеність має широкий зміст.

По-перше, це і волатильність валютного курсу: Нестабільність гривні створює труднощі для планування та прогнозування фінансових результатів діяльності підприємств.

По-друге, зростання цін на ресурси: На добрива, засоби захисту рослин та енергоносії значно зросли, що збільшує собівартість продукції.

По-третє, зниження купівельної спроможності: Війна призвела до падіння доходів населення, що негативно впливає на попит на сільськогосподарську продукцію.

А також обмежений доступ до фінансування: В умовах війни банки неохоче надають кредити аграрним підприємствам, що ускладнює їх діяльність.

Внаслідок цього логістичні виклики та економічна невизначеність призводять до зниження рентабельності аграрного виробництва, зменшення обсягів експорту та інвестиційної привабливості галузі. Війна знищила п'ятирічні інвестиції в агросектор, що підкреслює серйозність проблеми.

Для подолання негативного впливу логістичних викликів та економічної невизначеності, підприємствам АПК необхідно адаптуватися до нових умов, оптимізувати логістичні процеси, диверсифікувати ринки збуту та шукати альтернативні джерела фінансування. Важливу роль у цьому процесі має відігравати державна підтримка, спрямована на стабілізацію економіки та створення сприятливих умов для розвитку аграрного сектора.

Література

1. Аграрний сектор України у 2023 році: складові стійкості, проблеми та перспективні завдання. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/ahrarynyy-sektor-ukrayiny-u-2023-rotsi-skladovi-stiykosti-problemy-ta>
2. Війна знищила п'ятирічні інвестиції в агросектор. Що далі? AgroPortal.ua. URL: <https://agroportal.ua/publishing/lichnyi-vzglyad/viyna-znishchila-p-yatirichni-investiciji-v-agrosector-shcho-dali>
3. Виклики 2023 для аграрної галузі: з яким досвідом АПК входить у новий рік. Mind.ua. URL: <https://mind.ua/openmind/20251582-vikliki-2023-dlya-agrarnoyi-galuzi-z-yakim-dosvidom-apk-vhodit-u-novij-rik>
4. The impact of war in Ukraine on global food security. EOS Data Analytics. URL: <https://eos.com/blog/the-impact-of-war-in-ukraine-on-global-food-security/>
5. Resilience and innovation: How Ukraine agricultural sector is improving logistics. Dentons. URL: <https://www.dentons.com/en/insights/articles/2024/december/18/resilience-and-innovation-how-ukraine-agricultural-sector-is-improving-logistics>
6. The War in Ukraine: Agricultural Trade and Risks to Global Food Security. Intereconomics. URL: <https://www.intereconomics.eu/contents/year/2022/number/3/article/the-war-in-ukraine-agricultural-trade-and-risks-to-global-food-security.html>

MAIN PROBLEMS AND CHALLENGES UKRAINIAN FARMS AND FOOD COMPANIES ARE FACING DUE TO TRANSPORTATION ISSUES AND A WEAK ECONOMY

Dmytro Drobot

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Abstract. The war in Ukraine has significantly complicated the functioning of the agro-industrial complex. The study analyzes the key problems associated with logistical challenges and economic uncertainty faced by agricultural enterprises. The blockade of ports, damaged infrastructure, rising costs, and market instability create significant obstacles to the development of the industry.

Keywords: international markets, global instability, agricultural sector, agribusiness, economic uncertainty, business management, attracting investments into Ukraine's agriculture.

УДК 316.472.47

РОЛЬ СОЦІАЛЬНИХ МЕДІА У ПРОСУВАННІ ВОЛОНТЕРСЬКИХ ІНІЦІАТИВ ТА ФОРМУВАННІ СПІЛЬНОТ

Ганна Єфімова

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економічної політики та безпеки
Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова
м. Миколаїв, Україна
hanna.yefimova@nuos.edu.ua*

Ксенія Пашенко

*здобувач вищої освіти
Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова
м. Миколаїв, Україна
pashchenko.kseniya@gmail.com*

Анотація. У статті аналізується роль соціальних медіа в підтримці волонтерських ініціатив і формуванні стійких спільнот. Розглядаються ключові функції цих платформ, такі як інформування, координація, забезпечення прозорості та формування емоційного зв'язку. На основі прикладів глобальних і локальних ініціатив досліджується вплив соціальних мереж на залучення волонтерів і створення довготривалих зв'язків у кризових умовах. Визначено технологічні, соціальні та контентні чинники, що впливають на ефективність комунікації. Запропоновано рекомендації щодо вдосконалення цифрових стратегій у волонтерстві.

Ключові слова: соціальні медіа, волонтерство, прозорість, формування спільнот, United24, глобальні ініціативи, координація дій, емоційний зв'язок.

Соціальні медіа відіграють вирішальну роль у сучасному волонтерстві, забезпечуючи ефективні інструменти для залучення ресурсів, координації дій та створення стійких спільнот. Їхній вплив особливо помітний у кризових умовах, таких як війна в Україні, де волонтерські ініціативи відіграють ключову роль у підтримці громадян та реагуванні на нагальні виклики. Ці платформи дозволяють мобілізувати широкі маси, швидко поширювати інформацію та налагоджувати довготривалі соціальні зв'язки, що забезпечує ефективність волонтерських проєктів.

Метою цього дослідження є вивчення механізмів використання соціальних медіа для підвищення залученості волонтерів, забезпечення прозорості діяльності та формування довготривалих і згуртованих спільнот.

Соціальні медіа виконують декілька ключових функцій у волонтерстві. Однією з найважливіших є інформування, яке забезпечує швидке поширення новин, повідомлень про нагальні потреби та досягнення [1]. Наприклад, Facebook і X (Twitter) дозволяють оперативно передавати інформацію великим групам людей. Візуалізація, яка досягається через платформи Instagram і TikTok, сприяє формуванню емоційного зв'язку з аудиторією. Персоналізовані візуальні історії, такі як у проєкті «Bad Street Boys», допомагають залучати більше людей через впізнаваність і емоційну привабливість [2]. Координація дій здійснюється за допомогою Telegram-груп та інших месенджерів, які забезпечують зручність у логістичній організації волонтерських ініціатив. Прозорість, яка досягається через публікацію звітів та результатів діяльності на платформах YouTube та Facebook, сприяє підвищенню довіри до організацій [3]. Крім того, соціальні медіа сприяють глобалізації волонтерських проєктів, об'єднуючи людей з різних куточків світу для вирішення спільних викликів [4].

Ефективність використання соціальних медіа залежить від кількох чинників. Технологічні фактори, такі як швидкість передачі інформації та інтеграція платформ з іншими засобами комунікації, забезпечують оперативність. Контентні фактори включають якість, релевантність та емоційну привабливість матеріалів, що формують інтерес та мотивацію аудиторії. Аудиторні чинники визначаються охопленням цільових груп та рівнем їх залученості. Соціальні фактори, такі як довіра та почуття спільності, є ключовими для довготривалих ініціатив [5].

Прикладом успішного використання соціальних медіа є ініціатива United24, яка після обстрілу дитячої лікарні Охматдит організувала масштабний збір коштів через Telegram і Facebook, одночасно координуючи волонтерські зусилля. Ще одним прикладом є проєкт «Bad Street Boys», який через інтерактивний гумористичний контент створив емоційний зв'язок з аудиторією, стимулюючи її до активної участі у благодійних кампаніях.

Отже, соціальні медіа не лише забезпечують оперативну реакцію на кризові ситуації, але й сприяють створенню прозорих і довготривалих волонтерських ініціатив. У майбутньому дослідження мають зосередитись на вдосконаленні персоналізованих стратегій комунікації та аналізі довгострокового впливу соціальних медіа на волонтерські спільноти. Завдяки цьому платформи стануть ще потужнішими інструментами для реалізації соціальних проєктів, спрямованих на глобальні та локальні виклики.

Література

1. Рудик М. (2022) Нові ролі і функції соціальних медіа у волонтерській діяльності в період російсько-української війни з 24 лютого 2022 року. URL: <http://dx.doi.org/10.30970/vjo.2023.52-53.11739>
2. Онищенко О. С. (2013) Соціальні мережі як чинник розвитку громадянського суспільства / О. С. Онищенко, В. М. Горовий, В. Ф. Попик. НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ : НБУВ, 2013. 220 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0003166>
3. Бібіна В. Р. (2024) Рекламні комунікації волонтерських організацій України у військовий час. URL: <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/handle/12345/19310>
4. Tiberghien A. (2019) Les volontaires de gestion face à la professionnalisation du monde associatif. URL: <https://www.levolontariat.be/sites/default/files/2019-11/2013%20ANALYSE%20Engagement%20sans%20fronti%C3%A8re.pdf>
5. Панькова О. В. (2016) Розвиток волонтерської діяльності в Україні як прояв активізації соціальних ресурсів громадянського суспільства: специфіка, проблеми та перспективи. URL: https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2016/04/25-40__no-2__vol-57__2016__UKR.pdf

THE ROLE OF SOCIAL MEDIA IN PROMOTING VOLUNTEER INITIATIVES AND FORMING COMMUNITIES

Ganna Iefimova, Kseniia Pashchenko

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Abstract. The article analyzes the role of social media in supporting volunteer initiatives and forming sustainable communities. The key functions of these platforms are considered, such as informing, coordinating, ensuring transparency, and forming an emotional connection. Based on examples of global and local initiatives, the impact of social networks on attracting volunteers and creating long-term connections in crisis conditions is studied. Technological, social, and content factors that affect the effectiveness of communication are identified. Recommendations are offered for improving digital strategies in volunteering.

Keywords: social media, volunteering, transparency, community formation, United24, global initiatives, coordination of actions, emotional connection.

УДК 351:004

ЦИФРОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ЧЕРЕЗ ДЕЦЕНТРАЛІЗОВАНІ ТЕХНОЛОГІЇ: ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Артем Івашенко

аспірант

Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,

м. Миколаїв, Україна

artem18ivaschenko@gmail.com

Науковий керівник: Ганна Єфімова

доктор економічних наук, професор,

завідувач кафедри економічної політики та безпеки

Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,

м. Миколаїв, Україна

Анотація. У дослідженні розглядається потенціал впровадження децентралізованих технологій, таких як блокчейн та Web 3.0, для цифрової трансформації бізнес-процесів в Україні. Зміна економічної парадигми через технологічні інновації може стати рушійною силою розвитку малого та середнього бізнесу, підвищення прозорості державного управління та залучення іноземних інвестицій. Основними перевагами децентралізації є зниження транзакційних витрат, автоматизація процесів за допомогою смарт-контрактів, розширення доступу до фінансових інструментів та підвищення довіри до економічних інституцій. У роботі використано результати аналізу глобального досвіду, зокрема практик впровадження блокчейну в таких країнах, як Естонія та Швейцарія. Методологія включає кількісний аналіз статистичних даних та вивчення успішних кейсів у сфері децентралізованих технологій. Результати дослідження підтверджують, що інтеграція блокчейну у бізнес-процеси сприяє підвищенню продуктивності та конкурентоспроможності підприємств. Разом з тим виявлено виклики, які включають нормативно-правові бар'єри, необхідність технічної підтримки та недостатню обізнаність підприємців. У висновках надано рекомендації щодо впровадження децентралізованих технологій в Україні, акцентуючи увагу на створенні нормативно-правової бази, освітніх програмах та фінансуванні блокчейн-стартапів. Це сприятиме побудові прозорої, стійкої та інноваційної економіки країни.

Ключові слова: децентралізовані технології, Web 3.0, блокчейн, цифрова трансформація, смарт-контракти, ефективність бізнес-процесів, економіка України, прозорість, фінансова інклюзія, автоматизація, інноваційні рішення, конкурентоспроможність, регуляторна база, інтеграція технологій, децентралізація управління, цифрова інфраструктура, стійкий розвиток, довіра до інституцій, економічне зростання, цифрова трансформація (ЦТ), децентралізовані фінансові сервіси (DeFi).

Цифрова трансформація (ЦТ) означає всебічну інтеграцію цифрових технологій в усі аспекти бізнесу та життя людини, що виходить далеко за рамки простого оцифрування. Якщо оцифрування зосереджується на перетворенні аналогової інформації в цифрову форму, то ДТ наголошує на організаційних і бізнес-змінах, зумовлених цифровими інструментами. Вона розглядається як вирішальний фактор підвищення ефективності, адаптації до вимог ринку та створення конкурентних переваг. Успішна цифрова трансформація вимагає узгодження бізнес-стратегій з цифровими технологіями, створення стратегій, спеціально розроблених для трансформації, та переосмислення традиційних бізнес-моделей. Зокрема, компанії повинні розглядати цифрове охоплення та взаємодію, особливо через відкрите розповсюдження

контенту, як основний фактор трансформації. З огляду на ці характеристики, цифрові технології в Україні можна моделювати за прикладами країн з розвиненими цифровими екосистемами, таких як Швейцарія та Естонія, де міцний цифровий фундамент сприяв підвищенню ефективності державних послуг та бізнес-операцій. Орієнтуючись на найкращі світові практики та приймаючи адаптовані стратегії для місцевих галузей, український бізнес може отримати подібні переваги від трансформації.

Децентралізовані технології не лише трансформують бізнес-моделі, але й створюють нові можливості для взаємодії з клієнтами та стейкхолдерами. Ці технології уможливають автоматизацію та розширення існуючих моделей, а також сприяють появі абсолютно нових бізнес-підходів. За допомогою цифрових інструментів компанії можуть змінювати конфігурацію традиційних моделей, оптимізуючи їх для більшої ефективності та оперативності. Ці динамічні зміни дозволяють компаніям краще задовольняти потреби клієнтів і шукати нові джерела доходів на ринку, що стрімко розвивається.

Естонія стала цифровою державою завдяки впровадженню системи e-Residency та блокчейн-рішень для державного управління. Це дозволило громадянам і бізнесам використовувати електронні підписи для укладання контрактів, реєстрації компаній і податкової звітності. Результати включають значне зменшення адміністративних витрат, залучення стартапів і ефективне управління державними ресурсами.

Швейцарія активно використовує блокчейн у фінансовому секторі для управління фінансовими операціями, підтримки децентралізованих фінансових сервісів (DeFi) і смарт-контрактів. Ключовим фактором розвитку цих технологій є створення сприятливого регуляторного середовища, яке забезпечує правову визначеність і безпеку для інвесторів і бізнесів, що заохочує інновації та залучення нових компаній у фінансову екосистему країни.

Впровадження DeFi в Україні може стати значним кроком у розвитку фінансової інфраструктури, що базується на блокчейн-технологіях. Для ефективного використання DeFi необхідно створити регуляторне середовище, яке забезпечить юридичну легітимність та захист користувачів. Важливим аспектом є створення платформ для надання позик, проведення фінансових операцій без посередників, а також для автоматизації інвестиційних процесів через смарт-контракти. Це не тільки дозволить знизити витрати для бізнесу та громадян, а й сприятиме залученню міжнародних інвестицій завдяки прозорості та доступності таких фінансових послуг. Окрім того, децентралізація фінансових послуг через DeFi може забезпечити кращу доступність для населення з обмеженим доступом до традиційних фінансових установ, особливо в віддалених районах України.

Україна може розвинути нові можливості для економічного зростання та інклюзивності в фінансовому секторі. Одним із основних переваг буде доступ до фінансових послуг для тих, хто не має прямого доступу до традиційних банків, особливо у віддалених регіонах. Це дозволить людям отримувати кредити, проводити платежі, інвестувати та обмінювати валюту без необхідності звертатися до банківських установ.

У сфері державного управління застосування технологій DeFi може полегшити проведення транзакцій з публічними фондами та дати можливість здійснювати прозорі й ефективні закупівлі за допомогою смарт-контрактів. Технологія може значно зменшити корупційні ризики, автоматизуючи багато процесів та забезпечуючи прозорість усіх етапів транзакцій.

Крім того, потенціал DeFi для підтримки стартапів і підприємців у фінансовій сфері є дуже великим. Можливість використання цифрових активів та токенів як засобу залучення інвестицій, а також отримання кредитів без посередників, дозволить створити нові бізнес-моделі і знизити фінансові бар'єри для малого і середнього бізнесу.

Для того, щоб цей процес був успішно реалізований, Україні необхідно прийняти інноваційні закони, що сприятимуть розвитку цифрових валют і фінансових технологій, а також забезпечити правову основу для впровадження смарт-контрактів та інших елементів DeFi.

Відсутність узгодженої концепції є проблемою як для державного, так і для приватного секторів, оскільки вони потребують належних знань та інструментів для ефективної адаптації до радикальних змін у бізнес-середовищі. Розробляючи уніфіковане визначення ДТ, зацікавлені сторони зможуть краще орієнтуватися в цих змінах, мінімізуючи негативні наслідки. Хоча існуюча література пропонує багато тематичних досліджень галузей, які вже пройшли цифровізацію, таких як роздрібна торгівля та медіа. Застосування численних тематичних досліджень з перехресними порівняннями є ще одним потенційним напрямком для поглиблення вивчення організаційного цифрового розвитку. Оскільки цифровий ландшафт продовжує розвиватися, майбутні дослідження повинні бути зосереджені на управлінні витратами, пов'язаними з ДТ.

Отже, підсумовуючи все вище зазначене, Україна активно впроваджує технології децентралізованих фінансів (DeFi) та криптовалют, займаючи лідируючі позиції у світі завдяки прогресивним урядовим ініціативам та сприятливій регуляторній базі. Цифрова трансформація в Україні розвивається завдяки прогресивним урядовим ініціативам і впровадженню децентралізованих фінансових технологій (DeFi). Створення правової бази для віртуальних активів у 2022 році сприяло розвитку криптобізнесу та нових фінансових моделей. Вивчаючи досвід таких країн, як Естонія та Швейцарія, Україна може інтегрувати DeFi для зниження витрат, залучення інвестицій та поліпшення доступу до фінансових послуг, особливо у віддалених регіонах. Для цього необхідно ухвалити інноваційні закони та створити платформу для надання фінансових послуг без посередників. Ці кроки допоможуть Україні впровадити інноваційні моделі та наблизити країну до європейських стандартів економічного розвитку.

Література

1. Digital Transformation: An Overview of the Current State of the Art of Research by Sascha Kraus and colleagues provides a comprehensive review of the existing literature on Digital Transformation (DT).
2. Web3: Exploring Decentralized Technologies and Applications for the Future of Empowerment and Ownership
3. Web3: A Decentralized Societal Infrastructure for Identity, Trust, Money, and Data

DIGITAL TRANSFORMATION OF BUSINESS PROCESSES THROUGH DECENTRALIZED TECHNOLOGIES: PROSPECTS FOR THE UKRAINIAN ECONOMY

Artem Ivashchenko

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Abstract. The study examines the potential of introducing decentralized technologies such as blockchain and Web 3.0 for the digital transformation of business processes in Ukraine. Changing the economic paradigm through technological innovations can become a driving force for the development of small and medium-sized businesses, increasing the transparency of public administration and attracting foreign investment. The main benefits of decentralization are reduced transaction costs, process automation through smart contracts, increased access to financial instruments, and increased trust in economic institutions. The paper uses the results of an analysis of global experience, in particular, blockchain implementation practices in countries such as Estonia and Switzerland. The methodology includes quantitative analysis of statistical data and the study of successful cases in the field of decentralized technologies. The results of the study confirm that the integration of blockchain into business processes helps to increase the productivity and competitiveness of enterprises. At the same time, challenges have been identified, including regulatory barriers, the need for technical support, and the lack of awareness among entrepreneurs. The conclusions provide recommendations for the introduction of decentralized technologies in Ukraine, focusing on the creation of a regulatory framework, educational programs, and financing

of blockchain startups. This will contribute to building a transparent, sustainable, and innovative economy.

Keywords: decentralized technologies, Web 3.0, blockchain, digital transformation, smart contracts, business process efficiency, Ukrainian economy, transparency, financial inclusion, automation, innovative solutions, competitiveness, regulatory framework, technology integration, decentralization of governance, digital infrastructure, sustainable development, trust in institutions, economic growth, digital transformation (DT), decentralized financial services (DeFi).

УДК 336.71:338.28

РОЛЬ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СУЧАСНІЙ СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Ілона Стрельцова

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,
м. Миколаїв, Україна
sinelnikovo789@gmail.com*

Науковий керівник: Лариса Вдовиченко

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економічної політики та безпеки
Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,
м. Миколаїв, Україна*

Анотація. Фінансові технології (FinTech) стали ключовим фактором трансформації сучасної світової економіки, зміцнюючи ефективність, доступність та інноваційність фінансових послуг. Завдяки новим цифровим інструментам та платформам, які охоплюють мобільні платежі, блокчейн, краудфандинг та інші, FinTech сприяє глобалізації ринків, підвищує фінансову інклюзію та стимулює конкуренцію серед фінансових установ. У роботі розглядаються основні напрямки розвитку FinTech, їх впливу на економічний розвиток, а також виклики й ризики, що постають перед економіками країн в умовах швидкої діджиталізації.

Ключові слова: FinTech, світова економіка, блокчейн, мобільні платежі, фінансова інклюзія, діджиталізація, економічний розвиток, інновації.

Фінансові технології (FinTech) є важливим каталізатором змін у сучасній економіці. Від мобільних платежів до блокчейну – інновації FinTech допомагають демократизувати фінансові послуги, підвищують їх доступність і відкривають нові можливості для бізнесу, споживачів та інвесторів. Розвиток FinTech прискорила світова фінансова криза і потреба у прозорості, безпеці та ефективності фінансових транзакцій.

Тому, метою роботи є дослідження ролі FinTech у світовій економіці, оцінка їхнього впливу на фінансову інклюзію та стабільність, а також вирішення ключових проблем, з якими стикається світова економіка в процесі діджиталізації.

Для визначення ролі FinTech у світовій економіці розглянемо питання щодо еволюції та розвитку фінансових технологій. FinTech пережила кілька етапів розвитку, починаючи з автоматизації банківських процесів до сучасних рішень, таких як мобільні платежі та криптовалюти. Після кризи 2008 року, коли виникла необхідність покращити контроль та прозорість фінансових систем, FinTech почала швидко розвиватися. Зокрема, PayPal, Square і Stripe відкрили шлях для розвитку мобільних платіжних систем, дозволяючи малому та

середньому бізнесу приймати платежі без необхідності звертатися до банківських посередників [1, с. 15–18]. Приклад: PayPal – одна з перших платформ, яка зробила глобальні транзакції доступними для всіх, пропонуючи більш дешевий та зручний спосіб здійснення платежів, що скоротило витрати і полегшило інтеграцію міжнародних ринків.

FinTech суттєво знизили бар'єри для доступу до фінансових послуг. Завдяки мобільним платформам та інтернет-додаткам, мільйони людей у країнах, що розвиваються, отримали доступ до базових фінансових інструментів. Приклад: M-Pesa – одна з найбільших мобільних платіжних платформ у Кенії, яка дозволила користувачам без банківських рахунків здійснювати платежі та перекази, сприяючи економічному зростанню та підвищуючи якість життя мільйонів людей [2, с. 16–18].

Аналітика показує, що мобільні платежі суттєво знижують витрати на транзакції і роблять послуги більш доступними. Наприклад, у країнах Азії та Африки такі платформи як Alipay, WeChat Pay, і Paga суттєво знизили відсоток населення без доступу до фінансових послуг.

Роль блокчейну та криптовалют у фінансовому секторі також не можливо оцінити. Блокчейн, що є основою криптовалют, сприяє прозорості, незмінності та безпеці даних. Це дозволяє уникнути посередників, знижуючи вартість операцій та ризики шахрайства. Приклад: Біткоїн як перша криптовалюта, продемонстрував, як децентралізовані системи можуть функціонувати без участі банків [3, с. 5]. Тим не менше, високі коливання курсу та нерегульованість викликають питання щодо стабільності криптовалют, що становить ризик для інвесторів.

Аналітика вказує, що блокчейн до того ж впливає на логістику та торгівлю. В економіках, де прозорість є ключовою вимогою (наприклад, ланцюги поставок), блокчейн дозволяє уникнути підробок і відстежувати етапи виробництва товару.

Разом з цим діджиталізація фінансових послуг викликає і певні ризики. Використання великих даних (big data) та штучного інтелекту (AI) дозволяє швидше та точніше оцінювати кредитоспроможність клієнтів, пропонувати персоналізовані послуги, автоматизувати процеси. Проте це створює ризики, зокрема ті, які пов'язані з безпекою та захистом даних. Приклад: Робот-радики, наприклад, Betterment та Wealthfront, використовують AI для автоматичного управління інвестиціями, що робить послугу доступнішою [4, с. 10]. Але при цьому зростає ризик шахрайства та витоку конфіденційних даних. Зловживання даними та несанкціонований доступ можуть призвести до значних економічних втрат.

Це ставить нові виклики перед регуляторами, які мають забезпечити безпеку і конфіденційність користувачів у цифрових платформах.

Отже, зростання FinTech потребує координації між міжнародними регуляторами для забезпечення стабільності та безпеки фінансових систем. Уряди багатьох країн, включаючи ЄС та США, вже розробляють нормативні акти для регулювання FinTech ринку, що сприятиме зростанню довіри споживачів. Приклад: Європейська платіжна директива PSD2 дозволяє третім сторонам надавати фінансові послуги клієнтам банків, що стимулює розвиток конкуренції і покращує умови для споживачів, проте вимагає посиленого контролю за захистом даних [5, с. 19].

Зростання FinTech також зумовлює значні інвестиції у дослідження та інновації, створюючи умови для подальшого розвитку цифрової економіки та посилення глобальних зв'язків між ринками.

Отже, фінансові технології відіграють важливу роль у сучасній світовій економіці, відкриваючи нові можливості для бізнесу, фінансових інститутів та споживачів. Вони сприяють економічній інклюзії, підвищують ефективність фінансових послуг та стимулюють розвиток глобальних ринків. Однак, зростання FinTech супроводжується ризиками для конфіденційності, безпеки даних та стабільності фінансових систем. Подальший розвиток FinTech буде залежати від ефективного регулювання та міжнародної координації. Саме збалансоване управління ризиками дозволить розкрити потенціал FinTech для досягнення стійкого економічного зростання.

Література

1. Arner D.W., Barberis J.N., Buckley R.P. The Evolution of Fintech: A New Post-Crisis Paradigm? Georgetown Journal of International Law, 2020.
2. Philippon, T. The FinTech Opportunity. National Bureau of Economic Research Working Paper, 2019.
3. Zabolokina L., Dolata M., Schwabe G. FinTech – What’s in a Name? Digital Finance, 2019.
4. Schindler J.W. FinTech and Financial Innovation: Drivers and Depth. Federal Reserve Discussion Paper, 2021.
5. Gomber P., Koch J.-A., Siering M. Digital Finance and FinTech: Current Research and Future Research Directions. Journal of Business Economics, 2021.

THE ROLE OF FINANCIAL TECHNOLOGIES IN THE MODERN WORLD ECONOMY

Ilena Streltsova

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Abstract. Financial technologies (FinTech) have become a key factor in the transformation of the modern world economy, strengthening the efficiency, accessibility and innovativeness of financial services. Thanks to new digital tools and platforms that encompass mobile payments, blockchain, crowdfunding, and others, FinTech contributes to the globalization of markets, increases financial inclusion, and stimulates competition among financial institutions. The work examines the main directions of FinTech development, their impact on economic development, as well as challenges and risks facing the economies of countries in the conditions of rapid digitalization.

Keywords: FinTech, world economy, blockchain, mobile payments, financial inclusion, digitalization, economic development, innovation.

СЕКЦІЯ 3

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА В ЕПОХУ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ: УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ТА КІБЕРБЕЗПЕКА

УДК 330.34

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ У СФЕРІ КІБЕРБЕЗПЕКИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ

Олександр Кузьменко

магістрант

Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,

м. Миколаїв, Україна

kuzmenko.alexandrr@gmail.com

Abstract. У доповіді висвітлено роль кібербезпеки у забезпеченні стабільності державних інституцій, бізнесу та критичної інфраструктури, зокрема в умовах сучасних кіберзагроз, викликаних розвитком цифрових технологій та агресією інших країн. Окремо розглянуто вплив кібератак на економічну стабільність, фінансовий сектор і довіру до інституцій. Акцент зроблено на міжнародному співробітництві України з ЄС, НАТО, США, Великобританією, Ізраїлем та Японією, а також впровадженні національної стратегії кібербезпеки. Аналізуються заходи зі створення безпечного кіберпростору, що сприяє довгостроковій економічній стійкості.

Ключові слова: кібербезпека, міжнародне співробітництво, фінансова система, кіберзагрози, цифровізація, кіберзахист.

Кібербезпека є однією з найважливіших складових стабільного функціонування сучасних фінансових систем. У контексті зростання глобальних кіберзагроз та активної цифровізації фінансових послуг, захист критичної інфраструктури набуває вирішального значення. Для України, яка стикається з постійними кіберзагрозами, викликаними як внутрішніми, так і зовнішніми факторами, забезпечення кібербезпеки стало одним із ключових пріоритетів. Це питання особливо актуальне в умовах війни, коли атаки на фінансовий сектор можуть підірвати економічну стабільність, знизити довіру громадян та інвесторів і створити додаткові виклики для функціонування економіки.

Ціллю дослідження є аналіз кіберзагроз для фінансового сектора України та оцінка їхнього впливу на економічну стабільність. Дослідження зосереджено на ролі міжнародного співробітництва з ЄС, НАТО, США та іншими партнерами у посиленні кібербезпеки. Також вивчається впровадження сучасних технологій кіберзахисту та адаптація національного законодавства до міжнародних стандартів. На основі результатів формулюються рекомендації для підвищення рівня захисту критичної інфраструктури та покращення міжнародної взаємодії.

Україна за останні роки зіткнулася зі значним зростанням кількості кібератак, спрямованих на банківську систему, платіжні сервіси та фондовий ринок. Окрім загроз фінансовим установам, атаки також спрямовані на дестабілізацію економічної ситуації в країні, створюючи серйозні ризики для макроекономічної стабільності. Витрати на подолання наслідків кібератак зростають, що призводить до додаткового фінансового навантаження на державу. Наприклад, у 2022 році кількість кібератак на банківські системи України зросла на 30 %, що спричинило мільйонні збитки як для окремих установ, так і для економіки загалом [1, с. 40].

Одним із головних викликів для України є недостатня стійкість фінансової системи до складних кібератак. Це пов'язано із застарілими технологіями захисту, недостатнім фінансуванням

кібербезпеки та нестачею кваліфікованих кадрів. У відповідь на ці виклики Україна активізувала міжнародну співпрацю, яка стала важливим інструментом для покращення ситуації.

Міжнародна взаємодія розпочалася з приєднання до Будапештської конвенції з кіберзлочинності. Ця угода забезпечує гармонізацію законодавства та ефективну взаємодію між країнами у протидії кіберзлочинам. Завдяки участі в конвенції, Україна змогла побудувати механізми для обміну інформацією з міжнародними партнерами, що дозволяє швидше реагувати на загрози [1, с. 45].

Співпраця з НАТО значно підсилила здатність України захищати свою критичну інфраструктуру. У рамках програми «Cyber Security Trust Fund» було створено навчальні програми для держслужбовців, які моделюють сценарії реагування на складні атаки, спрямовані на фінансовий сектор. Це сприяло покращенню оперативності реагування на інциденти та дозволило створити ефективну платформу для обміну даними у режимі реального часу [2, с. 25].

Особливої уваги заслуговує стратегічне партнерство з Європейським Союзом. Програма CyberEast забезпечила фінансування на модернізацію систем моніторингу та впровадження технологій раннього виявлення загроз. Крім того, інтеграція до європейської мережі CERT забезпечила доступ до бази даних про сучасні загрози, що дозволяє швидко реагувати на нові виклики [3, с. 40]. Важливо зазначити, що адаптація європейських стандартів, таких як GDPR, підвищила рівень захисту персональних даних у фінансових установах.

США та Ізраїль стали ключовими партнерами у технологічній підтримці. США надали Україні інструменти для аналізу транзакцій у режимі реального часу, що дозволяє ідентифікувати фінансові шахрайства та мінімізувати витрати на їх ліквідацію. Ізраїль, як лідер у сфері кібербезпеки, допомагає впроваджувати рішення на основі штучного інтелекту, які дозволяють автоматизувати процеси кіберзахисту, скорочуючи час реагування на інциденти [2, с. 30].

Законодавча база є ще одним важливим елементом кібербезпеки України. Закон «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» та впроваджена у 2021 році Стратегія кібербезпеки визначають фінансові установи як об'єкти критичної інфраструктури [4]. Це дозволило мобілізувати зусилля держави для посилення захисту банківського сектора. Крім того, гармонізація законодавства з міжнародними стандартами сприяє створенню сприятливого клімату для міжнародних інвесторів [1, с. 50].

Міжнародне співробітництво стало ключовим фактором для забезпечення фінансової стабільності України в умовах постійних кіберзагроз. Завдяки активній взаємодії з ЄС, НАТО, США, Ізраїлем та іншими партнерами, Україна змогла створити ефективну систему моніторингу та реагування на загрози, модернізувати фінансову інфраструктуру та адаптувати законодавство до міжнародних стандартів. Ці зусилля дозволили не лише посилити кіберзахист, але й знизити негативний вплив кібератак на економіку країни. Подальший успіх залежатиме від інвестицій у модернізацію кіберінфраструктури, розвитку технологій штучного інтелекту та активної участі у міжнародних ініціативах.

Література

1. Поляков О. Активізація міжнародної співпраці у сфері забезпечення кібербезпеки: шляхи вдосконалення в реаліях сьогодення. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2021. № 2. С. 40–52. DOI: 10.37750/2616-6798.2021.2(37).238348.
2. Комарова Л., Ткаченко О. Напрями і перспективи взаємодії Служби безпеки України з країнами-членами ГУАМ у сфері забезпечення кібербезпеки та протидії кіберзагрозам. *Державна служба України*. 2021. № 3. С. 25–40. DOI: 10.51369/2707-7276-2021-(1-3)-6.
3. Свінцицький А. Система кібербезпеки в Україні: особливості і перспективи міжнародного співробітництва. *Revista Cientifica*. 2022. № 2. С. 35–50. DOI: 10.21830/19006586.903.
4. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України : Закон України від 05.10.2017 № 2163-VIII : станом на 28 черв. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text> (дата звернення: 30.11.2024).

INTERNATIONAL COOPERATION OF UKRAINE IN THE FIELD OF CYBERSECURITY TO ENSURE FINANCIAL STABILITY

Oleksandr Kuzmenko

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Abstract. The report highlights the role of cybersecurity in ensuring the stability of state institutions, businesses, and critical infrastructure, particularly in the context of modern cyber threats caused by the development of digital technologies and aggression by other countries. The impact of cyberattacks on economic stability, the financial sector, and trust in institutions is also discussed. The emphasis is placed on Ukraine's international cooperation with the EU, NATO, the US, the UK, Israel and Japan, as well as the implementation of the national cybersecurity strategy. Measures to create a secure cyberspace that contributes to long-term economic sustainability are analyzed.

Keywords: cybersecurity, international cooperation, financial system, cyber threats, digitalization, cyber defense.

УДК 332.1 004.7

ЗАХИСТ ФІНАНСОВИХ ДАНИХ У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ: ВИКЛИКИ ТА РІШЕННЯ

Марія Павлова

аспірантка кафедри економічної політики та безпеки

Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,

м. Миколаїв, Україна

mariia.pavlova@nuos.edu.ua

Анотація. Захист фінансових даних в умовах розвитку електронного урядування є одним з ключових завдань для забезпечення сталого розвитку територіальних громад. Ця робота зосереджена на аналізі сучасного стану захисту фінансових даних у територіальних громадах України, ідентифікації основних загроз та розробці пропозицій щодо підвищення рівня кібербезпеки.

Ключові слова: територіальні громади, кібербезпека, кіберзахист, цифровізація.

У сучасному світі, де цифрові технології проникають у всі сфери життя, питання захисту даних набуває особливої актуальності. Особливо гостро ця проблема стоїть перед органами місцевого самоврядування, які відповідальні за управління фінансовими ресурсами територіальних громад. З одного боку, цифровізація процесів забезпечує прозорість і ефективність управління, з іншого – створює нові ризики для кібербезпеки.

Питання кібербезпеки набуває все більшої актуальності в контексті цифрової трансформації та зростання кількості кібератак. Територіальні громади України, як невід'ємна частина єдиного інформаційного простору, також відчувають на собі цей тиск. Аналіз сучасного стану кібербезпеки в регіонах є необхідним для розробки ефективних стратегій захисту критичної інфраструктури та інформаційних ресурсів.

Огляд законодавчої бази кібербезпеки виявив системні прогалини у регулюванні правовідносин у сфері кібербезпеки та кіберзахисту. Україна суттєво просунулась у розбудові складових кібербезпеки, передбачених чинним законодавством України, але все ще не виконаними залишаються дві ключові системні роботи – розробка, прийняття й імплементація двох великих пакетів проєктів законів, що регулюватимуть питання [1]:

- визначення критичної інфраструктури та організації її захисту;
- кібербезпеки, які у попередньому огляді 2019 року одержали назву «всеосяжні».

Закони України та інші нормативно-правові акти, що визначають процедури та порядок державного регулювання у вищезгаданих сферах, навіть не беручи до уваги строки їх застосування, нагально потребують удосконалення з метою актуалізації положень задля досягнення більш тісної співпраці та взаємодії із ЄС та НАТО. У тому числі в частині запровадження правового регулювання захисту об'єктів критичної інфраструктури – розробки повноцінного базового закону, встановлення державної політики (нормативного регулювання, запровадження організаційних, економічних та фінансових заходів). Нині в Україні жоден з центральних органів виконавчої влади не наділений повноваженнями щодо координації діяльності кібербезпеки в інших сферах, крім сфери безпеки та оборони. Ця функція покладена на Раду національної безпеки та оборони – координаційний орган з питань національної безпеки та оборони при Президентові України відповідно до статті 107 Конституції України [2].

Можна припустити, що основними загрозами для фінансових даних в територіальних громадах України є:

1. Кібератаки:
 - фішинг: розсилання шахрайських повідомлень з метою отримання доступу до облікових даних.
 - віруси та шкідливе програмне забезпечення: проникнення в систему з метою викрадення даних, блокування роботи системи або її руйнування.
 - DoS-атаки: спроби зробити сайт або сервер недоступним шляхом перевантаження його запитами.
 - внутрішні загрози: дії зловмисників з числа співробітників, які мають доступ до фінансових даних.
2. Технічні збої:
 - відмова обладнання: пошкодження серверів, мережевого обладнання або інших компонентів ІТ-інфраструктури.
 - помилки програмного забезпечення: збої в роботі програмного забезпечення, які можуть призвести до втрати даних або несанкціонованого доступу.
 - природні явища: пожежі, повені, землетруси та інші природні катаклізми можуть призвести до втрати даних та виходу з ладу обладнання.
3. Людський фактор:
 - недбалість співробітників: недотримання правил безпеки, використання слабких паролів, відкриття підозрілих посилань.
 - відсутність належної підготовки: недостатня обізнаність співробітників про загрози кібербезпеки та методи їх запобігання.
4. Зміни в законодавстві та регулювання:
 - нові вимоги до захисту даних: зміни в законодавстві можуть призвести до необхідності додаткових інвестицій у системи безпеки.

Сучасний стан кібербезпеки в регіонах сильно варіюється в залежності від регіону, галузі та розміру підприємства, деякі регіони розробляють власні програми з кібербезпеки та впроваджують сучасні технології захисту інформації, активно співпрацюють з державними органами в галузі кібербезпеки, зокрема з Держспецзв'язком, а також беруть участь у міжнародних проєктах з кібербезпеки.

Фінансові дані територіальних громад є вкрай цінним активом, який приваблює зловмисників. Їх викрадення, модифікація або знищення може призвести до значних фінансових втрат, порушення нормального функціонування громади та підриву довіри громадян.

Наслідки кібератак для громад можуть бути різними, від репутаційних втрат та підриву довіри громадян до фінансових втрат. Забезпечення кібербезпеки є складним і багатогранним завданням, яке вимагає комплексного підходу. Тільки за умови постійного моніторингу та вдосконалення систем захисту можна забезпечити надійний захист фінансових даних

територіальних громад. Оскільки фінансові дані ТГ є вкрай чутливими, необхідно вжити комплекс заходів для забезпечення їхньої безпеки. Ось кілька пропозицій:

1. Технічні заходи:

- оновлення програмного забезпечення: регулярно оновлювати операційні системи, антивірусні програми та інше програмне забезпечення для усунення вразливостей;
- сильні паролі: впровадити політику використання складних і унікальних паролів для кожного облікового запису;
- двофакторна автентифікація: використовувати додатковий метод автентифікації, наприклад, за допомогою SMS або мобільного додатку;
- шифрування даних: забезпечити шифрування даних як під час передачі, так і під час зберігання;
- системи виявлення вторгнень: встановити системи, які можуть виявляти підозрілу активність у мережі;
- резервне копіювання даних: регулярно створювати резервні копії важливих даних та зберігати їх у безпечному місці;
- сегментація мережі: розділити мережу на кілька сегментів для обмеження поширення зловмисного програмного забезпечення.

2. Організаційні заходи:

- політика безпеки: розробити та впровадити політику безпеки, яка визначає правила поведінки співробітників в інформаційній системі;
- навчання персоналу: проводити регулярні тренінги для співробітників з питань кібербезпеки, щоб підвищити їхню обізнаність про загрози та способи захисту від них;
- аудит безпеки: проводити регулярні аудити безпеки для виявлення вразливостей та оцінки ефективності заходів захисту;
- співпраця з постачальниками IT-послуг: обирати надійних постачальників IT-послуг і регулярно перевіряти їхню кваліфікацію;
- страхування від кіберризиків: розглянути можливість страхування від кіберризиків для мінімізації фінансових втрат у разі інциденту.

3. Законодавчі заходи:

- дотримання законодавства: забезпечити дотримання всіх чинних законів та нормативних актів у сфері кібербезпеки;
- співпраця з державними органами: співпрацювати з державними органами, відповідальними за кібербезпеку, для отримання консультацій та підтримки.

4. Співпраця з громадою:

- інформування громадян: проводити інформаційні кампанії серед населення щодо кібербезпеки, щоб підвищити їхню обізнаність про загрози та способи захисту;
- залучення громадян до процесу прийняття рішень: залучати громадян до обговорення питань кібербезпеки та розробки стратегій захисту.

Приклади конкретних заходів для територіальних громад: створення служби кібербезпеки (для координації зусиль із забезпечення кібербезпеки в ТГ); впровадження системи електронного документообігу (для зменшення кількості паперових документів та підвищення безпеки обробки інформації); використання хмарних технологій (для зберігання резервних копій та забезпечення доступу до даних з будь-якого пристрою); створення кібербезпекового центру (для надання консультацій та допомоги органам місцевого самоврядування в питаннях кібербезпеки). Реалізація цих заходів дозволить значно підвищити рівень кібербезпеки в ТГ і захистити фінансові дані від несанкціонованого доступу.

Література

1. Правова база української кібербезпеки: загальний огляд і аналіз. Міжнародна фундація виборчих систем в Україні, 2019 URL: <https://ifesukraine.org/wp-content/uploads/2019/10/>

IFES-Ukraine-Ukrainian-Cybersecurity-LegalFramework-Overview-and-Analysis-2019-10-07-Ukr.pdf

2. Правова база української кібербезпеки: загальний огляд і аналіз. Друге видання. Міжнародна фундація виборчих систем, 2021. URL: <https://ifesukraine.org/wp-content/uploads/2021/04/IFES-Ukraine-Cybersecurity-Legal-Framework-Overview-2020-v2-2021-04-01-Ukr.pdf>
3. Дія. Аналіз та візуалізація даних. Навчальна програма з аналізу та візуалізації відкритих даних. URL: <https://visualization.data.gov.ua/>
4. Львівська міська рада (2023, 13 червня). Нові статистичні показники та «Інтегрована концепція розвитку: Львів 2030» – оновлений портал відкритих даних. URL: <https://cityadm.lviv.ua/news/city/lviv-changes/297007-novi-statystychni-pokaznyky-ta-intehrovanakontseptsii-rozvytku-lviv-2030-onovleniyi-portal-vidkrytykh-danykh>
5. Маркетплейс цифрових продуктів та рішень для громад. Дія. Цифрова громада. URL: <https://market.hromada.gov.ua/>

PROTECTION OF FINANCIAL DATA IN TERRITORIAL COMMUNITIES: CHALLENGES AND SOLUTIONS

Maria Pavlova

Admiral Makarov National Shipbuilding University

Abstract. The protection of financial data in the context of the development of electronic governance is one of the key tasks for ensuring the sustainable development of territorial communities. This work is focused on the analysis of the current state of financial data protection in the territorial communities of Ukraine, the identification of the main threats and the development of proposals for improving the level of cyber security.

Keywords: territorial communities, cyber security, cyber protection, digitalization.

УДК 336.71

ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА ФІНАНСОВИЙ СТАН БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ УКРАЇНИ

Наталія Приходько

кандидат економічних наук,

доцент кафедри фінансів

Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,

м. Миколаїв, Україна

natalia.prykhodko@nuos.edu.ua

Денис Щербина

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти

Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,

м. Миколаїв, Україна

denisscherbyna@gmail.com

Анотація. Розкрито значення цифровізації для банківських установ України. Визначені основні напрями впливу цифровізації на фінансовий стан банків. Наданий перелік основних фінансових показників діяльності банків, на які цифровізація має найбільший вплив.

Ключові слова: цифровізація, банківський сектор, інновації, фінансові показники, фінансовий стан банків.

Цифровізація має стратегічне значення для банків України, оскільки вона визначає конкурентоспроможність, ефективність та адаптацію банківського сектора до сучасних умов. Вона трансформує традиційні банківські процеси, впроваджуючи інноваційні технології, які впливають на ефективність, прибутковість та взаємодію з клієнтами.

Завдяки цифровим платформам банківські послуги стали доступними в будь-якому місці, де є інтернет. Це дозволяє обслуговувати клієнтів у віддалених регіонах, знижуючи залежність від фізичних відділень.

Цифрові сервіси залучають більше клієнтів до використання банківських продуктів. Цифрові канали обслуговування, такі як мобільні додатки (наприклад, «Приват24», «Monobank») та інтернет-банкінг, роблять банківські послуги доступними у віддалених регіонах та для менш захищених верств населення. Це призводить до зростання кількості клієнтів банків. Так, Monobank залучив понад 8,9 млн користувачів на кінець листопада 2024 року [1].

Впровадження цифрових технологій зменшує витрати на обслуговування клієнтів, скорочує час на проведення транзакцій. Автоматизація рутинних операцій скорочує час обробки транзакцій, зменшує потребу у фізичних відділеннях та знижує операційні витрати банків. Завдяки цьому банки можуть скоротити кількість фізичних відділень, розвиваючи мобільні і онлайн-платформи.

Використання штучного інтелекту і Big Data дозволяє ефективніше управляти кредитними ризиками, персоналізувати пропозиції клієнтам та підвищувати точність фінансових прогнозів.

Діджиталізація дозволяє банкам розширювати спектр послуг (онлайн-кредити, цифрові картки, платформи для інвестування), що призводить до зростання таких фінансових показників як прибуток, дохідність. У 2023 році ПриватБанк отримав рекордний прибуток завдяки збільшенню доходів від цифрових послуг.

Цифрові платформи забезпечують 24/7 доступ до банківських продуктів, що значно підвищує рівень задоволеності клієнтів. Інтеграція з сервісами електронної комерції та платіжними системами спрощує здійснення операцій.

Успішні цифрові проекти, такі як Monobank, підвищують конкурентоспроможність українських банків на міжнародному ринку.

Банки з потужними цифровими платформами можуть швидше реагувати на ринкові зміни, що забезпечує їм стабільність.

Саме цифрові технології допомогли банкам залишатися функціональними під час пандемії COVID-19 і війни, забезпечуючи безперебійність платежів та дистанційне обслуговування клієнтів.

Отже, цифровізація суттєво впливає на фінансовий стан банків України, на ключові фінансові показники діяльності банків. Розглянемо основні фінансові показники, на які цифровізація банківських установ має найбільший вплив:

1. Чистий прибуток (Net Profit) збільшується в результаті зростання доходів і зниження витрат.

Зростання доходів відбувається в результаті впровадження цифрових продуктів і послуг, таких як мобільні додатки, електронні гаманці, онлайн-інвестиції, які створюють нові джерела доходів.

2. Чистий процентний дохід (Net Interest Income)

Цифрові технології, такі як аналіз великих даних (Big Data) та штучний інтелект, покращують оцінку кредитних ризиків, що дозволяє банкам ефективніше управляти кредитними портфелями і збільшувати процентні доходи. Спрощення процесу кредитування через онлайн-платформи стимулює зростання обсягу наданих кредитів і збільшення процентних доходів.

3. Чистий комісійний дохід (Net Fee and Commission Income).

Використання цифрових каналів, таких як мобільний банкінг, онлайн-перекази та безконтактні платежі, збільшує комісійні доходи.

4. Операційні витрати (Operating Expenses).

Впровадження цифрових платформ та автоматизація процесів, таких як обробка платежів, кредитування та управління рахунками, знижують витрати на персонал і утримання філій, відділень. Закриття відділень суттєво зменшує витрати на оренду та утримання приміщень.

Але в короткостроковій перспективі цифровізація може призводити до зростання витрат через капіталовкладення в нові технології, але в довгостроковій перспективі це сприяє їх оптимізації.

5. Коефіцієнт ефективності (Cost-to-Income Ratio).

Завдяки цифровізації банки підвищують операційну ефективність, знижуючи витрати на одиницю доходу. Це зменшує значення коефіцієнта Cost-to-Income, що є позитивним сигналом для інвесторів і регуляторів.

6. Рентабельність активів (Return on Assets, ROA) та рентабельність капіталу (Return on Equity, ROE).

Збільшення доходів і зменшення витрат завдяки цифровізації підвищує рентабельність активів і капіталу. Швидкий обіг активів через цифрові платформи (наприклад, онлайн-кредитування) позитивно впливає на ROA.

7. Якість активів та кредитний портфель.

Використання сучасних цифрових технологій для аналізу кредитоспроможності клієнтів знижує рівень проблемних кредитів (NPL). Покращення моніторингу ризиків завдяки аналітиці та автоматизованим системам зменшує втрати від недобросовісних боржників. Використання штучного інтелекту для моніторингу транзакцій допомагає виявляти та запобігати фінансовим злочинам, зменшуючи втрати.

8. Ліквідність банків (Liquidity Ratios).

Цифровізація сприяє прискоренню розрахунків і зростанню транзакцій через цифрові канали, що забезпечує швидкий доступ до ліквідних коштів. Підвищення привабливості банківських продуктів (наприклад, депозитів із цифровим управлінням) сприяє залученню додаткових коштів від клієнтів.

10. Коефіцієнт капіталізації (Capital Adequacy Ratio).

Інвестиції в цифрові технології вимагають значних витрат, що може впливати на тимчасове зменшення капіталу. Однак ефективніше управління активами та доходами у довгостроковій перспективі підвищує стабільність банків.

Отже, цифровізація позитивно впливає на широкий спектр фінансових показників банків, сприяючи зростанню доходів, оптимізації витрат, підвищенню рентабельності, покращенню управління ризиками, тобто покращує фінансовий стан банків України. Проте для реалізації цього потенціалу банки мають враховувати необхідність значних інвестицій в інноваційні технології та забезпечувати високий рівень кібербезпеки. У довгостроковій перспективі цифровізація сприяє підвищенню рентабельності та стабільності банківської системи.

Література

1. Копилова О. В., Пічугіна Ю. В., Гончар К. О. Діджиталізація банківського сектора України – виклики та перспективи. *Економіка та суспільство*. 2023. № 50. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-47> (дата звернення 26.11.2024).
2. Дашборд Monobank. URL: <https://monobank.ua/dashboard> (дата звернення 28.11.2024).

IMPACT OF DIGITALIZATION ON THE UKRAINIAN BANKING INSTITUTIONS' FINANCIAL CONDITION

Nataliya Prykhodko, Denys Shcherbina

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Abstract. The importance of digitalization for banking institutions of Ukraine is revealed. The main directions of influence of digitalization on the financial condition of banks are identified. A list of the main financial indicators of banks, which are most affected by digitalization, is provided.

Keywords: digitalization, banking sector, innovation, banks' financial condition, financial indicators.

УДК 336.7

ОЦІНКА КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Катерина Толстошеїна

студентка

*Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,
м. Миколаїв, Україна
ropaykate@gmail.com*

Науковий керівник: Георгій Рогов

*доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів
Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,
м. Миколаїв, Україна*

Анотація. У роботі досліджено сучасні підходи до оцінки кредитоспроможності підприємств, акцентуючи увагу на фінансових, екологічних, соціальних та управлінських аспектах (ESG-факторах). Показано, що інтеграція ESG-факторів позитивно впливає на фінансову стабільність підприємств і створює нові можливості для сталого розвитку. Розроблено рекомендації щодо вдосконалення процесу оцінки кредитоспроможності з урахуванням сучасних викликів і тенденцій.

Ключові слова: кредитоспроможність, ESG-фактори, ризик-менеджмент, сталий розвиток, банківська діяльність.

Кредитоспроможність є важливою складовою фінансової стратегії підприємств, яка визначає їх здатність залучати фінансові ресурси на вигідних умовах. Ефективна оцінка кредитоспроможності забезпечує зниження ризиків для кредиторів і сприяє розвитку підприємницької діяльності. В умовах динамічного економічного середовища особливо актуальним є використання сучасних підходів до оцінки кредитоспроможності, що враховують фінансові, екологічні та соціальні аспекти діяльності підприємств.

Метою роботи є розробка рекомендацій для вдосконалення процесу оцінювання з урахуванням сучасних вимог і тенденцій сталого розвитку.

Різні підходи до оцінки кредитоспроможності підприємств акцентують увагу на фінансових показниках, таких як ліквідність, платоспроможність, рентабельність, рівень боргового навантаження та фінансова стабільність. Зокрема, фінансовий аналіз, скорингові моделі та дискримінантний аналіз є найбільш поширеними методами. Однак вони мають певні обмеження, серед яких недооцінка нефінансових факторів, складність у використанні великих даних і недостатня адаптованість до специфічних умов.

Активними ініціаторами регулювання управління ризиками сталого розвитку в банківській системі стали Європейська комісія, Європейський орган банківського нагляду (ЕВА) та Міжнародна фінансова корпорація (IFC). Ці організації розробили огляди, які охоплюють найновіші банківські інновації, правила регулювання банківської діяльності та вимоги до планів дій із впровадження принципів сталого фінансування. Зокрема, вони акцентують увагу на необхідності врахування екологічних, соціальних і управлінських ризиків (ESG-ризиків) у банківських операціях та стратегіях.

Ініціативи таких установ спрямовані на посилення відповідальності фінансових установ у досягненні сталого розвитку. Це передбачає адаптацію банківських процесів до нових екологічних стандартів, впровадження інноваційних фінансових інструментів, що підтримують «зелені» проекти, а також посилення прозорості у звітності щодо впливу банківської

діяльності на довкілля та суспільство. Таким чином, фінансовий сектор відіграє ключову роль у трансформації глобальної економіки на шляху до сталого розвитку.

Протягом останніх років зростає усвідомлення того, що ризики екологічного, соціально відповідального та корпоративного управління можуть суттєво впливати на фінансову стабільність банків у довгостроковій перспективі. Наразі розроблення імперативів сталого фінансування та рекомендації щодо інтеграції екологічних, соціальних і управлінських стандартів в діяльність фінансових установ відбувається в межах реалізації Договору про співпрацю між Національним банком України та Міжнародною фінансовою корпорацією (IFC) від 16 квітня 2021 року для впровадження Проєкту з розвитку сталого фінансування в Україні. Згідно з Політикою НБУ щодо розвитку сталого фінансування на період до 2025 року [1] система управління екологічними та соціальними ризиками буде інтегрована в загальну систему управління ризиками фінансових установ.

Врахування ESG-ризиків у ризик-менеджменті банків є важливим з кількох причин. Насамперед банки стикаються з усе більш суворими вимогами щодо розкриття інформації та звітності про ESG-ризики з боку регуляторних органів, таких як Європейський Центральний Банк і Національний банк України. Ці органи прагнуть, щоб банки інтегрували ці ризики у свої стратегії, організацію, процеси управління ризиками та стрес-тестування. Також ESG-ризики можуть негативно вплинути на активи, ресурси, прибуток і репутацію банку. Наприклад, кліматичні ризики можуть призвести до збитків через фізичні події (такі як повені або пожежі), перехід до низьковуглецевої економіки (наприклад, зміни в законодавстві або споживчих уподобаннях) або судові позови (наприклад, за шкоду довкіллю). Соціальні ризики можуть стосуватися прав людини, працевлаштування, а також здоров'я і безпеки працівників і клієнтів банківського бізнесу. Управлінські ризики можуть включати корупцію, хабарництво та порушення етичних норм. Зокрема, інтеграція ESG-ризиків у ризик-менеджмент може допомогти банкам скористатися новими стратегічними можливостями для залучення клієнтів, інвесторів та співробітників, які цінують сталий розвиток. Банки можуть пропонувати продукти та послуги, що сприяють ESG-цілям (наприклад, зелене фінансування або соціально відповідальне інвестування), а також покращувати свою ефективність і конкурентоспроможність через інновації та цифровізацію.

Аналіз взаємозв'язку між інтегральним індексом ESG і фінансовими показниками банків показує, що активна участь у сфері сталого фінансування позитивно впливає на їхню надійність і підвищує лояльність клієнтів та співробітників. Банки мають достатньо ресурсів для розвитку ESG-ініціатив, зокрема в напрямках відповідального кредитування та інвестування.

Інтеграція ESG має стати невід'ємною частиною бізнес-стратегії банків, що потребує структурних змін в операційних моделях для реалізації нових стратегічних цілей. Враховуючи зростаючу значущість ESG-фінансування в умовах сучасного розвитку бізнесу та швидкість впровадження цих принципів у європейських країнах, українським банкам вкрай важливо активно адаптуватися до цих змін, щоб залишатися конкурентоспроможними та відповідати очікуванням зацікавлених сторін. Зволікання в цьому питанні може призвести до скорочення обсягів іноземних інвестицій і навіть втрати бізнес-можливостей.

Останні дослідження визначають фінансову складову як найважливішу для оцінки кредитоспроможності підприємств, на яку припадає 43 % загальної кредитоспроможності, за нею йдуть екологічна складова (24 %), соціальна складова (19 %) і складова управління (14 %) [2]. Запропонована модель кредитного рейтингу показала рівень точності 84,31 %. На цій основі доцільно удосконалити чинне положення щодо визначення кредитоспроможності підприємств-позичальників [3].

Отже, оцінка кредитоспроможності підприємств має базуватися на комплексному підході, що враховує як фінансові, так і нефінансові аспекти діяльності. Важливо вдосконалювати існуючі методики, інтегруючи ESG-фактори та використовуючи сучасні технології аналізу даних. Це дозволить не лише знизити кредитні ризики, але й сприятиме сталому розвитку

економіки. Для банків і підприємств впровадження таких підходів забезпечить більшу прозорість, підвищення довіри інвесторів і покращення доступу до фінансових ресурсів.

Література

1. Інфляційний звіт, липень 2024 року. Національний банк України. Звіт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiyniy-zvit-lipen-2024-roku>.
2. Pranith Kumar Roy. Enriching the green economy through sustainable investments: An ESG-based credit rating model for green financing. *Journal of Cleaner Production*. 2023. Vol. 420. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2023.138315>
3. Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями: постанова Правління Національного банку України від 30.06.2016 № 351. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16/page>.

ASSESSMENT OF ENTERPRISES' CREDITWORTHINESS AND WAYS OF IMPROVEMENT

Kateryna Tolstosheina

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Abstract. The paper investigates modern approaches to assessing the creditworthiness of enterprises, focusing on financial, environmental, social, and governance aspects (ESG factors). It is shown that the integration of ESG factors has a positive impact on the financial stability of enterprises and creates new opportunities for sustainable development. Recommendations for improving the creditworthiness assessment process, considering current challenges and trends, are developed.

Keywords: creditworthiness, ESG factors, risk management, sustainable development, banking activities.

УДК 336.71

ВПЛИВ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ БАНКІВ УКРАЇНИ

Денис Щербина

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти

Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,

м. Миколаїв, Україна

denis.scherbyna@gmail.com

Науковий керівник: **Наталія Приходько**

кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів

Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,

м. Миколаїв, Україна

Анотація. Розкриті основні зміни в діяльності банків України під впливом цифрової трансформації. Досліджено динаміку кількості діючих структурних підрозділів банків України з початку 2014 р. по 01.10.2024 р. як результат впливу цифрової трансформації. Визначені основні напрями фінансового аналізу діяльності банківських установ в умовах цифрової трансформації.

Ключові слова: цифрова трансформація, банк, фінансовий аналіз банків, ефективність, оцінка доходів, витрат, оцінка ризиків.

Протягом останніх років цифрова трансформація привертає значну увагу в таких сферах, як управління, бізнес, інформаційні системи, інформаційні технології та маркетинг. Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій у цифрову епоху суттєво та по-різному впливає на організації. Зміни в традиційних бізнес-екосистемах створили нові бізнес-середовища, які називають «цифровими бізнес-екосистемами». Такі зміни впливають на стратегічні рішення організацій, пов'язані з внутрішнім і зовнішнім середовищем [1].

Цифрова трансформація спричинила кардинальні зміни у банківській індустрії, радикально змінюючи традиційні підходи до банківських операцій та взаємодії з клієнтами. Інноваційні цифрові канали не лише оптимізували внутрішні процеси, але й трансформували спосіб надання послуг клієнтам. Сучасні технології, включаючи аналітику даних, штучний інтелект і високорівневі набори даних, створили цифрову екосистему, яка долає географічні та часові бар'єри [2].

За рахунок інтеграції цифрових платформ банки значно розширили масштаб і обсяг своїх операцій, впроваджуючи такі послуги, як мобільний банкінг, цифрові гаманці та віртуальні консультаційні сервіси. Це зумовило необхідність інтеграції цифрових інструментів для підвищення операційної ефективності банківських установ.

В той же час при розширенні обсягів діяльності скоротилася кількість банківських установ в Україні та їх структурних підрозділів. Якщо на початок 2014 року кількість діючих банків та їх структурних підрозділів становила відповідно 180 банків і 19290 підрозділів, то на кінець жовтня 2024 р. – 62 банки і 5053 підрозділів. На рис. 1 представлена динаміка кількості діючих структурних підрозділів банків України з початку 2014 року до 01.10.2024 р., яка свідчить про зниження актуальності традиційної мережі відділень як каналу взаємодії банків з клієнтами. Багато структурних відділень банків замінили такі цифрові технології, як мобільні додатки та дистанційні засоби обслуговування.

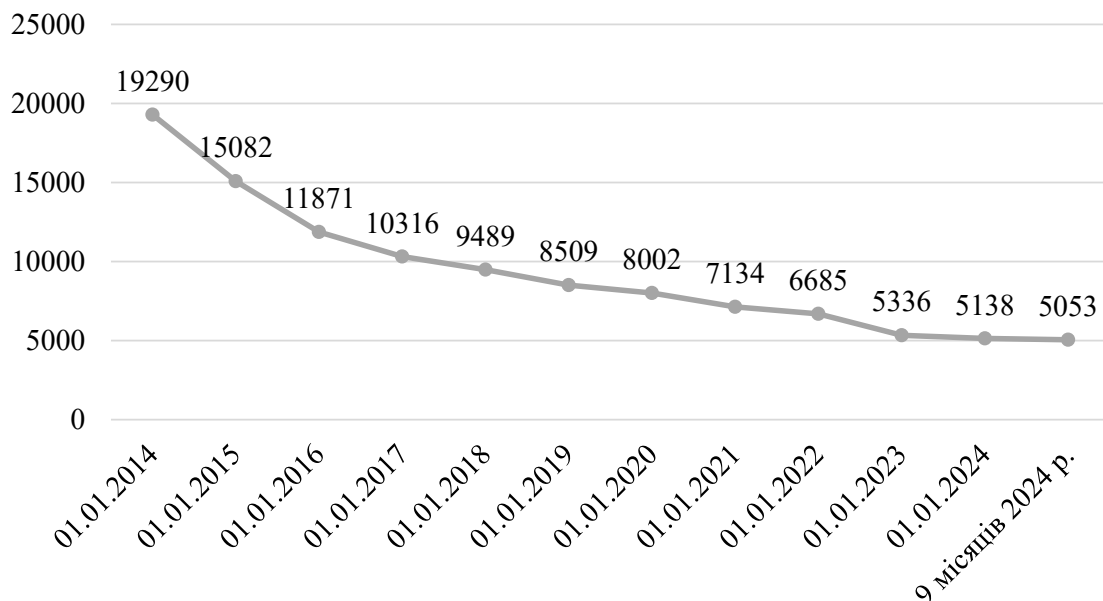

Рис. 1. Динаміка кількості діючих структурних підрозділів банків України з початку 2014 року по 01.10.2024 р.

Джерело: побудовано авторами на основі [3]

Діджиталізація стала ключовим фактором розвитку банківського сектора України. У зв'язку з цим фінансовий аналіз діяльності банку має враховувати не лише традиційні фінансові показники, але й нові, пов'язані з цифровою трансформацією. А для цього необхідно здійснювати:

1. Оцінку ефективності використання цифрових технологій, а саме:
 - аналіз вартості інвестицій у цифрові технології та їх впливу на операційну ефективність;
 - визначення рентабельності нових цифрових каналів і продуктів, таких як мобільний банкінг, цифрові гаманці або платформи для онлайн-кредитування.
 2. Аналіз зростання доходів і зниження операційних витрат в результаті цифровізації.
 3. Оцінку нових ризиків, таких як кібербезпека або регуляторні зміни, які можуть вплинути на стабільність та ефективність діяльності банків.
- Отже, цифрова трансформація впливає як на розвиток банківської системи, так і на ефективність проведення фінансового аналізу діяльності банківських установ.

Література

1. Diener F., Špaček M. Digital Transformation in Banking: A Managerial Perspective on Barriers to Change. *Sustainability*. 2021, № 13(4), 2032; <https://doi.org/10.3390/su13042032>
2. Claudia Gherțescu, Alina Georgiana Manta, Roxana Maria Bădîrcea, Liviu Florin Manta. How Does the Digitalization Strategy Affect Bank Efficiency in Industry 4.0? A Bibliometric Analysis. *Systems*, 2024. № 12(11), 492; <https://doi.org/10.3390/systems12110492>
3. Наглядова статистика Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>

IMPACT OF DIGITAL TRANSFORMATION ON THE EFFICIENCY OF UKRAINIAN BANKS' FINANCIAL ANALYSIS

Denys Shcherbina

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Abstract. The main changes in the activities of Ukrainian banks under the influence of digital transformation are revealed. The dynamics of the number of operating structural units of Ukrainian banks from the beginning of 2014 to 01.10.2024 as a result of the impact of digital transformation is studied. The main directions of banking institutions' financial analysis in the context of digital transformation are determined.

Keywords: digital transformation, bank, banks' financial analysis, efficiency, assessment of income, expenses, risk assessment.

СЕКЦІЯ 4

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРИМОРСЬКИХ РЕГІОНІВ: НОВІ МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ СТАЛОГО ЗРОСТАННЯ

УДК 657

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ РИБАЛЬСТВА ЯК ШЛЯХ ДО СТАЛОГО ЗРОСТАННЯ ПРИМОРСЬКИХ РЕГІОНІВ

Карина Гаврашенко

*магістрантка кафедри обліку та економічного аналізу
Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,
м. Миколаїв, Україна
gkarinka135@gmail.com*

Науковий керівник: Катерина Бурунсуз

*кандидат технічних наук, доцент кафедри обліку та економічного аналізу
Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,
м. Миколаїв, Україна*

Анотація. Розглянуто ефект впровадження нових цифрових технологій у рибальство у контексті важливої частини загальних економічних змін. Досліджено вплив цифровізації на управління морськими ресурсами, підвищення ефективності виробництва, зниження витрат та зменшення негативного впливу на екосистеми. Цифрова трансформація рибальства сприятиме сталому економічному розвитку прибережних регіонів і країни в цілому.

Ключові слова: цифрова трансформація, сталий розвиток, економічне зростання, екологічна відповідальність, приморські регіони, рибальство, екологічна відповідальність.

Надмірний вилов риби спричиняє серйозні наслідки для екосистем, порушуючи природний баланс та завдаючи шкоди біорізноманіттю. Знищення певних видів риб призводить до руйнування середовища існування інших організмів, погіршує стан екосистеми в цілому та завдає економічних втрат суспільству [1]. Сучасний світ має завдання не лише забезпечити продовольчу безпеку для зростаючого населення, а й одночасно зберегти стабільність і стійкість морських екосистем. Сталий підхід до управління рибальством є ключовим для збереження біорізноманіття та морських ресурсів, що забезпечує стабільне джерело їжі, роботи та доходу як сьогодні, так і в майбутньому [2]. В умовах цифровізації виникає можливість застосувати інноваційні рішення, які здатні забезпечити ефективне управління рибальством.

Мета роботи полягає в дослідженні ролі цифрових технологій у забезпеченні сталого розвитку рибальства в умовах цифрової трансформації економіки, визначенні впливу цих технологій на ефективність використання морських ресурсів, збереження біорізноманіття та економічне зростання прибережних регіонів.

Сьогодні дедалі більше використовуються цифрові технології, такі як Інтернет речей (IoT) і GPS-трекери для управління рибальством [3]. Встановлення таких технологій на рибальських суднах дозволяє не тільки відстежувати їх місцезнаходження і маршрути, щоб утворити повну картину того, як, де і коли здійснюється вилов, а також і контролювати обсяги вилову в реальному часі. Це допомагає оперативно виявляти незаконну діяльність: порушення рибальських квот, надмірний вилов та браконьєрство. Якщо судно перевищує дозволений

обсяг вилову або діє в заборонених зонах, регулюючі органи можуть негайно реагувати на порушення.

Ще одним важливим інструментом в діджиталізації управління рибальством є застосування штучного інтелекту (AI) для аналізу величезних масивів даних, які надходять з рибальських суден, датчиків та інших джерел. Штучний інтелект здатний прогнозувати кількість риби в певних регіонах, а також визначати оптимальний час і місце для вилову. Це дозволяє рибальським підприємствам планувати свою діяльність таким чином, щоб уникати вилову риби під час періодів нересту або в тих місцях, де популяції риб тільки відновлюються. Таким чином, рибальство не шкодить природним циклам і сприяє збереженню морських ресурсів.

Цифрові платформи дозволяють встановлювати обмеження на вилов риби в залежності від екологічних норм і природних ритмів, що є важливим для збереження морських екосистем [4]. Це можуть бути, наприклад, вагові датчики, які фіксують масу риби на борту судна. Кожен раз, коли риба потрапляє на судно, система автоматично реєструє її вагу. Така інформація передається на централізовану платформу, де дані обробляються і порівнюються з квотами, встановленими для цієї зони чи виду риби. Завдяки таким системам рибальство стає більш раціональним, і менш шкідливим для довкілля, оскільки всі обмеження та правила орієнтовані на збереження ресурсів на довгостроковий сталий розвиток і перспективу, що задовольняє потреби сталого розвитку.

Також впровадження цифрових технологій в управління рибальством може дати великий поштовх для розвитку економіки приморських регіонів [5] України, оскільки стабільність рибних запасів сприяє забезпеченню постійного попиту і виробництва в рибальській галузі, дозволяє уникнути економічних втрат через виснаження ресурсів і зниження продуктивності, а також знижує рівень корупції, оскільки забезпечує більшу прозорість процесів. Завдяки цьому підвищується довіра споживачів і партнерів до рибальської продукції, що може сприяти зростанню експортного потенціалу та відкриттю нових ринків.

Застосування цих інновацій дозволить Україні відповідати міжнародним стандартам сталого рибальства та посилити співпрацю з країнами, що прагнуть зберегти світові морські екосистеми. Це може відкрити нові можливості для розвитку таких галузей, як екотуризм і нові логістичні платформи для доставки рибної продукції. Завдяки більш ефективному управлінню і збереженню ресурсів прибережні регіони стають привабливими для інвестицій, що створює нові робочі місця і сприяє економічному зростанню цих районів.

Література

1. FAO. *The State of World Fisheries and Aquaculture (SOFIA)*. 2020. Рим: FAO. Ліцензія: CC BY-NC-SA 3.0 IGO. URL: <https://www.fao.org/publications/sofia> (дата звернення: 10.11.2024).
2. Семенова Л. М., Степанова І. В. Сталий розвиток і збалансоване природокористування. *Економіка України*. 2019. № 7. С. 50–58.
3. FAO. *Sustainable Fisheries and Aquaculture for Food Security and Nutrition*. 2021. Рим: FAO. URL: <https://www.fao.org/publications> (дата звернення: 16.11.2024).
4. FAO. *Advances in Fisheries Monitoring Technologies*. 2019. Рим: FAO. URL: <https://www.fao.org/publications> (дата звернення: 12.11.2024).
5. Лук'яненко О. Д. Потенціал рибальства в глобальній економіці. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки*. 2020. № 4. Т. 2. С. 7–12. URL: <https://journals.khnu.km.ua> (дата звернення: 13.11.2024).

DIGITAL TRANSFORMATION OF FISHERIES AS A PATH TO SUSTAINABLE GROWTH OF COASTAL

Karyna Havrashenko

Admiral Makarov National University of Shipbuilding.

Abstract. The article examines the impact of implementing new digital technologies in fishing as a significant aspect of overall economic change. It explores how digitalization influences marine resource management, improves production efficiency, reduces costs, and lessens negative impacts on ecosystems. The digital transformation of fishing will contribute to the sustainable economic development of coastal regions and the country as a whole.

Keywords: digital transformation, sustainable development, economic growth, environmental responsibility, coastal regions, fishing.

СЕКЦІЯ 5

МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ В ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ: ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ ІННОВАЦІЙНИХ ЕКОСИСТЕМ

УДК 338.4

ОСНОВНІ РИСИ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Вадим Васинович

*магістрант кафедри економічної політики та безпеки
Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,
м. Миколаїв, Україна
vadim.vasinovich@gmail.com*

Науковий керівник: **Світлана Марущак**

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економічної політики та безпеки
Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,
м. Миколаїв, Україна*

Анотація. В роботі розглянуто тему розвитку транспортної інфраструктури в умовах глобалізації, що перетинається з важливими аспектами інтеграції світової економіки та впливом інноваційних технологій на транспортні системи. Основна увага в дослідженні зосереджена на таких рисах процесу розвитку транспортної інфраструктури в сучасних умовах як розвиток мультимодальних перевезень, створення міжнародних транспортних коридорів, цифровізація транспортної галузі та впровадження екологічних технологій. Серед особливостей також зазначено ризики, виклики та нерівність у розвитку.

Ключові слова: глобалізація, міжнародна торгівля, економічна інтеграція, логістичні хаби, цифровізація.

Глобалізація суттєво змінила умови функціонування транспортної інфраструктури, зробивши її ключовим фактором економічного розвитку. У сучасному світі ефективний транспорт є основою для інтеграції ринків, забезпечення мобільності населення та задоволення потреб глобального бізнесу.

Розвиток транспортної інфраструктури в умовах глобалізації має кілька характерних особливостей, які визначають її роль у сучасному світі.

1. Роль транспортної інфраструктури у глобалізації

Транспортна інфраструктура є центральним елементом у розвитку міжнародної торгівлі та економічної інтеграції. Зростаючий обсяг світової торгівлі створює необхідність у побудові нових транспортних мереж, які здатні швидко й ефективно доставляти товари між країнами. Розвинена транспортна система знижує логістичні витрати, стимулює зовнішньоекономічну діяльність і сприяє інвестиціям у регіони з доступною інфраструктурою.

Особливістю глобалізації є також зростання пасажирських перевезень. Люди все частіше подорожують між країнами як з діловою, так і туристичною метою, що підвищує попит на швидкісні залізниці, авіалінії та сучасні транспортні вузли.

2. Інноваційні технології у транспортній сфері

Транспортна інфраструктура зазнала значних змін завдяки впровадженню інноваційних технологій. Зокрема, цифрові рішення, такі як системи управління рухом, GPS-навігація,

автоматизація логістики, дозволяють значно оптимізувати транспортні потоки. Інтернет речей (IoT) і штучний інтелект (AI) забезпечують можливість відстеження вантажів у режимі реального часу, що підвищує прозорість і точність перевезень.

Автономні транспортні засоби, такі як безпілотні автомобілі й дрони, поступово стають частиною логістичних систем. Такі інновації скорочують витрати на транспорт, підвищують безпеку та зменшують вплив людського фактора.

3. Розвиток мультимодальних перевезень

В умовах глобалізації зростає важливість мультимодальних перевезень – поєднання кількох видів транспорту для доставки вантажів або пасажирів. Наприклад, товари можуть доставлятися морським транспортом до портів, потім залізницею – до логістичних центрів, і врешті – автомобілями до кінцевих споживачів.

Для підтримки таких перевезень активно будуються інтермодальні термінали та логістичні хаби, які дозволяють швидко й ефективно здійснювати перевалку вантажів. Це сприяє зменшенню витрат і часу на доставку, що є критичним для міжнародної торгівлі.

4. Глобальні інфраструктурні проєкти

Однією з важливих тенденцій у транспортній інфраструктурі є реалізація масштабних міжнародних проєктів, які забезпечують зв'язок між континентами. Прикладом є ініціатива «Новий Шовковий шлях», яка об'єднує країни Євразії через систему транспортних коридорів. Такі проєкти сприяють зміцненню економічної співпраці між країнами, забезпечують розвиток віддалених регіонів та створюють умови для більш ефективної логістики.

5. Екологічні виклики та сталий розвиток

Глобалізація привертає увагу до впливу транспорту на екологію. Інфраструктура повинна відповідати сучасним стандартам енергоефективності та сталого розвитку. Екологічно чистий транспорт, включаючи електромобілі, громадський транспорт на водневому паливі та велоінфраструктуру, поступово стає пріоритетом у багатьох країнах.

Крім того, змінюються підходи до будівництва інфраструктури: вона має бути стійкою до змін клімату, таких як підняття рівня моря, екстремальні погодні умови тощо. Це зумовлює необхідність у додаткових інвестиціях та технологічних розробках.

6. Ризики, виклики та нерівність у розвитку

Попри загальний прогрес, розвиток транспортної інфраструктури стикається з ризиками та викликами. У країнах, що розвиваються, доступ до фінансування залишається обмеженим, що уповільнює розвиток сучасних транспортних систем. Розвинені країни, навпаки, активно впроваджують новітні технології, що ще більше посилює нерівність.

Крім того, цифровізація транспорту підвищує ризики кіберзагроз. Захист даних, а також фізична безпека транспорту в умовах глобальних конфліктів стають важливими завданнями для міжнародної спільноти.

Отже, розвиток транспортної інфраструктури в умовах глобалізації має ключове значення для економічного зростання, міжнародної інтеграції та сталого розвитку. Ця сфера вимагає постійного впровадження інновацій, міжнародної співпраці та уваги до екологічних і соціальних аспектів. Успішний розвиток транспорту залежить від здатності країн адаптуватися до сучасних викликів і знаходити баланс між економічними, екологічними та соціальними потребами.

Література

1. Rodrigue, J.-P., Comtois, C., Slack, B. The Geography of Transport Systems. 5th Edition. Routledge, 2020. 481 p. URL: <https://transportgeography.org/>
2. Button K. Transport Economics. Fourth Edition. Edward Elgar Publishing, 2022. 589 p.
3. Марінов Є. А. Інноваційні технології у транспортній логістиці: економічний потенціал і виклики впровадження. *Академічні візії*, 2024. № (30). URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1367>

4. Сало Я. Екологічні аспекти сучасної логістики. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2023. № 15. С. 209–215. URL: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2023.15.25>
5. Мироненко О. Екологічні аспекти транспортної логістики. *Cargofy*. URL: <https://cargofy.ua/uk/blog/ekologichni-aspekti-transportnoji-logistiki>

MAIN FEATURES OF TRANSPORT INFRASTRUCTURE DEVELOPMENT IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION

Vadym Vasynovych

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Abstract. The paper examines the topic of transport infrastructure development in the context of globalization, which intersects with important aspects of the integration of the world economy and the impact of innovative technologies on transport systems. The main focus of the study is on such features of the process of transport infrastructure development in modern conditions as the development of multimodal transportation, the creation of international transport corridors, the digitalization of the transport industry and the introduction of environmental technologies. Among the features are also noted risks, challenges and inequality in development.

Keywords: globalization, international trade, economic integration, logistics hubs, digitalization.

УДК 658:005

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА НА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ РИНКУ СИСТЕМНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Наталя Власова

*методист вищої категорії Факультету економіки та екології моря
Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,
м. Миколаїв, Україна
nataliya.vlasova@nuos.edu.ua*

Софія Ліпшеєва

*магістрант
Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,
м. Миколаїв, Україна
nickshadyxix@gmail.com*

Анотація. Дослідження присвячено сучасним тенденціям розвитку ринку системної інтеграції, включно із зростанням популярності хмарних технологій і рішень SaaS. У статті підкреслено важливість інтегрованих систем для підвищення ефективності бізнес-процесів, зниження витрат і поліпшення взаємодії з клієнтами та партнерами. Прогнозується, що глобальний ринок системної інтеграції досягне 955,21 млрд доларів США до 2030 року із середньорічним темпом зростання 13,8 %. Значний потенціал демонструють Азійсько-Тихоокеанський регіон та Європа завдяки активній цифровізації та інвестиціям у телекомунікації. Визначено провідні компанії ринку та їхні інноваційні стратегії, які сприяють подальшому зростанню галузі.

Ключові слова: системна інтеграція, хмарні технології, SaaS, бізнес-процеси, цифровізація, глобальний ринок.

На великі глобальні підприємства впливають сучасні технологічні тенденції, такі як апаратні та програмні рішення, програмне забезпечення для керування великими даними та

мобільні програми. Тому існує нагальна потреба у стандартизації бізнес-процесів та зменшенні їх складності.

Неінтегровані системи мають значно вищі витрати на впровадження та споживання ресурсів, що робить необхідним впровадження бажаних послуг системної інтеграції. Функції системної інтеграції об'єднують усі фізичні та віртуальні компоненти системи організації в єдину систему, яка функціонує як єдине ціле.

Сучасні технологічні тенденції, такі як управління великими даними, мобільні програми та хмарні рішення, спричиняють зростання потреби у стандартизації бізнес-процесів і зниженні їх складності. Високі витрати неінтегрованих систем роблять послуги системної інтеграції необхідними. Вони дозволяють об'єднувати всі компоненти системи в єдину функціональну структуру, що покращує продуктивність, оптимізує витрати та сприяє швидкій взаємодії з клієнтами, постачальниками й акціонерами.

Популярність хмарної інтеграції зростає разом із поширенням SaaS-рішень, які пропонують масштабованість, географічну незалежність і відсутність капіталовкладень в апаратне забезпечення. За прогнозами, глобальний ринок системної інтеграції зростатиме на 13,8 % щорічно у 2023–2030 рр., досягнувши 955,21 млрд доларів США [1]. Основними драйверами зростання є автоматизація, 3D-друк, робототехніка та хмарні обчислення, що трансформують виробничі процеси в розвинених і економіках, що розвиваються.

Ринок системної інтеграції сегментується за типами послуг: інтеграція інфраструктури (хмарне управління, мережеві рішення), програмного забезпечення (уніфікована комунікація, інтеграція даних) та бізнес-процесів (життєвий цикл програм). Основні галузі кінцевих користувачів – BFSI, охорона здоров'я, виробництво, ІТ, нафта і газ, роздрібна торгівля та транспорт. У 2021 році найбільшу частку ринку зайняла Північна Америка, але найшвидший ріст прогнозується в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні (CAGR 15,5 %) завдяки зростанню інвестицій в ІТ та телекомунікації в Індії, Китаї, Таїланді [2].

Що стосується європейського ринку системної інтеграції, можна відмітити наступне експоненціальне зростання обсягу ринків у розрізі країн (рис. 1) [3].

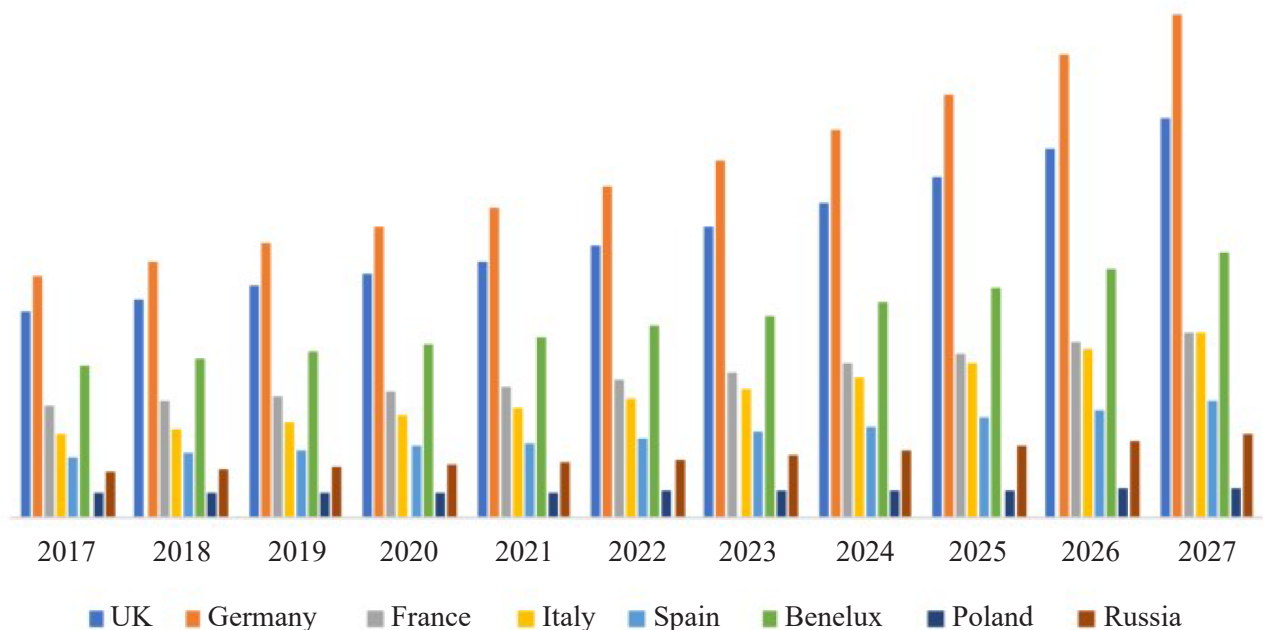

Рис. 1. Динаміка європейського ринку системної інтеграції, 2017–2027 рр.
(факт + прогноз, мовою оригіналу)

У Європі ринок демонструє високий попит на вдосконалення мережевої інфраструктури та впровадження IoT. До ключових гравців належать Accenture, IBM, Cisco, Oracle, які застосовують стратегії злиття, партнерства та інноваційні розробки, як-от FlexPod XCS і Cloud Service Brokerage (CSB).

У 2020 році розмір ринку європейської системної інтеграції перевищив 100 млрд доларів США, і до 2027 року він зростатиме на понад 9 % щорічно. Зростання підтримують цифровізація, інтеграція великих даних і розробка стратегій для ефективної автоматизації. Наприклад, у 2021 році Microsoft і Bosch створили автомобільну платформу для оптимізації програмного забезпечення транспортних засобів, що прискорило розвиток ринку [4].

Таким чином, системна інтеграція є важливим інструментом для оптимізації бізнес-процесів, зниження витрат та розвитку інновацій у різних галузях економіки.

Отже, системна інтеграція є критично важливим інструментом для оптимізації бізнес-процесів, зниження витрат та підвищення ефективності сучасних організацій. Умови глобалізації, технологічного прогресу та зростаючої складності операційних процесів створюють значний попит на інтегровані рішення, які здатні забезпечити гармонійне функціонування фізичних та цифрових компонентів бізнесу.

Разом із цим існують виклики, такі як висока вартість впровадження системної інтеграції, що може стримувати її розвиток серед малих і середніх підприємств. Проте тенденції до автоматизації, цифровізації та впровадження великих даних створюють умови для подолання цих бар'єрів і розширення ринку.

Розуміння ключових тенденцій ринку системної інтеграції, а також стратегій провідних гравців є важливим для компаній, які прагнуть до міжнародної експансії. Використання інноваційних підходів та адаптація до потреб регіональних ринків дозволять організаціям не лише оптимізувати власні бізнес-процеси, а й отримати конкурентну перевагу в умовах глобалізації та цифрової трансформації. Таким чином, системна інтеграція виступає каталізатором розвитку сучасного бізнесу, забезпечуючи адаптацію до нових викликів та можливостей.

Література

1. System Integration Market Size Worth \$955.21 Billion By 2030. URL: <https://www.grandviewresearch.com/press-release/global-system-integration-market>
2. System Integration Market Size. URL: <https://www.mordorintelligence.com/industryreports/global-system-integration-market>
3. Europe System Integration Market 2021-2027 : Growth Outlook. URL: <https://www.graphicalresearch.com/industry-insights/1847/europe-system-integration-market>
4. System Integration Market Size, Share & Forecast 2030. URL: <https://www.fortunebusinessinsights.com/industry-reports/system-integration-market-101432>

CURRENT TRENDS IN FORMING A COMPETITIVE ENVIRONMENT IN THE EUROPEAN SYSTEM INTEGRATION MARKET

Natalia Vlasova, Sofia Lipsheeva

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Abstract. The study explores current trends in the development of the system integration market, including the growing popularity of cloud technologies and SaaS solutions. The paper highlights the importance of integrated systems for improving business process efficiency, reducing costs, and enhancing interactions with clients and partners. It is forecasted that the global system integration market will reach USD 955.21 billion by 2030, with a compound annual growth rate (CAGR) of 13.8 %. The Asia-Pacific region and Europe show significant potential due to active digitalization and investments in telecommunications. Key market players and their innovative strategies are identified, contributing to the further growth of the industry.

Keywords: system integration, cloud technologies, SaaS, business processes, digitalization, global market.

УДК 338.242

НЕОБХІДНІСТЬ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ РИНКІВ ЗБУТУ УКРАЇНСЬКОЇ АГРОПРОДУКЦІЇ

Андрій Германчук

*аспірант Факультету економіки та екології моря
Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,
м. Миколаїв, Україна
germanchuka@gmail.com*

Науковий керівник: Вячеслав Івата

*кандидат економічних наук, доцент,
в.о. декана Факультету економіки та екології моря
Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,
м. Миколаїв, Україна*

Анотація. Стаття розглядає важливість диверсифікації ринків збуту для української агропродукції в умовах глобальної нестабільності. Аналізуються переваги розширення географії експорту, потенційні ринки збуту та необхідні кроки для успішної реалізації стратегії диверсифікації.

Ключові слова: міжнародні ринки, глобальна нестабільність, агропромисловий комплекс, економічна невизначеність, управління підприємством.

Україна є одним з провідних світових експортерів агропродукції, проте залежність від обмеженої кількості ринків збуту робить її вразливою до зовнішніх шоків. Війна, розв'язана Росією проти України, загострила цю проблему, підкресливши необхідність диверсифікації ринків збуту.

Диверсифікація ринків збуту – це стратегія, спрямована на зменшення залежності від традиційних ринків та активний пошук нових можливостей в інших регіонах світу. Для України це означає розширення географії експорту за межі Європи та активний вихід на ринки Азії, Африки та Латинської Америки.

Переваги диверсифікації:

1. Зменшення ризиків: Розподіл експортних потоків між різними країнами дозволяє зменшити залежність від політичної та економічної ситуації в окремих регіонах.
2. Збільшення обсягів експорту: Вихід на нові ринки збуту створює можливості для збільшення загального обсягу експорту та зміцнення позицій України на світовому ринку.
3. Підвищення конкурентоспроможності: Конкуренція на нових ринках стимулює українських виробників до підвищення якості продукції, впровадження інновацій та покращення маркетингових стратегій.
4. Створення нових робочих місць: Збільшення експорту агропродукції сприяє розвитку агропромислового комплексу та створенню нових робочих місць в Україні.

Потенційні ринки збуту:

Азія: Китай, Індія, Індонезія, В'єтнам та інші країни регіону демонструють значний попит на продовольство та мають високі темпи економічного зростання.

Африка: Єгипет, Нігерія, Ефіопія та інші країни Африки є перспективними ринками збуту для українського зерна та іншої агропродукції.

Латинська Америка: Бразилія, Мексика, Аргентина та інші країни регіону також можуть стати важливими партнерами для України в сфері торгівлі агропродукцією.

До кроків успішної диверсифікації належать:

Вивчення потреб та вимог нових ринків: Кожен ринок має свої особливості, тому важливо проводити маркетингові дослідження та адаптувати продукцію до вимог конкретних споживачів.

Розвиток логістичних маршрутів: Ефективна логістика є ключовим фактором успішного експорту. Необхідно розвивати альтернативні шляхи доставки продукції до нових ринків, зокрема через залізничні та річкові коридори.

Співпраця з міжнародними організаціями: Міжнародні організації, такі як WTO, FAO та UNCTAD, можуть надати підтримку в просуванні української агропродукції на нові ринки.

Сприяння створенню позитивного іміджу України: Позитивний імідж країни є важливим фактором для залучення іноземних інвесторів та споживачів.

Диверсифікація ринків збуту є стратегічним завданням для українського агросектора, яке потребує комплексного підходу та спільних зусиль держави та бізнесу. Успішна реалізація цієї стратегії дозволить зміцнити позиції України на світовому ринку агропродукції та забезпечити стабільний розвиток економіки країни.

Література

1. Національний інститут стратегічних досліджень. (2024). Аграрний сектор України у 2023 році: складові стійкості, проблеми та перспективи розвитку. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/ahraryny-sektor-ukrayiny-u-2023-rotsi-skladovi-stiykosti-problemy-ta>
2. Міністерство закордонних справ України. (2023). Дмитро Кулеба розповів про стратегію нових горизонтів щодо Африки, Азії та Латинської Америки. URL: <https://mfa.gov.ua/news/dmitro-kuleba-rozpoviv-pro-strategiyu-novih-gorizontiv-shchodo-afriki-aziyi-ta-latinskoyi-ameriki>
3. Центр Разумкова. (2015). Перспективи виживання: Україна на тлі країн, що розвиваються. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2015_Perspektyvy_vyzhid.pdf
4. УНІАН. (2024). Частка експорту агропродукції України стала максимальною за незалежність. URL: <https://www.unian.ua/economics/agro/chastka-eksportu-agroprodukciji-ukrajini-stala-maksimalnoyu-za-chasi-nezalezhnosti-12529116.html>
5. Forbes Україна. (2024). Вантажі до 46 країн і 43,5 млн т агропродукції. Підсумки роботи українського коридору за рік. URL: <https://forbes.ua/news/vantazhi-do-46-krain-i-435-mln-t-agroproduksii-pidsumki-roboti-ukrainskogo-koridoru-za-rik-16082024-23064>

THE REQUIREMENT TO DIVERSIFY THE EXPORT DESTINATIONS FOR UKRAINIAN AGRICULTURAL PRODUCE

Andrii Germanchuk

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Abstract. The article examines the importance of export market diversification for Ukrainian agricultural products in the context of global instability. It analyzes the benefits of expanding the geography of exports, potential markets, and the necessary steps for successful implementation of the diversification strategy.

Keywords: International markets, global instability, agricultural sector, agribusiness, economic uncertainty, business management.

УДК 339.92

ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА КРАЇН МАГРИБУ

Світлана Марущак

кандидат економічних наук,

доцент кафедри економічної політики та безпеки

Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,

м. Миколаїв, Україна

svitlana.marushchak@nuos.edu.ua

Андрій Басманов

магістрант кафедри економічної політики та безпеки

Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,

м. Миколаїв, Україна

basmanovandrij@gmail.com

Анотація. Розглянуто стан та перспективи розвитку торговельно-економічного співробітництва України та країн Магрибу. Зазначено передумови розширення торговельних відносин з боку України та країн Магрибу з огляду на поточний стан їх розвитку та ресурсний потенціал.

Ключові слова: економічна інтеграція, Магриб, САМ, економічна співпраця, зовнішня торгівля, експорт, імпорт.

У перекладі з арабської мови Магриб означає Захід. Країни Магрибу – це співдружність арабських держав Північної Африки – Алжиру, Марокко і Тунісу. Разом з Лівією, Мавританією та Західною Сахараю вони утворюють Великий Магриб.

Створення Союзу арабського Магрибу (САМ) було проголошено на 2-й зустрічі глав держав Північної Африки в Марракеші у лютому 1989 р., де країни підписали Договір про створення Союзу, Декларацію про його заснування, Резолюцію за підсумками роботи комісії Магриба та зробили заяву про відданість «спільній справі створення Великого Магрибу» [1].

Наразі Союз арабського Магрибу демонструє стрімкий розвиток, тому держави-сусіди Союзу надзвичайно зацікавлені у встановленні й укріпленні економічних зв'язків з державами-членами та перспективі членства в Союзі. Країни Союзу протягом тривалого часу вживали заходів щодо покращення умов життя населення, розвиток близько-східного ринку, інтеграцію в світове господарство.

Для більшості країн світу очевидною є зростання ролі Африки. З економічної точки зору ряд африканських країн демонструють зростання економік і піднімаються в рейтингах до лідерів світу. Африканський ринок – це молодий і зростаючий споживчий ринок [2]. Чисельність населення Африки зростає, тут зосереджені значні поклади мінеральних ресурсів, які так необхідні для технологічних виробництв. Наразі багато провідних країн світу зацікавлені у налагодженні контактів з цими країнами. Україна також зацікавлена в економічній співпраці з країнами африканського континенту, зокрема з країнами Союзу арабського Магрибу, як розширення географії торгівлі товарами та послугами.

Україна володіє значними обсягами природних ресурсів. Це відкриває перед її виробниками можливість переробляти власну сировину на території держави та експортувати сировинні товари. Більшу частину території України складають сільськогосподарські угіддя та орні землі, тому переважною статтею експорту України є продовольча продукція, зокрема сировинні продукти сільського господарства.

Важливим чинником розвитку зовнішньої торгівлі України є вихід держави до водних ресурсів. Це відкриває можливості транспортування товарів морським та річковим транспортом тобто здійснювати перевезення товарів на далекі відстані та великими партіями з низькою собівартістю транспортування.

Отже, Україна має всі передумови для впровадження нової зовнішньоторговельної політики, яка б сприяла перспективам держави щодо конкуренції на світових ринках, просування національних інтересів при здійсненні зовнішньо-економічної діяльності [2].

Зовнішня торгівля України з країнами Північної Африки також поступово зростає та розвивається. Для даного регіону однією з найбільш актуальних проблем є забезпечення продовольчими товарами. З огляду на швидке зростання чисельності населення і платоспроможного попиту, недостатніх обсягів внутрішнього виробництва продуктів харчування питання стає тим більш актуальним [3]. Його вирішення полягає у значних обсягах експорту таких продуктів. Україна займає третє місце після країн ЄС та Азії в експорті продуктів харчування до країн Північної Африки [3]. На ринках Союзу арабського Магрибу українські товари є затребуваними та конкурентоспроможними, про що свідчать показники збалансованості товарного експорту та імпорту зовнішньої торгівлі (рис. 1 та 2).

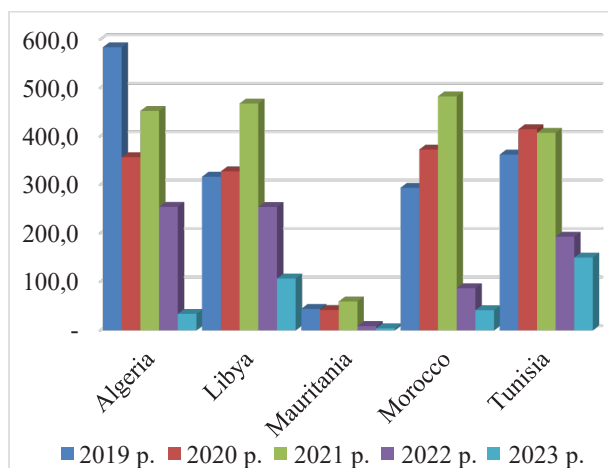

Рис. 1. Експорт українських товарів, млн \$ США

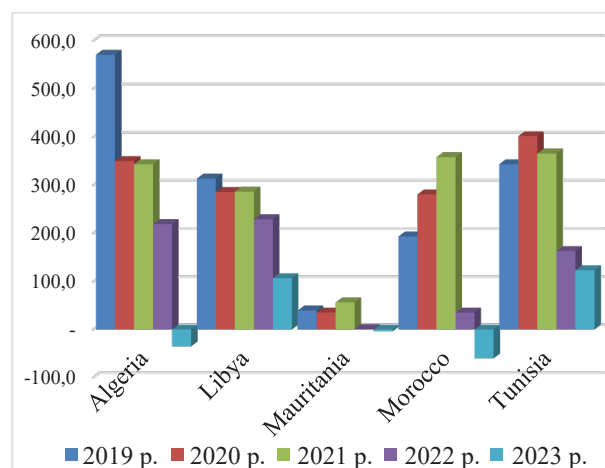

Рис. 2. Сальдо зовнішньої торгівлі України з країнами, млн \$ США

Сальдо торгівлі товарами з Алжиром за 2023 р. негативне. Істотне скорочення сукупного обсягу торгівлі товарами між Україною та Алжиром у 2023 р. пояснюється як наслідок війни РФ проти України. Алжир призупинив торговельно-економічне співробітництво з Україною. Окрім того, уряд країни провадить протекціоністську політику, заміщення товарів іноземного виробництва місцевими, створює адміністративні бар'єри на фізичне зниження обсягу імпорту.

Лівії є важливим ринком для збуту української продукції. В перспективі – збільшення обсягів закупівель в Україні зернових та деяких видів харчової продукції. Також існують можливості для налагодження співробітництва України і Лівії у сфері енергетики, будівництва, машинобудування тощо, що сприятиме відбудові лівійської інфраструктури, за умови покращення внутрішньополітичної та безпекової ситуації в Лівії.

У 2024 р. офіційно розпочало роботу посольство України у Мавританії, що є прикладом рішучості України підвищити активність у співробітництві з Ісламською Республікою Мавританія. Наразі країна є перспективним торговельним партнером для України. В майбутньому доцільно збільшувати обсяги товарообігу між країнами та суттєво розширювати його номенклатуру.

Після Єгипту, Алжиру, Тунісу та Лівії одним з найбільших торговельних партнерів України в Африці є Королівство Марокко. Так, у 2023 р. загальний товарообіг між країнами

склав 143,362 млн \$ США, експорт з України до Марокко склав 41,574 млн \$ США, імпорт марокканських товарів – 101,788 млн дол. США з негативне сальдо для України у 60,214 млн \$ США.

До Тунісу з України традиційно експортують зерно, чорні метали, свинець, добрива та продукція неорганічної хімії. Товарообіг у 2023 р. склав 176,07 млн \$ США, при цьому український експорт – 149,64 млн \$ США. З 2000 р. обсяги імпорту з України до Тунісу зросли близько 100 раз, що свідчить про зростання інтересу Тунісу до співробітництва з Україною та зацікавленість в українському ринку.

Для України найбільшого успіху варто очікувати у розвитку співпраці з демократичними країнами, які мають дружні відносини з Заходом, як Марокко. Наприклад, заснування українських «зернових хабів» на території Марокко та імпорт чи спільне виробництво сільськогосподарської техніки, трансфер технологій, розвиток портової інфраструктури, співпраця у сфері рибальства. Можна розвивати відносини у сфері туризму та морських та автомобільних контейнерних перевезень. Перспективною є співпраця у сфері освіти, наприклад підготовки кадрів для морського флоту Марокко у ЗВО України.

Отже, за результатами аналізу торговельно-економічне співробітництво України з країнами Магрибу є взаємовигідним і має перспективи для розвитку.

Література

1. Чистякова І. М., Татакі Д. Д. Союз арабського Магрибу: проблеми та перспективи поглиблення співпраці. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*. 2021, Т. 13, № 2. С. 130–137. URL: <https://doi.org/10.15421/352133>
2. Шиманська К. В., Хімач К. Ю. Стан та перспективи зовнішньої торгівлі України з країнами Північної Африки. *Розвиток міжнародної торгівлі в умовах глобальних економічних дисбалансів* : матеріали вист. Всеукр. форуму з проблем міжн. екон. відн. Житомир : ЖДТУ, 2019. 311 с. URL: <https://conf.ztu.edu.ua>
3. Федун І. Л., Олейников Ю. О., Степичева О. В. Торговельне співробітництво України з країнами Північної Африки. *Економіка та суспільство*, 2022. № 46. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-23>
4. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

TRENDS AND PROSPECTS OF TRADE AND ECONOMIC COOPERATION BETWEEN UKRAINE AND THE MAGHRIB COUNTRIES

Svitlana Marushchak, Andrii Basmanov

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Abstract. The state and prospects for the development of trade and economic cooperation between Ukraine and the Maghreb countries are considered. The prerequisites for the expansion of trade relations between Ukraine and the Maghreb countries are indicated, taking into account the current state of their development and resource potential.

Keywords: economic integration, Maghreb, CAM, economic cooperation, foreign trade, export, import.

УДК 339.9.012

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ МІЖНАРОДНОГО ТЕХНОЛОГІЧНОГО ТРАНСФЕРУ

Світлана Марущак

кандидат економічних наук,

доцент кафедри економічної політики та безпеки

Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,

м. Миколаїв, Україна

svitlana.marushchak@nuos.edu.ua

Асім Мамедов

магістрант кафедри економічної політики та безпеки

Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,

м. Миколаїв, Україна

asimfjsjsaja@icloud.com

Анотація. В дослідженні розглянуто міжнародний технологічний трансфер як один з найважливіших інструментів зростання економіки та підвищення її конкурентоспроможності. Визначено поняття трансфер технологій та міжнародний трансфер технологій, представлено перелік трендів його розвитку, зазначено основні тренди у розвитку технологій на найближче майбутнє.

Ключові слова: міжнародний трансфер технологій, комерціалізація, конкурентоспроможність, глобалізація, технологічний прогрес.

Ключовими факторами сучасного світового розвитку є два високо динамічні чинники – глобалізація та технологічний прогрес. Звідси випливає актуальність теми дослідження. Ми впевнено можемо стверджувати, що міжнародний технологічний трансфер є одним з найважливіших інструментів зростання економіки, підвищення її конкурентоспроможності, вдосконалення та оновлення національної економіки тощо. Наприклад, Україні, яка має суттєвий науково-технічний потенціал, але замало ресурсів та досвіду для комерціалізації нових розробок та впровадження інноваційних технологій, міжнародний трансфер технологій відкрив би такі можливості та сприяв би її інтеграції в світовий інноваційний простір.

Згідно з законодавством України, трансфер технології – це передача технології, яка оформляється шляхом укладення між фізичними та/або юридичними особами дво- або багатостороннього договору, яким установлюються, змінюються або припиняються майнові права та обов'язки щодо технології та/або її складових [1]. Міжнародний трансфер технологій – це міждержавне переміщення на комерційній або некомерційній основі матеріальних прав на об'єкти промислової власності, що проявляється в процесі патентування, ліцензування, франчайзингу [2, с. 52]. Він сприяє глобалізації та розвитку міжнародної співпраці щодо просування технологій і відіграє особливу роль у міжнародній економіці.

Ефективність технологічного трансферу технологій залежить від організаційної моделі, яка визначає перебіг процесу впровадження результатів досліджень та розробок у виробництво, їх розповсюдження в національній та міжнародній економіці. Світові тренди в міжнародному трансфері технологій описуються ключовими чинниками цього процесу, які визначають його напрямки та обсяг.

Основні тенденції міжнародного трансферу технологій представлені на рис. 1.

У дослідженні основних тенденцій міжнародного трансферу технологій також варто зазначити тренди в розвитку самих технологій, які кардинально змінюють напрями та інвестиційні потоки.

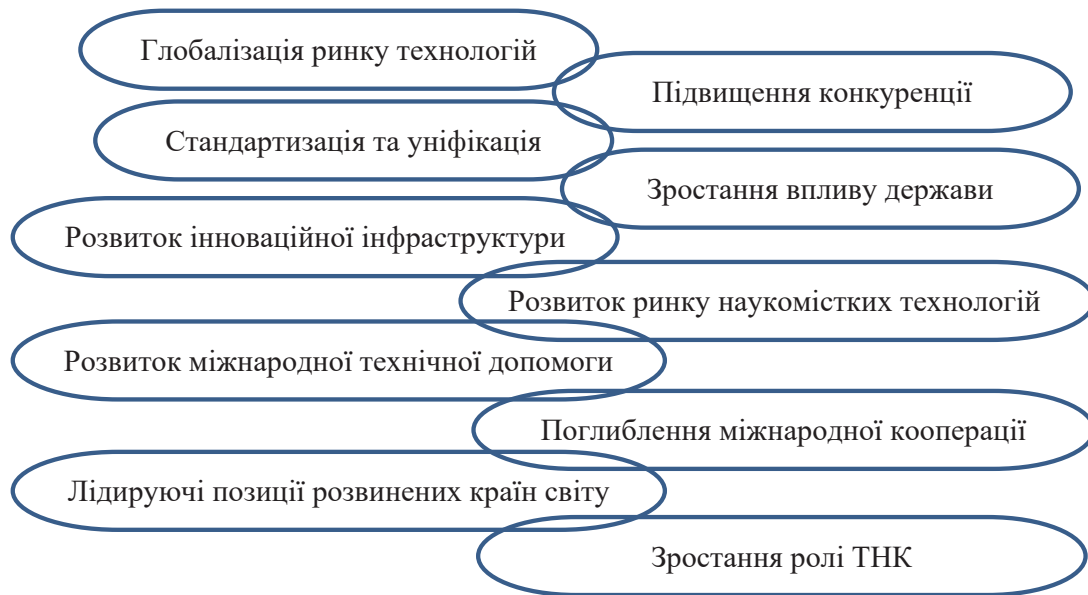

Рис. 1. Основні тенденції міжнародного трансферу технологій [2, 3]

I. Генеративний ШІ. Галузь ШІ, яка розвивається стрімкими темпами. Суть технології в тому, що машини створюють контент, який раніше створювали люди. Її впровадження має на меті підвищення продуктивності праці за рахунок автоматизації, покращення процесів прийняття рішень та підвищення якості обслуговування клієнтів. Планується створення мереж генеративних платформ, налагоджених для конкретних завдань бізнесу.

II. Квантові обчислення. Суть технології у здатності легко аналізувати та діяти на основі даних, незалежно від джерела. Технологія може використовуватися у банківській сфері та фінансах при управлінні кредитними ризиками, у високочастотній торгівлі, виявленні шахрайства, розробленні потенційних вакцин та ін. З розвитком квантових обчислень також зростають кіберзагрози. З метою дотримання конфіденційності та безпеки даних у майбутньому разом з розвитком квантових обчислень є потреба в квантово-стійких алгоритмах шифрування для захисту від квантових атак. Інновації у сфері квантових обчислень створюють Splunk, Honeywell, Microsoft, AWS, Google та ін.

III. Імерсивні технології. Це технології занурення в доповнену реальність або такі, які допомагають взаємодіяти людині з цифровим світом. Ринки окремих видів імерсивних технологій коливаються, наприклад, використання доповненої реальності у телефонах зростає. Також зростає використання технології у бізнесі, створюється складніше програмне забезпечення моделювання навчання військових та лікарів. Прикладами продуктів з використанням даної технології є гарнітура Vision Pro AR/VR від Apple з можливістю відстеження очей, розпізнавання жестів руками та плавне прокручування.

Серед інших трендів новітніх технологій варто зазначити трансформацію напівпровідникової промисловості, нові акумулятори, космічні програми, дослідження у галузі альтернативного палива, раннє виявлення захворювань та ін.

Отже, міжнародний трансфер технологій в різні періоди має свої особливості розвитку. Наразі це глобалізація ринку технологій, зростання конкуренції, розвиток МТД, зростання ролі ТНК та держави, розвиток ринку наукомістких технологій, поглиблення міжнародної кооперації та ін. Активну участь у міжнародному технологічному трансфері беруть як компанії – виробники технологій, так і компанії, які їх успішно використовують.

Література

1. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій. Закон України від 14.09.2006 № 143-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-16#Text>
2. Плахотнік О. Конспект лекцій з дисципліни «Трансфер технологій» для підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня всіх спеціальностей / укл.: д.е.н., проф. Олена Плахотнік. Кам'янське : ДДТУ, 2021. 65 с.
3. Міжнародні економічні відносини та світова політика : навч. посіб. Ч. 1 / О. М. Лютак, О. В. Баула, Н. М. Галазюк, О. М. Зелінська, Л. В. Корольчук, П. Я. Кравчук, О. А. Урбан, Т. О. Полянська. Луцьк : СПД Гадяк Жанна Володимирівна, друкарня «Волиньполіграф», 2022. 324 с.
4. Коноплицький С. Технологічні тренди 2024 року. *SPEKA*. URL: <https://speka.media>

CURRENT TRENDS IN INTERNATIONAL TECHNOLOGY TRANSFER

Svitlana Marushchak, Asim Mammadov

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Abstract. The study examines international technology transfer as one of the most important tools for economic growth and improving its competitiveness. The concepts of technology transfer and international technology transfer are defined, a list of trends in its development is presented, and the main trends in technology development for the near future are indicated.

Keywords: international technology transfer, competitiveness, globalization, technological progress, commercialization.

СЕКЦІЯ 6

ОБЛІК, АНАЛІЗ, АУДИТ, КОНТРОЛЬ, ЗВІТНІСТЬ ТА ОПОДАТКУВАННЯ: СУЧАСНА ПАРАДИГМА В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

УДК 657.6

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ АУДИТУ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Світлана Бурлан

*кандидат економічних наук, доцент,
професор кафедри обліку та економічного аналізу
Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,
м. Миколаїв, Україна
svitlana.burlan@nuos.edu.ua*

Леонід Прокопович

*кандидат економічних наук, доцент,
директор ТОВ «Бюро перспективних досліджень»,
м. Миколаїв, Україна
kalka.root@gmail.com*

Анотація. Окреслено сучасну проблематику сфери діджиталізованого аудиту та новітні виклики, спричинені розвитком цифрових технологій. Визначено особливості, можливості та виклики цифровізованої перевірки фінансової звітності компаній. Виділено ключові аспекти для імплементації та розвитку системи діджиталізованого аудиту. Наголошено на тому, що діджиталізований аудит фінансової звітності має узгоджену природу на перетині технологічних і професійних рішень, що ґрунтуються на ноу-хау незалежного аудитора.

Ключові слова: діджиталізація, діджиталізований аудит, аудиторська перевірка, аудиторські процедури, автоматизація, виклики.

Стрімкий розвиток інформаційних технологій та діджиталізація всіх сфер людської діяльності призвели до трансформації методів управління бізнесом. Не минули ці процеси і діяльність аудиторських компаній.

Цифровізація аудиту, створюючи великі можливості і збільшуючи свою стратегічну цінність, зумовлює нові виклики і ризики. Ключовим викликом є довіра до якості аналізу, використання, збереження, захисту даних фінансової звітності компаній в рамках діджиталізованого аудиту.

Автоматизація рутинних стандартизованих операцій в процесі аудиторської перевірки дає змогу аудитору спрямувати свій фокус на більш складні процедури аудиту. Зокрема, поміж задач в рамках аудиту фінансової звітності компанії можна виділити наступні:

- стрес-тестування компанії-замовника до ряду викликів бізнес-середовища екзогенного та ендогенного характеру;
- виявлення потенційних ризиків;
- оцінка та градація ідентифікованих ризиків;
- формування пропозицій з подолання негативних наслідків виділених ризиків і мінімізації їх негативного впливу як безпосередньо на компанію, так і її стейкхолдерів;
- вдосконалення системи моніторингу та контролю ризиків бізнес-середовища компанії-замовника з відображенням її в комплексі фінансового та стратегічного управління [1, 2].

Діджиталізація аудиту має велике значення і в операційному аспекті – за рахунок впорядкування робочих процесів аудитора та компанії-замовника аудиторських послуг. Зокрема, ключову роль в імплементації такого рішення відіграють блокчейн і технологія великих даних. Наприклад, технологічне рішення аудиторсько-консалтингової компанії *PwC* – інструмент автоматизації аналітики незалежного аудитора «*Halo*» уможливлює протягом календарного року аналіз близько 200 млрд рядків бухгалтерських проводок у внутрішніх системах фінансового та управлінського обліку компаній-замовників аудиторських послуг. Даний інструмент аналітики незалежного аудитора здатен до комплексного аналізу окремих транзакцій, що відображені в системах фінансового та управлінського обліку компаній, що дає більш якісні результати аналізу даних в рамках здійснення аудиторських процедур [3, 4].

При цьому, необхідно зауважити, що в рамках застосування інструментів автоматизованої аналітики незалежного аудитора постає виклик інтеграції даного комплексу технологічних рішень у вже існуючу систему планування та реалізації аудиторських процедур. Практична реалізація автоматизації в рамках аудиторських процедур потребує, по-перше, високого рівня якості кібербезпеки незалежного аудитора, по-друге, оновлення програмного і апаратного забезпечення аудиторської компанії для досягнення максимальної ефективності роботи зазначеної технології автоматизованої аналітики фінансової та управлінської звітності. Тож реалізація такого комплексного технологічного рішення поставить незалежного аудитора перед викликами як значних капітальних інвестицій, так і суттєвих операційних витрат для підтримання його в адекватно функціонуючому стані.

Додатково, для максимально ефективного використання зазначеного технологічного рішення і здійснення регулярних інформаційних кампаній з роз'яснення сутності автоматизованої аналітики аудиту для існуючих і потенційних клієнтів, перед незалежним аудитором постане задача комплексного навчання персоналу. Ключовий фокус в рамках такої інформаційної кампанії має бути спрямований на формування впевненості стейкхолдерів у високому рівні кібербезпеки та захисту від несанкціонованого витоку даних із зазначеного вище технологічного комплексу.

У цьому аспекті слід зазначити, що ключовою науково-практичною задачею в розрізі застосування цифрових технологій для цілей аудиту є їх ефективне поєднання з ноу-хау роботи в даній сфері професійних послуг.

Важливим також є забезпечення високого рівня репутації незалежного аудитора, а також підтримання довіри з боку клієнтів та інших груп стейкхолдерів. Відповідно, формується дієве поєднання даних, технологій, репутаційного та людського капіталу в царину діджиталізованого аудиту фінансової звітності.

У даному контексті важливо також забезпечити формування відповідної екосистеми в площині «діджиталізований аудит – стратегічне та фінансове управління компанією – групи стейкхолдерів компанії-замовника аудиторських послуг». Дана екосистема має узгоджувати інформаційно-аналітичні потреби різноманітних стейкхолдерів на рівні компанії, галузі, держави. Ключовою ланкою в даній екосистемі виступає діджиталізований аудит як інструмент збору, агрегації, обробки, аналізу, інтерпретації даних фінансової та управлінської звітності [1].

Отже, комбінування стратегічних і операційних аспектів в контексті застосування діджитал-технологій в аудиті в сукупності забезпечує ріст ефективності роботи в рамках аудиторської діяльності як у розрізі операційного управління даним процесом, так і з точки зору довіри до результатів аудиту. Водночас, в рамках застосування інструментів діджиталізованого аудиту постає ціла низка викликів і ризиків, зумовлених специфічними аспектами екзогенного та ендогенного характеру, що притаманні як роботі в цифровому середовищі в цілому, так і особливостям роботи аудиторських компаній.

Література

1. Бурлан С. А., Прокопович Л. Б. Аудит у сучасному інформаційному середовищі. *Ефективна економіка*. 2023. № 1. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/1019/1029> (дата звернення: 11.11.2024).
2. Мороз Ю., Гайдучок Т. Цифрова трансформація аудиторського бізнесу: нові горизонти та перспективи. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. № 5 (05). С. 109–114. URL: <http://dees.iei.od.ua/index.php/journal/article/view/155> (дата звернення: 11.11.2024).
3. Audit of General Ledger with Halo. Reimagining your audit experience with Halo. URL: <https://www.pwc.com/mu/en/services/crs/tech-assurance/general-ledger-audit.html> (дата звернення: 11.11.2024).
4. Technology in the PwC-audit. Drivig innovation. URL: <https://www.pwccn.com/en/audit-assurance/technology-in-pwc-audit.pdf> (дата звернення: 11.11.2024).

AUDIT DIGITALIZATION: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES

Svitlana Burlan

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Leonid Prokopovych

Limited Liability Company «Prospective Research Office»

Abstract. The current issues in the field of digitalized audit and the latest challenges caused by the development of digital technologies are outlined. The features, opportunities and challenges of digitalized audit of companies' financial statements are identified. Key aspects for the implementation and development of the digitalized audit system are highlighted. It is emphasized that the digitalized audit of financial statements has a coordinated nature at the intersection of technological and professional solutions based on the know-how of an independent auditor.

Keywords: digitalization, digitalized audit, audit, audit procedures, automation, challenges.

УДК 657

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Катерина Бурунсуз

кандидат технічних наук,

доцент кафедри обліку і економічного аналізу

Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,

м. Миколаїв, Україна

kateryna.burunsuz@nuos.edu.ua

Анотація. Розглянуто перспективи відродження сектора відновлюваної енергетики в умовах військових дій. Наведено види відновлюваних джерел енергії. Проаналізовано основні рекомендації щодо зменшення ризиків значного дефіциту електроенергії в короткостроковій перспективі.

Ключові слова: еколого-економічний аналіз, сталий розвиток, відновлювані джерела енергії, економічна стабільність, енергетична стійкість.

Концепція сталого розвитку припускає, що людська діяльність залежить від навколишнього середовища. Для України як майбутнього члена Європейського Союзу сталий розвиток місцевих громад є викликом і пріоритетом водночас. Викликом, тому що громада має швидко

реагувати на зовнішні та внутрішні трансформації та ризики, а також вміти адаптуватись до них за допомогою стратегічних дій та ініціатив. Пріоритетом, тому що спосіб розвитку місцевості впливає на її теперішні та майбутні перспективи [1].

Вплив російської агресії суттєво перешкоджає проєктам відновлюваної енергетики та сектора в цілому, спричиняючи значний спад у порівнянні з його станом до війни. Велика частина існуючих потужностей відновлюваної енергетики не працює, серед яких переважна більшість об'єктів електроенергії, що виробляється за допомогою вітру. Тому прискорення розвитку сектора відновлюваних джерел енергії в Україні після війни має стати найвищим пріоритетом у контексті відновлення економіки України відповідно до Європейської зеленої угоди [2]. Відродження сектора відновлюваної енергетики в Україні сприятиме диверсифікації та підвищенню енергетичної стійкості, залучить іноземних інвесторів і забезпечить можливості для торгівлі екологічною електроенергією, біогазом і воднем з країнами Європи. Саме тому проведення еколого-економічного аналізу галузі відновлюваних джерел енергії є актуальним та ефективним рішенням для економічної стабільності країни.

Метою дослідження є проведення аналізу розвитку відновлюваних джерел енергії України в умовах військових дій.

У всьому світі відновлювані джерела енергії (ВДЕ), які наведено на рис. 1, вважаються найбільш ефективними рішеннями для мінімізації соціальних та екологічних проблем, пов'язаних з невідновлювальними джерелами енергії. Перехід на ВДЕ створить нові робочі місця та зменшить викиди вуглекислого газу. Зазначимо, що ВДЕ виробляють паливо природного походження, тому вони несуть мінімальні експлуатаційні витрати та не мають шкідливого впливу на навколишнє середовище [1].

Рис. 1. Види відновлювальних джерел енергії [1]

В умовах військових дій відбувається трансформація всієї української економіки. Повільне оновлення технологічної бази, пошкодження критичної інфраструктури, значний дефіцит електроенергії, недостатнє використання власної науково-дослідницької та інноваційної бази є основними факторами, які негативно впливають як на продуктивність праці, так і на ефективність використання ресурсів.

Зменшення ризиків дефіциту електроенергії в короткостроковій перспективі потребує скоординованих зусиль уряду та міжнародної спільноти. Аналіз рекомендацій експертів [3] дозволяє виділити основні кроки для покращення ситуації, а саме:

— забезпечення альтернативних джерел живлення для критичної інфраструктури та встановлення максимально доступної кількості малої маневреної генерації (наприклад, газова

турбіна і газопоршневі електростанції) і когенераційні установки, що працюють на природному газі та біомасі разом із довговічними та потужними системами зберігання енергії;

– модернізація теплових електростанцій та когенераційних установок, що використовують відновлювані види палива (такі як відходи деревини, сільськогосподарські відходи, перероблені побутові відходи тощо) або природний газ;

– використання систем зберігання енергії, які необхідні для підтримки балансу енергетичної системи, за рахунок проєктів сонячної та вітрової енергетики [3].

Незважаючи на те, що відновлювана енергетика має стати ефективним механізмом у відбудові України, її потенціал наразі залишається в основному невикористаним. Залучення відновлюваних джерел енергії дозволить мінімізувати інвестиції у викопне паливо та призведе до покращення здоров'я людей шляхом зменшення пов'язаного з викидами забруднення.

Література

1. Mohamed Farghali, Ahmed I. Osman, Zhonghao Chen, Amal Abdelhaleem, Ikko Ihara, Israa M. A. Mohamed, Pow-Seng Yap, David W. Rooney. Social, environmental, and economic consequences of integrating renewable energies in the electricity sector: a review. *Environmental Chemistry Letters*, 2023, <https://doi.org/10.1007/s10311-023-01587-1> (дата звернення 19.11.2024).
2. Post War Development of the Renewable Energy Sector in Ukraine. Vienna, 12 April 2024. <http://www.energy-community.org/> (дата звернення 21.11.2024).
3. Assessment of damages and losses to Ukraine's energy sector due to Russia's full-scale invasion. *Kyiv School of Economics*, May 2024. 36 p. <https://kse.ua/about-the-school/news/damages-and-losses-to-ukraine-s-energy-sector-due-to-russia-s-full-scale-invasion-exceeded-56-billion-kse-institute-estimate-as-of-may-2024/> (дата звернення 20.11.2024).

ECOLOGICAL AND ECONOMIC ANALYSIS AS A MANAGEMENT AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT TOOL

Kateryna Burunsuz

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Abstract. The prospects for the revival of the renewable energy sector are considered. Types of renewable energy sources are given. The main recommendations for reducing the risks of a significant shortage of electricity in the short term have been analyzed.

Keywords: ecological and economic analysis, sustainable development, renewable energy sources, economic stability, energy sustainability.

УДК 657

ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЗА НАЦІОНАЛЬНИМИ ТА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ: ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Тетяна Гребенькова

*студентка групи 6421 кафедри обліку та економічного аналізу
Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,
м. Миколаїв, Україна
tatiana.grebenkova19@gmail.com*

Науковий керівник: Світлана Бурлан

*кандидат економічних наук,
професор кафедри обліку та економічного аналізу
Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,
м. Миколаїв, Україна*

Анотація. Розглянуто особливості обліку основних засобів за національною та міжнародною системами обліку, виконано їх порівняльний аналіз. Виявлено розбіжності між національними та міжнародними стандартами у підходах до визначення первісної вартості основних засобів, їх класифікації, переоцінки та амортизації. Наголошено на потенційних перевагах застосування міжнародних стандартів для обліку основних засобів на вітчизняних підприємствах.

Ключові слова: облік основних засобів, первісна вартість, амортизація, переоцінка, класифікація, національні стандарти, міжнародні стандарти.

Процес інтеграції вітчизняної економіки до світового простору сприяє розширенню можливостей для українських підприємств, у тому числі щодо виходу на міжнародні ринки та залучення іноземних інвестицій. Надання підприємствам можливості обирати між національними та міжнародними системами обліку (крім випадків, встановлених законодавством) відкриває також нові перспективи для формування облікової політики, яка відповідала б потребам різних груп користувачів фінансової звітності.

В умовах, коли дедалі більше національних компаній переходять на міжнародні стандарти обліку та звітності, питання порівняльного аналізу основних положень НП(С)БО та МСФЗ набувають особливої актуальності, зокрема в частині обліку основних засобів, які відіграють ключову роль у забезпеченні господарської діяльності підприємств.

Метою дослідження є аналіз положень національних стандартів з обліку основних засобів у порівнянні (співставленні) з міжнародною системою обліку та оцінка виявлених розбіжностей.

Провідним нормативним документом, який регулює облік основних засобів в Україні, є НП(С)БО 7 «Основні засоби», у міжнародній практиці – МСБО 16 «Основні засоби». Співставляючи визначення основних засобів як об'єкта обліку, можна помітити, що в обох стандартах вартісна грань не встановлена, і підприємству необхідно самостійно визначати цей критерій «суттєвості», закріплюючи його в наказі про облікову політику. Відмінність між стандартами полягає у тому, що за МСБО 16 до складу основних засобів не входять такі класифікаційні групи, як малоцінні необоротні матеріальні активи, капітальні інвестиції в необоротні матеріальні активи. Також у міжнародних стандартах не передбачено поділ основних засобів на виробничі та невиробничі (об'єкти для виконання соціально-культурних функцій).

Окрім того, за НП(С)БО 7 строк корисного використання основних засобів становить більше одного року, або більше операційного циклу, якщо він довший за рік,

а за МСБО 16 – більше одного періоду [1, 2]. Це пояснюється тим, що в міжнародній практиці дата подання фінансової звітності не є фіксованою, тобто підприємства можуть звітувати за інший, відмінний від календарного року період.

За національними стандартами одиницею обліку основних засобів є об'єкт основних засобів. Натомість у МСБО 16 немає чіткого визначення, що саме вважати одиницею обліку основних засобів, що зумовлює необхідність використання професійного судження залежно від конкретних обставин. Підприємство самостійно вирішує, що буде одиницею обліку – окремий об'єкт, його вагома складова або група однорідних активів. У міжнародній практиці поширено визнання окремими об'єктами основних засобів таких елементів, як великі запасні частини, резервне та допоміжне обладнання, за умови, що вони відповідають критеріям визнання активом [3].

Окрім того, МСБО 16 передбачає поділ об'єкта основних засобів на компоненти, якщо їх собівартість є суттєвою стосовно загальної собівартості об'єкта. Кожен такий компонент амортизують та обліковують окремо. За правилами міжнародних стандартів елементи об'єкта основних засобів, які мають різні строки служби, також слід обліковувати окремо.

Слід відзначити, що національні та міжнародні стандарти передбачають однакові підходи до визначення собівартості (первісної вартості) основних засобів. Водночас ці стандарти відрізняються в частині формування первісної вартості основних засобів під час їх придбання за грошові кошти та отримання в обмін на інший актив або придбання за державні гранти. Так, на відміну від НП(С)БО 7 собівартість основних засобів придбаних за грошові кошти згідно МСБО 16 повинна включати резерв майбутніх витрат на демонтаж, ліквідацію та відновлення місцевості після завершення експлуатації об'єкту. У НП(С)БО 7 зазначено, що первісна вартість активів, отриманих в обмін на інший актив, залежить від того, чи обмінювалися подібні або неподібні активи. Натомість у МСБО 16 відсутнє поняття «подібні активи» і собівартість визначається з урахуванням комерційної сутності операції обміну. Щодо обліку основних засобів, придбаних за рахунок грантів, відповідно до МСБО 16, дозволяється зменшувати балансову вартість активу на суму отриманого урядового гранту, з відповідними наслідками відображення доходів і витрат у звітності про фінансові результати. Проте, НП(С)БО 7 такої можливості не передбачає. Крім цього, МСБО 16 не регулює порядок визначення собівартості основних засобів, отриманих безоплатно, внесених до статутного капіталу чи переведених із оборотних активів [1, 2].

Суттєві розбіжності між національною та міжнародною системами обліку основних засобів існують у підходах до їх амортизації. Згідно з МСБО 16 необхідно періодично переглядати строк корисного використання, метод амортизації, ліквідаційну вартість. На відміну від НП(С)БО 7 нарахування амортизації активу розпочинається, коли він стає придатним для використання, і припиняється на одну з двох дат, яка відбувається раніше: на дату, з якої актив класифікують як утримуваний для продажу згідно з МСФЗ 5, або на дату, з якої припиняють визнання активу.

Важливим питанням для порівняння національних та міжнародних стандартів є зміна стану основних засобів під час їх експлуатації. За положеннями МСБО 16 витрати на заміну окремих частин активу після ремонту додаються до балансової вартості, з якої списується вартість попереднього ремонту. У НП(С)БО 7 така можливість не передбачена: витрати на ремонт і придбання деталей відносять до витрат звітного періоду. Збільшення вартості об'єкта відбувається лише у разі його модернізації чи реконструкції [1, 2].

Результати дослідження виявили як спільні риси, так і суттєві відмінності у підходах НП(С)БО та МСБО до обліку основних засобів, зокрема в аспектах їх оцінки, класифікації та амортизації. В останні роки помітна тенденція зростання кількості вітчизняних підприємств, які застосовують міжнародні стандарти при веденні бухгалтерського обліку та складанні фінансової звітності, застосування яких залишається добровільним, за винятком окремих випадків, передбачених законодавством. Їх використання відкриває нові можливості

для залучення інвестицій і підвищення конкурентоспроможності завдяки прозорості та довірі до фінансової звітності українських компаній з боку потенційних інвесторів та кредиторів.

Література

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0288-00>.
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IAS-16_ukr_2018.pdf
3. Іванова Т.М. Порівняльна характеристика обліку основних засобів за національними та міжнародними стандартами. *Ways to Improve Construction Efficiency*, 2022, 2.50: 78–84. URL: <http://ways.knuba.edu.ua/article/view/279144>.

ACCOUNTING OF FIXED ASSETS ACCORDING TO NATIONAL AND INTERNATIONAL STANDARDS: COMPARATIVE CHARACTERISTICS

Tetiana Hrebenkova

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Abstract. The features of accounting for fixed assets under national and international accounting systems were considered, and their comparative analysis was performed. Differences between national and international standards in approaches to determining the initial cost of fixed assets, their classification, revaluation and depreciation were identified. The potential advantages of applying international standards for accounting for fixed assets at domestic enterprises were emphasized.

Keywords: accounting of fixed assets, cost, depreciation, revaluation, disposal, classification, national standards, international standards.

УДК 657

ФОРМУЛЮВАННЯ ДЕФІНІЦІЇ «ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ»

Михайло Затенко

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти

кафедри обліку і економічного аналізу

Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,

м. Миколаїв, Україна

zatenko_mihail@ukr.net

Науковий керівник: Олександра Циганова

кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і економічного аналізу

Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,

м. Миколаїв, Україна

Анотація. Розглянуто різні підходи до трактування поняття «власний капітал». Виділено основні позиції визначення власного капіталу. Наведено формули розрахунку власного капіталу.

Ключові слова: власність, власний капітал, власні джерела, майно, зобов'язання.

В умовах ринкової економіки в Україні процеси, що пов'язані з удосконаленням системи управління капіталом підприємства, зокрема його формування та використання, набувають

особливого значення, оскільки створення та розвиток необхідної фінансової ресурсної бази є важливою умовою сталого економічного зростання. Особливої уваги слід приділити власному капіталу, так як саме від його ефективного управління залежить фінансова стійкість та рентабельність підприємства. Власний капітал – категорія всеохоплююча та багатоаспектна, через це трактувань власного капіталу існує значна кількість.

Проаналізувавши та узагальнивши визначення терміну «власний капітал», наведеного у вітчизняних наукових джерелах, виділено низьку позицій для систематизації даної економічної категорії (табл. 1).

Таблиця 1

Визначення сутності категорії «власний капітал»

№ з/п	Позиції щодо визначення	Групи авторів	Кількість визначень	Питома вага, %
1	Власні джерела підприємства / власні фінансові ресурси підприємства / власні ресурси фінансування / економічні блага у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, які внесені засновниками без визначення строку повернення	Шатило Н.В.; Левин В.С.; Чебанова Н.В., Василенко Ю.А.; Сопко В.В., Завгородній В.П.; Білуха М.Т.; Ткаченко Н.М.; Вівчар О.Й.; Кадацька А.М.; Любар О.О., Болахівська В.В., Сімаков О.О.; Іщенко Я.П., Галайда Л.В.; Безкоровайна Л.В.; Городня Т.А.; Максимова В.Ф.; Королюк Т.М.; Щербань О.Д., Струкова М.О.	15	37,5
2	Загальна вартість майна (засобів) підприємства, які належать йому на правах власності	Сук Л.К., Сук П.Л.; Бутинець Ф.Ф.; Кондраков Н.П.; Пилипенко О.І.; Бутинець Т.А., Чижевська Л.В., Береза С.Л.; Нужна О.А.; Максимова В.Ф.	7	17,5
3	Кошти (внески) інвесторів (власників, засновників)	Голов С.Ф., Єфименко В.І.; Бланк І.О.; Городня Т.А.; Загородній А.Г.; Ареф'єва О.В., Мягих І.М., Росумака Т.Г.	5	12,5
4	Активи за вирахуванням зобов'язань	Азриліян А.Н.; Хом'як Р.Л.; Кутер М.І.; Борисов А.Б.; Мочерний С.В.; Райзберг Б.А.; Боднарчук А.В.; Білуха М.Т.; Ткаченко Н.М.; Терещенко О.О.	10	25,0
5	Умовне зобов'язання перед власником	Андрєєв С.; Блатов Н.; Хмелевська А.В., Незборецька Г.М.	3	7,5
Всього визначень			40	100

Джерело: розроблено автором

Отже, за результатами аналізу та систематизації вітчизняних наукових джерел, присвячених питанню надання визначення терміну «власний капітал», виділено п'ять позицій. Отримані результати досліджень свідчать про те, що найпоширенішим підходом є пряме отождошення власного капіталу з власними джерелами або фінансовими ресурсами, або економічними благами підприємства (даного погляду дотримуються 37,5 % дослідників). Також, власний капітал визначають як різницю між активами та зобов'язаннями підприємства або приріст чи зменшення власного капіталу (25 % дослідників). На думку 17,5 % науковців, власний капітал – це загальна вартість майна підприємства, які належать йому на правах власності, а 12,5 % вважають, що це кошти інвесторів, при цьому 7,5 % називають його «умовним зобов'язанням перед власником».

Крім того, існують оригінальні трактування дефініції «власний капітал» та формули його розрахунку. Зокрема, Катан Л.І. зазначає, що власний капітал – це фінансові відносини, що виникають між підприємством та іншими суб'єктами господарювання з приводу його формування та використання [1]. Щербань О.Д. і Струкова М.О. називають власний капітал

«основою для початку і продовження господарської діяльності підприємства» [2]. З точки зору Іщенко Я.П. і Галайда Л.В. власний капітал – це необхідний фактор виробництва, він включає компоненти боргу, нерозподілений прибуток, привілейовані акції і звичайні акції [3]. Кадацька А.М. наводить авторську формулу розрахунку власного капіталу (ВлК):

$$\text{ВлК} = (\text{В} + \text{Д}) - (\text{Вк} + \text{В}),$$

де В – внески власників;
Д – доходи;
Вк – вилучений капітал;
В – витрати [4].

Отже, аналіз вітчизняної економічної літератури показав різноманітність підходів до з'ясування природи власного капіталу. Було виділено п'ять позицій визначення терміну. Можна зробити висновок, що власний капітал показує частку майна власників у засобах праці підприємства, визначається шляхом зіставлення активів та зобов'язань підприємства та характеризує фінансову стійкість підприємства.

Література

1. Катан Л. І. Фінансові ресурси підприємства та особливості їх формування. *Вісник Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету*. 2014. № 6. С. 38–44.
2. Щербань О. Д., Струкова М. О. Визначення категорії «власний капітал підприємства». *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 9. С. 736–739.
3. Іщенко Я. П., Галайда Л. В. Теоретичні основи формування власного капіталу підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Вип. 15. Ч. 1. С. 146–148.
4. Кадацька А. М. Сутність власного капіталу підприємства. *Вісник Сумського національного аграрного університету*. 2014. Вип. 4. С. 153–156.

FORMULATION OF THE DEFINITION OF “EQUITY”

Mykhaylo Zatenko

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Abstract. Different approaches to the interpretation of the concept of “equity” are considered. The main positions of the definition of equity are highlighted. Formulas for calculating equity are given.

Keywords: property, equity, own sources, property, liabilities.

УДК 330.3

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНІ

Катерина Самитовська

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

кафедри обліку і економічного аналізу

Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова

м. Миколаїв, Україна

kateryna.samytovska@nuos.edu.ua

Анотація. Досліджено сучасний стан інвестиційної діяльності в Україні, зокрема, вплив воєнних дій, заходи державної підтримки інвестицій, а також ключові виклики та перспективи. Висвітлено основні фактори, які сприяють покращенню інвестиційної привабливості, зокрема міжнародна фінансова підтримка, впровадження державних програм стимулювання

інвестицій та адаптивність бізнесу до нових реалій. Розглянуто динаміку прямих іноземних інвестицій та коливання бізнес-очікувань.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, іноземні інвестиції, війна, ризики, адаптація, розвиток.

В реаліях сьогодення, економіка України має багато викликів і перешкод. Російська військова агресія суттєво вплинула на економічний стан України, у зв'язку з цим, інвестори змушені шукати нові шляхи та можливості. Незважаючи на військові дії і завдяки Збройним Силам України, фінансовій підтримці іноземних партнерів та ефективній взаємодії Уряду та бізнесу, наша економіка має змогу знову зростати. Інвестиційна діяльність є ключовим елементом у формуванні пріоритетних напрямів відновлення економіки та сталого розвитку економічної системи країни загалом. На початку 2024 року економіка демонструє високу адаптивність, зберігаючи тенденцію зростання. За попередніми оцінками Мінекономіки, у I кварталі 2024 року зростання ВВП становило приблизно 4,5 % [$\pm 1\%$], що суттєво контрастує з падінням на 10,3 % у аналогічному періоді 2023 року [1].

Міжнародна фінансова підтримка залишається ключовим фактором забезпечення контролюваності макроекономічних ризиків, що пов'язані зі значним дефіцитом державного бюджету та структурним дисбалансом на валютному ринку.

За даними Національного банку України обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку України (залишків) (інструменти участі в капіталі та боргові інструменти) станом на 30.06.2024 року становив 55 534,7 млн дол. США, що на 8,9 % більше ніж на початок 2023 року, і на 15,5 % менше, ніж на початок 2022 року (рис. 1).

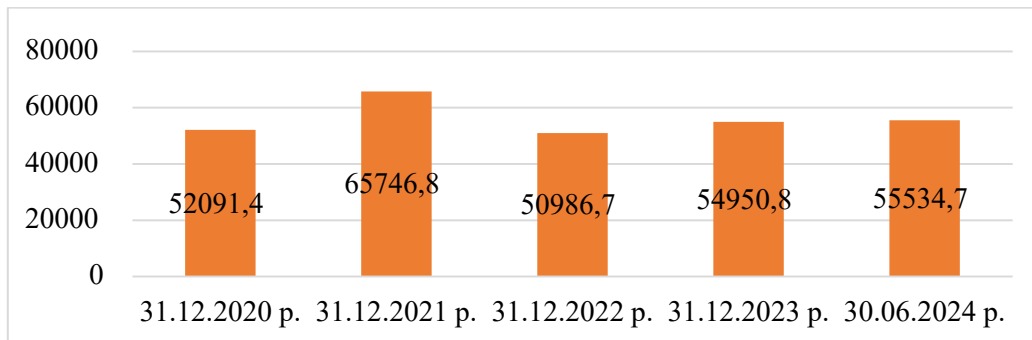

Рис. 1. Прямі іноземні інвестиції в Україні за 2020–2024 рр.

Джерело: побудовано автором на основі [2]

Загалом економіка демонструє стійкість до воєнних шоків, однак ризики значно зросли. Уряд здійснює низку заходів, спрямованих на зниження дефіциту та підвищення ефективності акумулювання надходжень. Фінансова підтримка від міжнародних партнерів дає змогу Національному банку України зберігати ефективність врівноважування коливань на валютному ринку та дозволяє здійснювати рішучі дії у напрямку валютної лібералізації. Задля підвищення інвестиційної привабливості, залучення стратегічних інвесторів, створення нових високооплачуваних робочих місць та підвищення конкурентоспроможності економіки через запровадження державної підтримки великих інвестиційних проєктів прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реалізації інвестиційних проєктів із значними інвестиціями» від 09.08.2023, який набрав чинності.

Посилення інтенсивності бойових дій, руйнування енергетичної інфраструктури, дефіцит електроенергії та нестача кваліфікованих кадрів негативно вплинули на бізнес-очікування. Це стримує темпи зростання реального ВВП – за квітневим прогнозом Національного банку

вони уповільняться до 3 % цього річ [3]. У I кварталі 2024 р. підприємства зберігали позитивні прогнози, очікуючи помірне зростання обсягів виробництва.

Індекс очікувань ділової активності в жовтні спав нижче нейтрального рівня і дорівнює 49,4 порівняно з понад 52 у квітні (рис. 2).

Рис. 2. Щомісячні опитування підприємств України за 2024 р.

Джерело: побудовано автором на основі [4]

Аналіз розподілу іноземних інвестицій в Україні за секторами економіки у 2023 році показує, що найбільший інтерес іноземні інвестори проявляють до промисловості, на яку припадає 37,22 % загального обсягу. На другому місці – оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів, яка займає 16,5 %. Далі фінансова та страхова діяльність з часткою 9,8 %, а також інформація та телекомунікації – 7,9 %.

Інвестори повинні стати основними стратегічними партнерами України у процесі відновлення економічної стабільності. За оцінками Світового банку, протягом наступних десяти років для відбудови знищеної інфраструктури Україні необхідно буде щонайменше 486 млрд дол. [5].

Однак для відновлення повноцінного інвестування необхідне завершення бойових дій. Це буде ключовим чинником, який слугуватиме позитивним сигналом для іноземних інвесторів. За оцінками податкового комітету Верховної Ради, для забезпечення сталого розвитку після війни Україна потребуватиме щорічного залучення щонайменше \$10–15 млрд прямих іноземних інвестицій, що, за їхніми словами, є цілком досяжним показником.

Література

1. Інвестиційна діяльність в Україні за 1 квартал 2024 року. Міністерство економіки України. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail/9cb46b66-6285-4f7f-a08e-f450f32f0cb2?lang=uk-UA&title=InvestitsiinaDiialnistVUkrainiZa1-Kvartal2024-Roku>.
2. Статистика зовнішнього сектора. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external>.
3. Звіт про фінансову стабільність, червень 2024 року. Національний Банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zvit-pro-finansovu-stabilnist-cherven-2024-roku>.
4. Щомісячні опитування підприємств України. Національний Банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/nbusurvey>.
5. Updated Ukraine Recovery and Reconstruction Needs Assessment Released. URL: <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2024/02/15/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment-released>. (дата звернення: 11.05.2024).

PROBLEMS AND PROSPECTS OF INVESTMENT EVALUATION IN UKRAINE

Kateryna Samytovska

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Abstract. The current state of investment activity in Ukraine has been explored, particularly the impact of warfare, state measures to support investments, as well as key challenges and prospects. The main factors that contribute to improving investment attractiveness are highlighted, including international financial support, the implementation of state investment incentive programs, and business adaptability to new realities. The dynamics of foreign direct investments and fluctuations in business expectations are examined.

Keywords: investment activity, foreign investments, war, risks, adaptation, development.

УДК 658

АНАЛІЗ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Олександра Циганова

кандидат економічних наук,

доцент кафедри обліку і економічного аналізу

Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,

м. Миколаїв, Україна

oleksandra.tsyganova@nuos.edu.ua

Анотація. Виявлено причини нераціонального вилучення грошових коштів з обігу торговельного підприємства. Розглянуто спосіб складання бюджету руху грошових коштів. Наведено етапи аналізу грошових потоків на торговельному підприємстві.

Ключові слова: аналіз, грошовий потік, бюджет руху грошових коштів, обсяг товарних запасів, торговельне підприємство.

По закінченню фінансового року підбиваються підсумки роботи торговельного підприємства і ключовим питанням для власників капіталу та менеджерів є реальна сума коштів, якою підприємство може розпоряджатися у майбутньому, з урахуванням термінів погашення зобов'язань та інших витрат. Але не можна ставити знак рівності між фінансовими результатами та грошовими коштами підприємства, тому що наявність чистого прибутку не означає своєчасну оплату кредиторської заборгованості.

Поштовхом до планування й аналізу руху грошових коштів найчастіше є така ситуація: у звітному році підприємство має позитивний фінансовий результат, тобто чистий прибуток, на частину якого у вигляді дивідендів претендують власники капіталу. Але кошти для виплати власникам належної їм частки прибутку відсутні, тому що були спрямовані, наприклад, на погашення кредиторської заборгованості. Для запобігання такої ситуації керівництву підприємства потрібно: 1) спрогнозувати надходження та витрачання грошей у найближчий період часу; 2) визначити, коли на підприємстві будуть тимчасово вільні кошти, і саме на цей час запланувати виплату дивідендів.

Для з'ясування причин нестачі коштів, потрібно аналізувати господарські операції і виявляти серед них ті, які не впливають на фінансові результати діяльності, але пов'язані з витрачанням коштів. Для торговельних підприємств це наступні типи операцій:

1. Вкладення коштів у необоротні активи (основні засоби, нематеріальні активи, довгострокові фінансові інвестиції, довгострокові депозитні рахунки), оскільки, вартість основних засобів та нематеріальних активів впливає на фінансові результати лише через нараховану

амортизацію, а сума депозиту (крім відсотків) взагалі не позначається на розмірі чистого прибутку.

Для визначення суми грошей, вилучених з обороту для придбання необоротних активів, порівнюються дані на кінець та початок звітної року за такими рядками Балансу (ф. № 1): 1001 (за нематеріальними активами); 1005 (за незавершеними капітальними інвестиціями), 1011 (за основними засобами). Приріст показників за цими рядками дорівнюватиме сумі вилучених з обороту грошей.

Основні засоби та нематеріальні активи порівнюються за первісною вартістю, а не за залишковою, оскільки для їх придбання сплачувалися кошти в сумі, що дорівнює їх первісній вартості. Тому, визначаючи суми вилучених з обороту коштів, не варто орієнтуватися на зміну рядка 1095 Балансу «Усього за розділом І».

Як правило, розширення матеріальної бази підприємства планується заздалегідь. Щоб підприємство не залишилося «знекровленим», можна залучати відповідні кошти (банківські кредити, позики фінансових організацій тощо) для придбання необоротних активів. Для уникнення необґрунтованих витрат, пов'язаних зі сплатою відсотків за кредит, складається бюджет руху грошових коштів, тобто прогноз надходження та витрачання грошей на певний період, найчастіше – рік, з деталізацією за місяцями. Бюджет дає можливість визначити, в який період краще залучити кредити, щоб не сплачувати зайвих відсотків через те, що кредит залучено занадто рано. Особливість складання таких бюджетів на торговельних підприємствах полягає в тому, що обсяги продажу більшості товарів мають сезонні коливання. Визначити такі коливання можна лише на підставі аналізу надходження та витрачання грошей у попередніх періодах [1].

2. Викип у акціонерів акцій власної емісії. Для визначення суми коштів, вилучених з обороту, порівнюються дані на кінець та початок року за рядком 1430 Балансу «Вилучений капітал».

3. Витрати майбутніх періодів. Приріст таких витрат за рік (за рядком 1170 Балансу) впливає на фінансовий результат наступних за звітним періодів, але призводить до вилучення грошових коштів з обороту в звітному періоді.

Нестача грошових коштів може бути також зумовлена приростом балансової вартості товарів, МШП, палива та інших матеріалів (на торговельних підприємствах він визначається сумою додатних різниць між даними на кінець та даними на початок звітної року за рядками 1101 і 1104 Балансу); дебіторської заборгованості за виданими авансами (рядок 1130 Балансу); поточних фінансових інвестицій (рядок 1160 Балансу). Також, на вилучення грошей з обороту вказує зменшення заборгованості за довгостроковими та короткостроковими кредитами (дані за рядками 1510, 1600, 1610 Балансу).

Для повного та об'єктивного аналізу причин незбалансованості руху грошових коштів слід також враховувати обставини, які призводять до збільшення обсягу коштів без зміни фінансових результатів:

- приріст заборгованості підприємства за довгостроковими та короткостроковими кредитами (рядки 1510, 1600, 1610 Балансу);
- кредиторської заборгованості з одержаних авансів (рядок 1635 Балансу);
- доходів майбутніх періодів (рядок 1665 Балансу), які характеризують суму наявної готівки, але не збільшують фінансових результатів.

Визначення напрямів надходження та витрачання грошей, які не вплинули на фінансові результати підприємства, виявляє причини виникнення труднощів з готівкою на певний момент часу. Крім того, результати проведеного аналізу можна використовувати для розрахунку оптимального обсягу товарних запасів.

Одним із шляхів зменшення нераціонального вилучення грошей з обігу на торговельних підприємствах є аналіз обґрунтованості обсягів товарних запасів. Замість формування надлишкових товарних запасів, гроші можна використати більш раціонально – наприклад,

покласти на депозит, вкласти у цінні папери або інші фінансові активи. Крім того, товарні запаси обумовлюють витрати пов'язані з їх зберіганням. Висновки щодо обґрунтованості обсягів товарних запасів бажано підтвердити порівнянням середніх товарних запасів та потреби у товарній масі за певний період (рік, квартал, місяць, день). Отже, середньорічні товарні запаси (ТЗсер) визначаються за формулою:

$$\text{ТЗсер} = (\text{Зп} + \text{Зк}) : 2,$$

де Зп – вартість товарних запасів на початок звітного року;

Зк – вартість товарних запасів на звітного року [2].

Середньоквартальні товарні запаси визначаються так само, лише чисельником є сума вартостей запасів на кінець кожною кварталом звітною року, а знаменник дорівнює чотирьом. Середньоденні товарні запаси – діленням суми вартості запасів кожного дня звітного року на кількість днів. Щоденна потреба в товарній масі визначається діленням собівартості товарів, реалізованих упродовж звітного року, на кількість днів. Інформацію про собівартості реалізованих товарів можна отримати з рядка 2050 Звіту про фінансові результати (ф. № 2). Розраховуючи щоденну потребу в товарній масі, не варто використовувати показник товарообороту, інакше його не можна буде порівняти з усередненою вартістю товарних запасів.

Порівняння фактичних обсягів товарних запасів з потребою в них здійснюється за товарними групами з однаковими строками реалізації. Для того, щоб мати певну незалежність від постачальників, на торговельних підприємствах роздрібної торгівлі, які продають, наприклад, промислові товари широкого вжитку, товарні запаси доцільно формувати на рівні дво- чи триденної потреби, не більше. Такий підхід дасть можливість вивільнити грошові кошти та уникнути зайвих витрат [3].

Складання бюджету руху грошових коштів потребує аналізу напрямів надходження та витрачання грошей у попередніх та звітному роках. Для такого аналізу складаються аналітичні таблиці за формою Звіту про рух грошових коштів (ф. № 3). Як інформаційне джерело використовується «шахова» відомість за субрахунками 301 «Готівка в національній валюті» та 311 «Поточні рахунки в національній валюті». В аналітичних таблицях поєднуються обороти за субрахунками 301 та 311. Але особливої уваги потребує так званий «внутрішній рух грошей» – з поточного рахунку до каси підприємства та у зворотному напрямку. Методика аналізу таких операцій залежить від специфіки діяльності конкретного торговельного підприємства. Так, за відсутності готівкових розрахунків виплата заробітної плати може здійснюватися лише за рахунок коштів, отриманих в банку. В цьому разі загальні обсяги надходження та витрачання коштів доцільно зменшити на загальну суму за проводками: Дт 301 Кт 311 та Дт 311 Кт 301. Якщо ж підприємство здійснює торгівлю за готівку та витрачає виручку, отриману від реалізації товарів, то обсяги надходження та витрачання коштів доцільно зменшити на загальну суму за Дт 301 та Кт 311.

На першому етапі аналізуються грошові надходження підприємства за звітний рік. На другому етапі – оцінюються напрями витрачання грошових коштів торговельним підприємством у звітному періоді. Проводити такий аналіз можна також за кварталами або навіть місяцями.

Проаналізувавши напрями надходження та витрачання коштів, складається бюджет руху грошових коштів на рік або за місяцями. У бюджеті враховуються очікувані обсяги надходження та витрачання коштів, необхідні для нормального здійснення діяльності. Цей бюджет дає можливість розрахувати суму коштів, необхідну для використання у відповідному місяці. Складання бюджету, крім того, забезпечує контроль за грошовими потоками. А також дає змогу приймати ефективні управлінські рішення про раціональне використання грошових коштів, оцінювати вплив відхилень від бюджету на фінансові показники торговельного підприємства та своєчасно визначати обсяги й строки залучення позикових коштів.

Література

1. Король С. Фінансово-економічна оцінка грошових потоків підприємства. *Економічний аналіз*. 2020. Том 30. № 3. С. 268–275.
2. Болтянська Л. О., Прус Ю. О. Економіка та організація торгівлі: курс лекцій. Мелітополь : Люкс, 2021. 162 с.
3. Головка Т. Планування грошових потоків підприємства: нова парадигма. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2017. № 4. С. 104–113.

CASH FLOWS ANALYSIS OF THE COMMERCIAL ENTERPRISE

Oleksandra Tsyhanova

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Abstract. The reasons for the irrational withdrawal of funds from the circulation of the trading enterprise are identified. The method of drawing up a cash flow budget is considered. The stages of cash flow analysis at a trading company are given.

Keywords: analysis, cash flow, movement of cash flow budget, inventory volume, trading company.

УДК 657.6

КОНТРОЛІНГ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Сергій Шевчук

кандидат економічних наук,

доцент кафедри обліку і економічного аналізу

Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова,

м. Миколаїв, Україна

sernat1979@gmail.com

Анотація. Визначено місце й основні функції контролінгу у системі управління підприємством. Виокремлено перспективи розвитку системи контролінгу у системі управління підприємством.

Ключові слова: контролінг, функція.

Управління підприємством є складним та багатогранним процесом, що потребує не лише прийняття стратегічних рішень, але й їх ефективного моніторингу, аналізу та коригування. Одним із ключових інструментів сучасного управління є контролінг. Ця функція дозволяє забезпечити цілісне спостереження за діяльністю організації, надаючи керівництву необхідну інформацію для ухвалення зважених управлінських рішень. В умовах глобалізації економіки, швидких змін на ринках та підвищення конкуренції, контролінг стає важливою складовою для забезпечення стійкого розвитку та підвищення ефективності підприємства.

Контролінг не лише дає змогу здійснювати моніторинг поточних результатів, а й сприяє розробці і коригуванню стратегій, що дозволяють адаптуватися до змін зовнішнього середовища. Важливою його рисою є те, що він є не лише інструментом для оцінки фінансової ефективності, а й важливою складовою процесу прийняття управлінських рішень на всіх рівнях. Завдяки впровадженню ефективних систем контролінгу підприємства можуть значно підвищити свою конкурентоспроможність та забезпечити довгострокову стабільність.

Метою цієї роботи є дослідження ролі та функцій контролінгу в системі управління підприємствами, а також вивчення основних методів і інструментів, які використовуються для досягнення ефективності управлінських процесів. Важливо зазначити, що контролінг активно інтегрується в загальні процеси управління підприємствами та є важливим компонентом для забезпечення їх сталого розвитку.

Контролінг в контексті управлінських функцій є важливою темою для дослідження у сфері економіки та менеджменту. Його роль та функції описані в багатьох роботах, що надають як теоретичні основи, так і практичні рекомендації щодо застосування цієї системи у підприємницькій діяльності.

Згідно з класичними підходами, що були розроблені в роботах таких авторів, як Р. Ентоні та В. Говіндраян, основні функції контролінгу включають планування, моніторинг та оцінку результатів, а також коригування поточної діяльності на основі отриманих даних [1]. Вони підкреслюють, що контролінг є не лише реактивною функцією, яка реагує на відхилення від планів, але й важливою частиною стратегічного управління, яка сприяє реалізації довгострокових цілей компанії. Підтримка керівництва у прийнятті зважених рішень вимагає належної інформації, яку контролінг здатен надати через різноманітні інструменти аналізу фінансових і нефінансових показників.

Інші автори, зокрема Г. Дітріх та Ф. Вальтер [2], звертаються до важливості інтеграції контролінгу в загальну стратегію підприємства. Вони відзначають, що контролінг дозволяє створити зворотний зв'язок між стратегічними цілями і операційною діяльністю організації, що є особливо важливим у мінливих економічних умовах. Окрім цього, одним із важливих аспектів, які розглядаються у літературі, є необхідність постійного адаптування методів контролінгу до конкретних умов підприємства. Зокрема, відмінності у розмірах компаній, типах їхньої діяльності та корпоративній культурі вимагають індивідуального підходу до вибору інструментів контролінгу.

У сучасних умовах цифровізації бізнесу, багато досліджень підкреслюють важливість використання новітніх технологій для підвищення ефективності контролінгу. Роботи авторів, таких як Дж. Кемпбелл та К. Шмитт [3], висвітлюють роль інформаційних технологій у системах управлінського обліку та контролінгу. Вони відзначають, що автоматизація процесів збору, обробки та аналізу даних дозволяє значно скоротити час, необхідний для ухвалення рішень, та підвищити точність прогнозів. Використання великих даних (Big Data) та штучного інтелекту дає змогу більш глибоко аналізувати тенденції та потенційні ризики, що стає особливо важливим у швидко змінюваному середовищі.

Контролінг як функція стратегічного управління розглядається у роботах таких дослідників, як Х. Шмідт та П. Мюллер [4]. Вони акцентують увагу на тому, що функції контролінгу повинні бути орієнтовані не тільки на досягнення фінансових результатів, але й на забезпечення стратегічної гнучкості підприємства. Використання систем контролінгу дозволяє оцінити не лише минулі результати, а й прогнозувати можливі сценарії розвитку, що є важливим для прийняття рішень у довгостроковій перспективі.

Однією з важливих проблем, яка висвітлюється в літературі, є взаємодія контролінгу з іншими функціями управління, зокрема, з управлінням ризиками та організаційною культурою. Різноманітні дослідження, такі як робота М. Лундберга [5], показують, що для ефективного функціонування контролінгу важливо, щоб він був інтегрований з усіма аспектами підприємницької діяльності. Це дозволяє не лише здійснювати своєчасний контроль, але й формувати ефективні стратегії для розвитку компанії.

Основні функції контролінгу, включаючи планування, моніторинг та коригування, є невід'ємною частиною ефективної роботи підприємства в умовах постійних змін. Застосування новітніх технологій та інтеграція контролінгу з іншими функціями управління є ключовими факторами для забезпечення довгострокового успіху організації в сучасному економічному середовищі.

Контролінг є невід’ємною складовою системи управління підприємством, яка забезпечує ефективний моніторинг, планування, аналіз і коригування діяльності на всіх рівнях організації.

Основні функції контролінгу, такі як планування, моніторинг, аналіз відхилень і коригування стратегії, дозволяють підприємствам досягати стратегічних і тактичних цілей.

Інтеграція новітніх технологій, зокрема автоматизація та використання великих даних, значно підвищує ефективність процесів контролінгу та дозволяє підприємствам швидше адаптуватися до змінюваних умов.

Впровадження системи контролінгу потребує врахування специфіки підприємства та умов зовнішнього середовища, що робить її складною, але необхідною частиною управління сучасними підприємствами.

Література

1. Anthony, Robert N., and Vijay Govindarajan. *Management Control Systems*. 12th ed., McGraw-Hill Education, 2007.
2. Dietrich, Hans, and Fritz Walter. *Controlling und Unternehmensführung*. Springer, 2011.
3. Campbell, James, and Christian Schmitt. «Information Technology in Management Control Systems: From Monitoring to Strategic Planning.» *Journal of Management Information Systems*, vol. 35, no. 2, 2018, pp. 456–485. <https://doi.org/10.1080/07421222.2018.1455439>.
4. Müller, Peter, and Helmut Schmitz. “Strategic Control and Management: Theory and Practice.” *European Business Review*, vol. 21, no. 6, 2009, pp. 568–580.
5. Lundberg, Mikael. “The Role of Controlling in Risk Management and Corporate Culture.” *International Journal of Risk Management*, vol. 13, no. 4, 2013, pp. 23–34.

CONTROLLING IN THE ENTERPRISE MANAGEMENT SYSTEM

Serhiy Shevchuk

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

Abstract. The place and main functions of controlling in the enterprise management system are determined. The prospects for the development of the controlling system in the enterprise management system are highlighted.

Keywords: controlling, function.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ

ЕКОНОМІЧНИМИ СИСТЕМАМИ: РОЛЬ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ.....5

Аліна Асауленко

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

НА РИНКУ ХЛІБОПРОДУКТІВ.....5

Оксана Бродель

РОЗВИТОК ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

НА МИКОЛАЇВЩИНІ.....8

Єлизавета Брошевецька

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМИ СИСТЕМАМИ:

РОЛЬ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО

РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ.....10

Іван Владиченко

МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....12

Єлизавета Гаврилова

ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ЧИННИК

ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ В УКРАЇНІ.....14

Надія Галата

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФОП У ПЕРІОД ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

НА МИКОЛАЇВЩИНІ.....16

Аміна Дубровіна

ДЕВІАНТНА РЕКЛАМА ЯК ЗАСІБ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ ПІДПРИЄМСТВА.....19

Віолета Копча

ОРГАНІЗАЦІЯ РЕКЛАМНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ЯК ЧИННИК КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ.....22

Олексій Корзняков

СВІТОВИЙ ДОСВІД ТРАНСФОРМАЦІЇ ІТ-БІЗНЕСУ:

АКТУАЛЬНІСТЬ ДЛЯ УКРАЇНИ.....24

Світлана Крохмалюк

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО СТИЛЮ КЕРІВНИЦТВА

НА ПІДПРИЄМСТВІ В УКРАЇНІ.....27

Мирослава Левченко, Ганна Єфімова

БЛОКЧЕЙН У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРОЗОРОСТІ ЛАНЦЮГІВ ПОСТАЧАННЯ ТНК.....29

Ксенія Любименко

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ РЕКЛАМНОЮ

ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА.....32

Олена Марцин, Наталя Тубальцева ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ.....	34
Ірина Мурашко, Олександр Боголюбов ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	37
Аліна Підгайна ПРОФЕСІЙНЕ СПІЛКУВАННЯ ЯК ЧИННИК УСПІШНОГО УПРАВЛІННЯ В ОРГАНІЗАЦІЯХ УКРАЇНИ	39
Павло Підтоптаний, Оксана Корнієнко СТАН ТА ДРАЙВЕРИ АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	41
Олександр Побережець ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ.....	44
Юрій Побережець ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТВАРИННИЦЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ НА ПРИКЛАДІ ПОЛЬСЬКОГО ДОСВІДУ.....	49
Олена Погорєлова, Ірина Смірнова ФОРМУВАННЯ СТІЙКОЇ ПРОДОВОЛЬЧОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ УПОВІЛЬНЕННЯ ЗРОСТАННЯ ЕКОНОМІКИ ТА ЕКОНОМІЧНИХ СПАДІВ	52
Анастасія Рибальченко СУЧАСНІ ІНСТРУМЕНТИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РЕКЛАМНОГО РИНКУ УКРАЇНИ.....	55
Ігор Сіренко МІЖПОРТОВА ВЗАЄМОДІЯ ТА ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ ЇЇ РОЗВИТКУ.....	57
Олександр Тетерін, Андрій Зінченко ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ УКРАЇНИ: ОЦІНКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	61
Наталія Фролова ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ.....	64

СЕКЦІЯ 2

СТАЛИЙ РОЗВИТОК І ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ:

ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЕКОЛОГІЧНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК.....	67
--	-----------

Артем Білий РОЗРОБКА ЗАХОДІВ ВТІЛЕННЯ СТРАТЕГІЙ ТА ЦІЛЕЙ «9R» ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ КРАЇН.....	67
Денис Гено РОЛЬ ESG-СТРАТЕГІЙ У БРЕНДИНГУ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	71

Ігор Демков	
НАСЛІДКИ ВПЛИВУ ЦИФРОВИХ ТНК У СУЧАСНОМУ СВІТІ.....	74
Дмитро Дробот	
КЛЮЧОВІ ПРОБЛЕМИ ТА ВИКЛИКИ, З ЯКИМИ СТИКАЮТЬСЯ ПІДПРИЄМСТВА АПК УКРАЇНИ В УМОВАХ ЛОГІСТИЧНИХ ВИКЛИКІВ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ.....	78
Ганна Єфімова, Ксенія Пащенко	
РОЛЬ СОЦІАЛЬНИХ МЕДІА У ПРОСУВАННІ ВОЛОНТЕРСЬКИХ ІНІЦІАТИВ ТА ФОРМУВАННІ СПІЛЬНОТ.....	80
Артем Іващенко	
ЦИФРОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ЧЕРЕЗ ДЕЦЕНТРАЛІЗОВАНІ ТЕХНОЛОГІЇ: ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	82
Ілона Стрельцова	
РОЛЬ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СУЧАСНІЙ СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ.....	85
СЕКЦІЯ 3	
ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА В ЕПОХУ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ: УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ТА КІБЕРБЕЗПЕКА.....	88
Олександр Кузьменко	
МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ У СФЕРІ КІБЕРБЕЗПЕКИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ.....	88
Марія Павлова	
ЗАХИСТ ФІНАНСОВИХ ДАНИХ У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ: ВИКЛИКИ ТА РІШЕННЯ.....	90
Наталія Приходько, Денис Щербина	
ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА ФІНАНСОВИЙ СТАН БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ УКРАЇНИ.....	93
Катерина Толстошеїна	
ОЦІНКА КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВДОСКОНАЛЕННЯ.....	96
Денис Щербина	
ВПЛИВ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ БАНКІВ УКРАЇНИ.....	98
СЕКЦІЯ 4	
ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРИМОРСЬКИХ РЕГІОНІВ: НОВІ МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ СТАЛОГО ЗРОСТАННЯ.....	101
Карина Гавращенко	
ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ РИБАЛЬСТВА ЯК ШЛЯХ ДО СТАЛОГО ЗРОСТАННЯ ПРИМОРСЬКИХ РЕГІОНІВ.....	101

СЕКЦІЯ 5

МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ В ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ:

ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ ІННОВАЦІЙНИХ ЕКОСИСТЕМ.....104

Вадим Васинович

ОСНОВНІ РИСИ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....104

Наталя Власова, Софія Ліпшеєва

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА

НА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ РИНКУ СИСТЕМОЇ ІНТЕГРАЦІЇ.....106

Андрій Германчук

НЕОБХІДНІСТЬ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ РИНКІВ ЗБУТУ

УКРАЇНСЬКОЇ АГРОПРОДУКЦІЇ109

Світлана Марущак, Андрій Басманов

ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО

СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА КРАЇН МАГРИБУ.....111

Світлана Марущак, Асім Мамедов

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ МІЖНАРОДНОГО ТЕХНОЛОГІЧНОГО ТРАНСФЕРУ114

СЕКЦІЯ 6

ОБЛІК, АНАЛІЗ, АУДИТ, КОНТРОЛЬ, ЗВІТНІСТЬ ТА ОПОДАТКУВАННЯ:

СУЧАСНА ПАРАДИГМА В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....117

Світлана Бурлан, Леонід Прокопович

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ АУДИТУ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ.....117

Катерина Бурунсуз

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ

ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....119

Тетяна Гребенькова

ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЗА НАЦІОНАЛЬНИМИ ТА МІЖНАРОДНИМИ

СТАНДАРТАМИ: ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА.....122

Михайло Затенко

ФОРМУЛЮВАННЯ ДЕФІНІЦІЇ «ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ».....124

Катерина Самитовська

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНІ.....126

Олександра Циганова

АНАЛІЗ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА.....129

Сергій Шевчук

КОНТРОЛІНГ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ.....132

НОТАТКИ

Наукове видання

**СТАЛИЙ РОЗВИТОК
В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ**

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
наукових економічних читань,
присвячених пам'яті першого декана
Інженерно-економічного факультету НУК
професора В. Ч. Лі

2–3 грудня 2024 року

Матеріали публікуються за оригіналами, наданими авторами.
Претензії до організаторів не приймаються.

Відповідальна за випуск: *О. С. Циганова*
Комп'ютерне верстання *Н. М. Ковальчук*
Коректор *О. Є. Вакула*

Формат 60×84/16. Ум. друк. арк. 16,28. Вид. № 11. Зам. № 0604-17.
Видавець і виготівник Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова
просп. Героїв України, 9, м. Миколаїв, 54007
E-mail : publishing@nuos.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6402 від 19.09.2018 р.